

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
Demografie

Bc. Vojtěch Marek

Populační vývoj Pardubického kraje od roku 2006 a prognóza do roku 2041

Population development of Pardubice's region from year 2006 and prognosis by year 2041

Diplomová práce

Vedoucí závěrečné práce: prof. RNDr. Jitka Rychtaříková, CSc.

Praha, 2017

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně pod vedením školitelky prof. RNDr. Jitky Rychtaříkové, CSc., a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze dne
23.04.2017

Podpis

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkoval svojí školitelce prof. RNDr. Jitce Rychtaříkové, CSc. za odborné vedení této práce, rady, připomínky a obzvláště za trpělivost. Děkuji také svojí rodině a mým kolegům za pomoc a cenné připomínky.

Populační vývoj Pardubického kraje od roku 2006 a prognóza do roku 2041

Abstrakt

Tato diplomová práce si vymezuje za úkol hodnocení populačního vývoje obcí s rozšířenou působností v Pardubickém kraji mezi rokem 2006 a 2015. V rámci tohoto vývoje jsou zkoumány procesy úmrtnosti, porodnosti, sňatečnosti, rozvodovosti, umělé potratovosti, přirozeného přírůstku a migrace na úrovni okresů a správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP) za pomoci těchto hlavních ukazatelů: naděje dožití při narození, míra kojenecké úmrtnosti, úhrnná plodnost, obecná míra sňatečnosti, obecná míra rozvodovosti, index umělé potratovosti, hrubá míra přirozeného přírůstku a hrubá míra migračního salda. V další části práce je provedena shluková analýza, která má za cíl ukázat typologii Pardubického kraje podle ORP na základě výše uvedených proměnných. Druhý cíl této práce je vytvořit prognózu obyvatelstva v Pardubickém kraji do roku 2041. Prognóza v sobě zahrnuje i vzdělanostní strukturu a vývoj domácností.

Klíčová slova: Pardubický kraj, populační vývoj, typologie, prognóza

Population development of Pardubice's region from year 2006 and prognosis by year 2041

Abstract

This diploma thesis sets up main task in evaluation of population development in municipalities with extended powers in the Pardubice region between 2006 and 2015. In the frame of this development are process of mortality, fertility, nuptality, divorce rate, induced abortion rate and rate of natural increase and net migration at the level of district and administrative municipalities with extended powers (ORP) using the following indicators: life expectancy at birth, infant mortality rate, total fertility rate, the general marriage rate, the general rate of divorce, abortion-livebirth ratio, crude rate of natural change and the crude rate of net migration. The next section deals with a cluster analysis, which aims to show the typology of the Pardubice region by district based on the above variables. The second objective of this work is to forecast the population in the Pardubice region by the year 2041. The forecast also includes educational structure and development of households.

Keywords: Pardubice district, population development, typology, prognosis

Obsah

Obsah.....	5
Seznam zkratk.....	7
Seznam Tabulek	8
Seznam obrázků	9
Seznam příloh.....	11
1. Úvod.....	13
1.1. Diskuze s literaturou.....	15
1.2. Změna legislativy	19
1.3. Datové zdroje	20
1.4. Metodika.....	21
1.5. Vývoj územního členění České republiky.....	28
2. Obecné charakteristiky Pardubického kraje	30
2.1. Geografické charakteristiky.....	31
2.2. Demografické charakteristiky	33
2.3. Ekonomické charakteristiky	38
3. Vývoj obyvatelstva Pardubického kraje podle ORP mezi roky 2006 – 2015	42
3.1. Úmrtnost.....	46
3.2. Porodnost.....	50
3.3. Sňatečnost.....	53
3.4. Rozvodovost.....	56
3.5. Potratovost.....	59
3.6. Populační přírůstky/úbytky	61
4. Shluková analýza ORP Pardubického kraje	66
5. Prognóza vývoje obyvatelstva v Pardubickém kraji.....	73
5.1. Vstupní předpoklady projekce.....	74
5.2. Výsledky.....	74
6. Závěr.....	80
Seznam použitých zdrojů a literatury	83

Přílohy 92

Seznam zkratk

HDP – Hrubý domácí produkt

ČR – Česká republika

EU – Evropská Unie

ORP – Obec s rozšířenou působností

UPT – umělé přerušování těhotenství

Kč – Koruna česká

Seznam Tabulek

Tabulka 1 – Základní geografické charakteristiky Pardubického kraje, vyjádřené podle ORP	31
Tabulka 2 – Vybrané demografické charakteristiky v ČR, Pardubickém kraji a v jednotlivých ORP v roce 2015	37
Tabulka 3 – Vybrané ekonomické ukazatele v České republice a Pardubickém kraji v roce 2015.....	40
Tabulka 4 – Deskriptivní statistiky ORP Pardubického kraje podle uvedených proměnných ...	66
Tabulka 5 – Mediánové hodnoty proměnných v jednotlivých skupinách v roce 2006 a 2015.....	72

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Administrativní členění Pardubického kraje	33
Obrázek 2 – Vývoj typů přírůstků v Pardubickém kraji a České republice mezi roky 2006 a 2015 (v promilích)	34
Obrázek 3 – Složení obyvatelstva podle pohlaví a věku v České republice a Pardubickém kraji v roce 2015, vyjádřeno relativně.....	35
Obrázek 4 – Průměrný věk podle pohlaví, index ekonomického zatížení a index stáří v Pardubickém kraji.....	43
Obrázek 5 – Průměrný věk mužů v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry.....	44
Obrázek 6 – Průměrný věk žen v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry	44
Obrázek 7 – Index stáří v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry.....	45
Obrázek 8 – Index ekonomického zatížení v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry	46
Obrázek 9 – Naděje dožití při narození za obě pohlaví a kojenecká úmrtnost v Pardubickém kraji mezi roky 2006 a 2015	47
Obrázek 10 – Naděje dožití při narození mužů v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry	48
Obrázek 11 – Naděje dožití při narození žen v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry	49
Obrázek 12 – Míra kojenecké úmrtnosti v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry.....	49
Obrázek 13 – Úhrnná plodnost v Pardubickém kraji za za pětileté klouzavé průměry mezi rokem 2006 a 2015	50
Obrázek 14 – Úhrnná plodnost v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry.....	51
Obrázek 15 – Podíl plodnosti do 24 let v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry.....	52
Obrázek 16 – Průměrný věk při narození dítěte v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry.....	53
Obrázek 17 – Sňatkový věk ženicha a nevěsty a obecná míra sňatečnosti v Pardubickém kraji mezi roky 2006 a 2015	54
Obrázek 18 – Obecná míra sňatečnosti v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry	55

Obrázek 19 – Průměrný sňatkový věk ženicha v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry	56
Obrázek 20 – Průměrný sňatkový věk nevěsty v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry	56
Obrázek 21 – Obecná míra rozvodovostia podíl rozvodů s nezletilými dětmi v Pardubickém kraji mezi roky 2006 a 2015.....	57
Obrázek 22 - Obecná míra rozvodovosti v okresech Pardubického kraje v letech 2006 – 2015, pětileté průměry	58
Obrázek 23 – Podíl rozvodů s nezletilými dětmi v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry	59
Obrázek 24 – Index umělé potratovosti v Pardubickém kraji mezi roky 2006 a 2015.....	60
Obrázek 25 – Index umělé potratovosti v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry	61
Obrázek 26 – Hrubá míra přirozeného a celkového přírůstku a migračního salda v Pardubickém kraji mezi roky 2006 a 2015.....	62
Obrázek 27 – Hrubá míra přirozeného přírůstku v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry	63
Obrázek 28 – Hrubá míra migračního salda v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry	64
Obrázek 29 – Hrubá míra celkového přírůstku v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry	65
Obrázek 30 – Typologie ORP Pardubického kraje podle vybraných demografických charakteristik v roce 2006.....	68
Obrázek 31 – Hodnota Z-skórů podle výsledných skupin v ORP Pardubického kraje v roce 2006.....	69
Obrázek 32 – Typologie ORP Pardubického kraje podle vybraných demografických charakteristik v roce 2015.....	70
Obrázek 33 – Hodnota Z-skórů podle výsledných skupin v ORP Pardubického kraje v roce 2015.....	71
Obrázek 34 – Očekávaná věková struktura Pardubického kraje, 2016-2041	76
Obrázek 35- Struktura obyvatel podle pohlaví, věku a nejvyššího dosaženého vzdělání, Pardubický kraj, 2016.....	77
Obrázek 36 - Struktura obyvatel podle pohlaví, věku a nejvyššího dosaženého vzdělání, Pardubický kraj, 2041.....	78
Obrázek 37 – Struktura domácností podle velikosti a hlavy domácnosti v Pardubickém kraji – 2016.....	79
Obrázek 38 - Struktura domácností podle velikosti a hlavy domácnosti v Pardubickém kraji - 2041	79

Seznam příloh

Příloha 1 – Průměrný věk mužů v ORP Pardubického kraje v letech 2006 - 2015	92
Příloha 2 - Průměrný věk ženy v ORP Pardubického kraje v letech 2006 - 2015.....	92
Příloha 3 – Naděje dožití při narození v ORP Pardubického kraje v období 2006-2015	
– muži, pětileté klouzavé průměry.....	93
Příloha 4 - Naděje dožití při narození v ORP Pardubického kraje v období 2006-2015	
– ženy, pětileté klouzavé průměry.....	93
Příloha 5 – Index stáří v jednotlivých ORP Pardubického kraje v letech 2006 – 2015.....	94
Příloha 6 - Index ekonomické závislosti v jednotlivých ORP Pardubického kraje	
v letech 2006 – 2015.....	94
Příloha 7 – Míra kojenecké úmrtnosti v jednotlivých ORP Pardubického kraje	
v období 2006 - 2015.....	95
Příloha 8- Úhrnná plodnost v jednotlivých ORP Pardubického kraje v období 2006 – 2015	
za pětileté klouzavé průměry)	95
Příloha 9 – Podíl žen do 24 let na celkové plodnosti v období 2006 – 2015	
(klouzavé pětileté průměry).....	96
Příloha 10 – Průměrný věk matky při narození dítěte v jednotlivých ORP	
Pardubického kraje v období 2006 - 2015.....	96
Příloha 11 – Průměrný věk při sňatku ženicha v jednotlivých ORP Pardubického kraje	
v období 2006 - 2015.....	97
Příloha 12 – Průměrný věk při sňatku nevěsty v jednotlivých ORP Pardubického kraje	
v období 2006 - 2015.....	97
Příloha 13 – Obecná míra rozvodovosti v jednotlivých ORP Pardubického kraje	
v období 2006 - 2015.....	98
Příloha 14 – Podíl rozvedených s nezletilými dětmi v jednotlivých ORP Pardubického kraje	
v období 2006 – 2015	98
Příloha 15 – Index umělé potratovosti v jednotlivých ORP Pardubického kraje	
v období 2006 - 2015.....	99
Příloha 16 – Hrubá míra migračního salda v jednotlivých ORP Pardubického kraje	
v období 2006 - 2015.....	99
Příloha 17 – Hrubá míra přirozeného přírůstku v jednotlivých ORP Pardubického kraje	
v období 2006 - 2015.....	100
Příloha 18 - Hrubá míra celkového přírůstku v jednotlivých ORP Pardubického kraje	
v období 2006 - 2015.....	100
Příloha 19– Očekávaný počet obyvatel Pardubického kraje 2016 – 2041	101
Příloha 20- Očekávaný vývoj naděje dožití při narození mužů a žen, Pardubický kraj, 2001–2041	101

Příloha 21– Očekávaný vývoj úhrnné plodnosti a průměrného věku matky, Pardubický kraj, 2016-2041	102
Příloha 22– Podíly základních věkových skupin na obyvatelstvu Pardubického kraje, 2016-2041	103
Příloha 23 - Index stáří, indexy závislosti a index ekonomického zatížení, Pardubický kraj, 2016–2041.....	103
Příloha 24 – Naděje dožití při narození a počet obyvatel podle pohlaví mezi roky 2016 a 2041	104
Příloha 25 – Podíl obyvatelstva podle pohlaví a indexy stáří, závislosti a ekonomického zatížení mezi rokem 2016 a 2041	105
Příloha 26 – Pohlavně věková struktura Pardubického kraje v roce 2016 a 2041	106
Příloha 27 – Pohlavně věková struktura osob podle vzdělání v roce 2016 a 2041	107
Příloha 28 - Pohlavně věková struktura podle typu hospodařící domácnosti v Pardubickém kraji v roce 2016 a 2041	108

Kapitola 1

Úvod

Území každého státu je z důvodů snadnější správy rozděleno na menší území. V případě České republiky to jsou kraje, okresy a obce s rozšířenou působností. Tato práce se zabývá Pardubickým krajem, který je jedním ze 14 krajů v rámci České republiky. Byl založen v roce 2000 a zaujímá jižní část bývalého Východočeského kraje. Hlavním městem jsou Pardubice a z kulturně historického hlediska se tento kraj nachází na spojnici mezi historickým územím Čech a Moravy. Po ekonomické a geografické stránce nabízí Pardubický kraj výhodnou pozici uprostřed České republiky, která je zdůrazněna vývojem průmyslu a dopravy v 19. století. Od roku 1950 (v období plánovaného hospodářství) byl upřednostňován těžký průmysl, zejména chemický, těžební a strojírenský, který do určité míry poškodil životní prostředí. Konec druhé světové války znamenal homogenizaci území z hlediska národnostní struktury obyvatelstva, jelikož došlo k vysídlení Němců. Do kraje začali přicházet mladší lidé z vnitrozemí, kteří nalézali uplatnění v nově založených průmyslových podnicích. Po roce 1989 došlo ke změně hospodářských priorit a v rámci tržního hospodářství se začalo více dbát na udržitelný rozvoj. Průmysl se přeorientoval na lehký spotřební a začal se více rozvíjet sektor služeb (ČSÚa 2015, Strukturální fondy 2012). Došlo tedy k přeměření typu průmyslu na lehčí spotřební (strojírenství, elektrotechnický) a kraj začal více využívat svých geografických výhod v rámci cestovního ruchu (především geomorfologických celků a vodních soustav). Kraj je z hlediska dopravy významnou spojnici mezi západem a východem, jelikož se v něm nachází jeden z hlavních evropských železničních tahů a protéká jím vodní tok Labe, který se přes Německo vlévá do Severního moře (PK 2014).

Pardubický kraj tvoří společně s Libereckým a Královohradeckým krajem vyšší jednotku v rámci klasifikace NUTS (Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques) region Severovýchod. Na území kraje se také nachází euroregion Labe¹, který je spojen s regiony polského Dolnoslezského Vojevodství. Tyto regiony, které jsou rozmístěny v celém českém pohraničí, slouží k územnímu rozvoji a přináší zahraniční kapitál do regionu.

Cílem této práce je postihnout populační vývoj v Pardubickém kraji na menších územních jednotkách (obce s rozšířenou působností; ORP a v okresech) z hlediska úmrtnosti, porodnosti, sňatečnosti, rozvodovosti, umělé potratovosti, přirozeného přírůstku a migrace od roku 2006 do roku 2015, neboť toto období reflektuje nedávný populační vývoj dané oblasti. Do analýzy jsou také zahrnuty změny věkových struktur obyvatelstva. Na základě ukazatelů populačního vývoje je poté uskutečněna

¹ Euroregion vznikl 24. 6. 1992

hierarchická shlukovací analýza, která si klade za cíl vytvořit skupiny jednotlivých ORP na základě charakteristik populačního vývoje. Shlukovací analýza umožňuje vymezit podobné regiony. Poslední částí práce je prognóza obyvatelstva Pardubického kraje do roku 2041, která si klade za cíl předpovědět co nejpravděpodobněji budoucí populační vývoj kraje. Jelikož se prognózy i projekce z hlediska regionů nachází na stránkách ČSÚ do roku 2050, mohlo by se zdát, že je tato kapitola zbytečná. Prognóza ČSÚ však neobsahuje některé prvky, které jsou v prognóze v této práci přidány. Jedná se o migraci podle pohlaví, prognóza počtu domácností a prognóza vzdělanostní struktury.

Při koncipování cílů práce bylo vycházeno z následujících předpokladů:

- Trendy populačního v Pardubickém kraji odpovídají populačnímu vývoji v ČR
- Populační vývoj v jednotlivých ORP Pardubického kraje není stejný, především platí rozdělení na západní (více osídlená a více hospodářsky výkonná oblast) a na východní (méně hospodářsky vyvinutá oblast s napojením na méně rozvinuté regiony ČR).

Práce je rozdělena do šesti kapitol, první kapitola seznamuje čtenáře s problematikou populačního vývoje prostřednictvím diskuze s relevantní literaturou o jednotlivých aspektech demografických jevů, včetně jejich legislativních změn od roku 1950. V první kapitole jsou rovněž uvedeny datové zdroje, metodická část celé práce a vývoj územního členění České republiky. Druhá kapitola čtenáře seznamuje s obecnými charakteristikami Pardubického kraje a klade důraz na porovnání s ČR. Třetí kapitola se věnuje populačnímu vývoji a je rozdělena na subkapitoly podle dotyčného demografického jevu. Čtvrtá kapitola je zaměřena na rozdíly mezi jednotlivými ORP a jejich typologii pomocí shlukové analýzy a deskriptivních statistik. Pátá kapitola se věnuje populační prognóze a poslední šestá kapitola je závěr, který shrnuje nejdůležitější výstupy celé práce a diskutuje otázky položené v úvodu.

Tato práce, je uživatelsky zaměřena a autor doufá, že její výsledky bude možné použít v současném strategickém plánování Pardubického kraje, především v mapování a budoucím rozvoji vzdělávacích institucí (školy, vědecká pracoviště) a rovněž ke zkvalitnění péče o seniory. Práce se věnuje populačnímu vývoji více zeširoka a je proto možné na ni později navázat podrobnější analýzou jedné ze složek demografické reprodukce. Rovněž může sloužit, jako rámcová studie k problematice kohezní politiky celého kraje pro následujících 20 let. Analýzou jednotlivých regionů je možné snadněji odhalit slabá a silná místa Pardubického kraje. V rámci politiky EU se k tématu rozvoje regionů v rámci širšího územního rámce přikládá stále větší význam a analýza jednotlivých regionů je proto nedílnou součástí každé studie, která nastavuje rámce strategické politiky (PK, 2014, Strukturální fondy 2012).

1.1. Diskuze s literaturou

Na populační vývoj obyvatelstva v daném území nemá vliv pouze úroveň jednotlivých demografických procesů (především úmrtnosti, plodnosti a migrace). Významnou roli však mají také sociální procesy (sňatečnost, rozvodovost a umělá potratovost), především pro jejich vliv na úroveň plodnosti. Populační vývoj je široce zkoumaným tématem, které se bude v současném i budoucím studiu demografie stále objevovat.

„*Úmrtností se v demografii chápe proces vymírání populace*“ (Pavlík, Kalibová 2005, s. 65) a na intenzitu úmrtnosti mimo věku působí podle Kocourkové (2009) 4 faktory (genetické, ekobiologické, socioekonomické a zdravotní péče). Typickým projevem genetických faktorů je například mužská nadúmrtnost. Do ekobiologických faktorů lze zařadit vliv životního prostředí, například jak snadno se v daném prostředí šíří infekční nemoci, lze jsem však zařadit i klimatické podmínky. Do socioekonomických faktorů se řadí především životní úroveň obyvatelstva, způsob života, nebo další aspekty související s chováním obyvatelstva. Úroveň zdravotní péče lze částečně zařadit mezi socioekonomické faktory. Nicméně je to specifický faktor, který vysvětluje, že existují preventivní, nebo přímá opatření, která zabráňují smrti v důsledku nemoci.

Snížení intenzity úmrtnosti je proces, který se udál na celém území České republiky v průběhu 20. století, rovněž došlo ke změně struktury zemřelých. Zatímco na začátku 20. století byla stále významná míra kojenecké úmrtnosti (více než 100 ‰ ; Hill 1990), tak v současné době se v ČR pohybuje okolo 3 ‰. Naopak došlo ke zvýšení podílu zemřelých nad 65 let, který v ČR probíhal od 90. let a byl součástí kardiovaskulární revoluce, jelikož došlo k podstatnému snížení úrovně úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy. V západní Evropě se kardiovaskulární revoluce začínala objevovat již ke konci 60. let (Rychtaříkovi 2004). Zároveň došlo k proměně struktury nemocí, které byly příčinou úmrtí. Zatímco ještě na počátku 20. století to byly nejčastěji infekční onemocnění, tak nyní se lze nejčastěji setkat s nemocemi degenerativními, které se naplno projevují až ve vyšším věku. Tuto změnu častěji známou pod názvem epidemiologický přechod popsal ve své publikaci Omran (1971). Později byl tento přechod autorem revidována rozšířen na 5 fází epidemiologického vývoje (Omran 1998). Česká republika zaostávala od poloviny 60. let ve vývoji léčby na tento druh onemocnění, především díky zastaralému zdravotnickému systému, který nekladl důraz na inovace a nové technologie, jak tomu bylo v západní Evropě. Vlivem zlepšení zdravotní péče po roce 1989, například rozšířením privátní zdravotnické péče, zlepšením kvality preventivních programů zaměřených na rizikové skupiny (mladistvé, osoby závislé, atd.), či změnou ekonomické aktivity se mohly projevit změny a došlo ke zlepšení úmrtnostních poměrů i v České republice a všech státech bývalého východního bloku (Burcin 2007).

Úmrtnost je možné zkoumat z mnoha aspektů a vždy záleží na povaze studovaného problému, který si každý autor vybere podle svojí specializace, zároveň patří mezi nejvíce studované demografické události, jelikož je nejsnáze měřitelná. Mezi českými autory, kteří se zabývají úmrtností v České republice lze zařadit především Burcina a Kučeru (2009). Tito dva autoři, zkoumali ČR z hlediska Evropy a zaměřují se především na období mezi rokem 1950 a 2006. ČR je podle těchto autorů zpožděna za západní Evropou o necelých 20 let. Ze zahraničních autorů se úmrtností České republiky zabývala Meslé (2002), která porovnávala rozdíly mezi zeměmi bývalého východního bloku a došla k výsledkům, které potvrzují, že mezi ČR a Bulharskem nebo Rumunskem je z hlediska věkového složení úmrtnosti

rozdíl. Podle Meslé (2002) mají státy jako ČR, Polsko, nebo Slovensko vyšší naději dožití a intenzita úmrtnosti je podobná státům západní Evropy, zatímco Bulharsko a Rumunsko má kvůli horší úrovni zdravotnictví nižší hodnoty naděje dožití a intenzita úmrtnosti je vyšší u osob starších 50 let. V tématu úmrtnosti se lze dále zabývat analýzou příčin úmrtnosti. V druhé polovině 20. století došlo k významné změně především, že mezi hlavní příčiny úmrtnosti v České republice se zařadili nemoci oběhové soustavy a naopak poklesl význam nemocí infekčních. Tímto tématem se zabývala například Rychtaříková (2004), která zdůvodňuje zlepšení úmrtnostních podmínek především lepší lékařskou péčí. Pokles počtu zemřelých na nemoci oběhové soustavy se v České republice udál až po roce 1990, proto je dnes možné vidět rozdíl mezi Českou republikou a ostatními západoevropskými zeměmi. Širší demografickou situaci v České republice se zabýval kolektiv autorů pod záštitou Ministerstva zdravotnictví, který zjistil, že nejvíce umírají na nemoci oběhové soustavy osoby mezi 45 – 79 lety. Nejlépe lze snížit tuto úmrtnost na tuto příčinu prevencí a včasnou diagnostikou (MV ČR 2014). Kojeneckou úmrtností se autoři zabývají spíše v rámci porovnání vyspělých a rozvojových zemí (např. Hill 1990). V současném vyspělém světě se míra kojenecké úmrtnosti pohybuje kolem 5-10 promile. Vývoj kojenecké úmrtnosti v České republice analyzuje například Langhamrová, která se zaměřuje na detailnější analýzu. Autorka došla k závěrům, že dívky umírají do jednoho roku méně než chlapci a rovněž že časování zemřelých kojenců je přibližně rovnoměrné (s lehce vyšším podílem u úmrtnosti mezi 28 dnem a 1 rokem; Langhamrová 2013).

Druhá složka demografické reprodukce je proces plodnosti (fertilita). Ukazatel úhrnná plodnost vyjadřuje průměrný počet dětí živě narozených jedné ženě (Langhamrová 2007). Téma plodnosti je velmi často diskutované a pro její analýzu slouží značné množství ukazatelů (úhrnná plodnost, pravděpodobnost zvětšování rodiny, apod.).

V českém prostředí se studiem plodnosti zabývá J. Rychtaříková a B. Vaňo, kteří porovnávali vývoj a současné populační chování České a Slovenské republiky a dospěli k závěru, že obě země mají srovnatelné populační chování v dlouhodobém horizontu (Rychtaříková, Vaňo 2008). Ekonomické a sociální aspekty na území České republiky mezi roky 1918-1991 řeší M. Kučera, který se však zaměřuje nejen na vývoj plodnosti, ale zahrnuje do své práce i sňatečnost, rozvodovost a úmrtnost. V 90. letech došlo k významným politickým, společenským i ekonomickým změnám. Zároveň došlo k výraznému snížení úhrnné plodnosti až na minimum v roce 1,13 na konci 90. let. Tomuto období se věnuje v České republice Sobotka (2003), který se snaží objasnit, proč k tomuto jevu docházelo. Jedním z důvodů může podle autora být i přerušení populačních opatření, které byly v platnosti od poloviny 70. let a motivovaly obyvatelstvo mít více dětí, ačkoliv dlouhodobé výsledky je možné hodnotit, jako přinejmenším diskutabilní. Sobotka (2003) rovněž porovnává nárůst průměrného věku při narození prvního dítěte mezi ČR a zeměmi bývalého východního bloku. Zatímco v bývalé NDR² nedošlo k výraznějšímu nárůstu průměrného věku při narození prvního dítěte tak v ČR se průměrný věk zvýšil o 3 roky. Rodinnou politikou a faktory, které ovlivňují odkládání mateřství, se zabývala ve své bakalářské práci Nosálová (2014). Mezi nejvýznamnější faktory, které vedly k rozhodnutí žen mít později děti, patří vyšší vzdělanost žen (a nutnost, aby oba rodiče pracovali), prodlužující se délka studia dětí (což je pro některé ženy spojeno s delší povinností postarat se o děti déle, a to vede k nižší

² Východní část současné Spolkové republiky Německo

realizované plodnosti). Autorka dále pracovala s projekcí obyvatelstva od ČSÚ a navrhla možný budoucí vývoj úhrnné plodnosti a vyjádřila závěr, že úhrnná plodnost se nebude v blízké budoucnosti příliš měnit.

Sňatečnost je zkoumána v rámci sociálních aspektů demografického vývoje a v demografii existuje značné množství ukazatelů (tabulky sňatečnosti svobodných, analýza sňatečnosti rozvedených). Jelikož je analýza sňatečnosti náročná na datovou základnu (především na její kvalitu), tak mezinárodní a regionální srovnání je často problematické. V rámci České republiky se sňatečnosti svobodných, vývojem a současným stavem věnuje Rychtaříková (1984, 1995). Ve své první publikaci z roku 1984 se autorka zabývá konstrukcí tabulek sňatečností a ve své druhé publikaci rozděluje vývoj sňatečnosti v ČR na několik etap. ČR se podle autorky vydělilo od západní Evropy od 70. let, kdy se sňatkový věk snížil a celkově se zvýšil úhrnný počet sňatků. V dnešní době je možné vidět nárůst jiných forem soužití, tzv. faktických manželství, kdy spolu dvě osoby fungují jako rodina, ale nejsou oficiálně sezdáni. Kučera a Fialová (1996) analyzují sňatečnost s důrazem na rozdíly mezi transformačním obdobím 90. let a obdobím před rokem 1989. Současné analýze sňatečnosti se opět věnuje Fialová (2008) v rámci populačního vývoje ČR. Ze sociologického hlediska a především otázku nízké sňatečnosti, která je dnes v ČR aktuální se vyjadřuje Hašková a Rabušic (2008). Autoři uvádějí, že dnešní otevřený svět je plný možností (kariéra, cestování, vyšší touha být více nezávislý, apod.) a sňatek je tedy pouze jednou z alternativ šťastného naplnění života. V období před rokem 1989 byly možnosti seberealizace velmi omezené. Sňatek a založení rodiny byla jedna z možných životních strategií (Hašková, Rabušic 2008). S uvolněním tradičních hodnot začalo být předmanželské bydlení tolerováno (zhruba od 70. let) a někteří „partneři“ tedy spolu žijí de facto v manželství, ale samotný sňatek stále odkládají a pouze v některých případech spolu uzavřou manželství až po dlouhém čase. Z hlediska vzdělání je nejčastější překážkou pro realizaci sňatku ekonomická nejistota v budoucí vývoje u osob se základním vzděláním a osoby s vyšším vzděláním mají nejčastěji hodnotové bariéry. Autoři rovněž zjistili na vzorku respondentů od věku 25 – 35, že nejčastější překážka vstupu do sňatku je rostoucí touha po nezávislosti (lidé chtějí větší svobodu a nechť se vázat), nedostatečný finanční příjem pro vstup do manželství, společná kohabitace je dnes přípustnější než dříve a obtížnost najít společné bydlení.

Rozvodovost lze definovat, jako jeden ze způsobů zániku manželství (dalším je smrt manžela, nebo jeho prohlášení za mrtvého). Řadí se podobně jako sňatečnost k sociálním demografickým jevům. Analýza rozvodovosti slouží k pochopení stability manželských svazků. V České republice je na rozdíl od zemí západní Evropy patrný pozvolný nárůst rozvodů od roku 1950. Rozvodovost je, podobně jako sňatečnost, nejčastěji analyzována v rámci širšího aspektu populačního vývoje. V transformačním období 90. let se tomuto tématu věnuje Kučera a Fialová (1996). Rychtaříková a Tutterová (1989) zkoumaly trendy rozvodovosti po roce 1950 v ČR a na Slovensku v kontextu legislativních změn. Autorky zjistily, že z hlediska věku dochází k nejvíce rozvodům mezi 2 a 3 rokem trvání manželství. Na úhrnnou rozvodovost má podle autorek i změna legislativy, která lze rozdělit do roku 1990 do dvou období. V současné době je platný občanský zákoník od roku 2014, která značně znesnadňuje rozvod s nezletilými dětmi, pokud není vyřešeno opatrovnické právo dítěte. Nicméně v případě souhlasu obou

³ Důvody mohou být například ekonomická nejistota

manželů o rozvodu a v případě vyřešení majetkových poměrů a péči o nezletilé dítě je možné rovést manželství bez zjišťování příčiny. Kalibová (2007) se věnuje rozvodovosti od roku 1990 do roku 2006. Kalibová zároveň zdůrazňuje, že by pro přesnější statistické údaje bylo vhodné evidovat rozpady svazků, které nejsou platné *de iure*. Nejvyšší intenzita rozvodovosti je podle Kalibové dlouhodobě ve věkové skupině 20-24 let. Podíl rozvedených osob je však nejvyšší ve věkové skupině 40-49 let a tento trend se udržel od roku 1990.

Analýza potratovosti se v této práci omezuje na umělá přerušení těhotenství. Srovnání v rámci světa je složité, jelikož nesterilní právní nařízení umožňuje nebo zakazuje provádění interrupcí podle okolností. V zásadě ve všech státech je možné provést umělé přerušování těhotenství za účelem záchranu života ženy (UN 2002). Problematika umělé potratovosti je v dnešní době diskutována mimo oblast demografie a nejčastěji zasahuje do politické a sociální problematiky (Kalibová 1997). Porovnání ČR v rámci Evropy dělal ČSÚp (2016). Ve střední a východní Evropě se ČR řadí ke státům s nejnižší indikovanou potratovostí. Kocourková (2008) analyzovala umělou potratovost v rámci populačního vývoje České republiky od roku 1950. Detailnější analýzu České republiky v letech 1993 – 2008 zkoumala rovněž Kocourková (2010). Kurkin a Němečková (2015) analyzují podobně, jako Kocourková, umělou potratovost v rámci populačního vývoje ČR od roku 2004 do roku 2014. Průměrný věk při umělé přerušování těhotenství se během sledovaného období zvýšil o jeden rok. Míry indukované potratovosti se snížily nejvíce mezi 29. a 35. rokem života. S rozvojem a rozšířením antikoncepce neustále klesá počet umělých přerušování těhotenství, což lze vidět v porovnání měr úhrnné potratovosti mezi roky 1990 a 2005 (Kocourková 2010).

Z hlediska analýzy migrace je nutné rozlišovat mezi pracovní mobilitou a prostorovou mobilitou (tj. migrací). Zatímco pracovní mobilita je ve většině případů pouze dočasná změna bydliště (např. sezónní práce), nebo dokonce v případech, že se jedná o denní dojíždění, tak se jedná pouze o pracovní mobilitu (Demografie info, Migrace 2009). ČR byla v době 1948 – 1989 státem, ve kterém mohlo k přeshraniční migraci docházet velmi omezeně a pouze v rámci tzv. východního bloku. Významnou změnou tedy bylo tzv. „otevření hranic“ v roce 1989, kdy se výrazně zvýšila mobilita obyvatelstva. Dalším důležitým mezníkem byl rok 2004, kdy ČR vstoupila do Evropské Unie a v roce 2007 se stala součástí Schengenského prostoru, kdy mohli občané jakéhokoliv státu EU odcestovat do jiného státu EU a mohli zde svobodně pracovat, bydlet bez nutnosti pracovního povolení, nebo povolení k pobytu (Rozvojovka 2016).

Migrací se v českém prostředí zabývá především Drbohlav, který analyzoval migrační toky v zemích střední a východní Evropy od roku 1991 a zjistil, že Česká republika je z hlediska atraktivnosti nejvíce vyhledávanou zemí v tomto regionu. Tento efekt byl umocněn po roce 2004, kdy v roce 2009 žilo v ČR více než 400 tisíc cizinců, na rozdíl od Polska, ve kterém žilo ve stejném roce pouze 36 tisíc cizinců (Drbohlav 2011). Migračními teoriemi se rovněž zabývá Drbohlav, kdy vyzdvihuje nejvýznamnější teorie, které byly od konce 19. století popisovány dalšími autory. Mezi nejznámější teorie lze zařadit teorii neoklasickou, dvojího trhu, migračních sítí, případně teorii světového systému (Drbohlav, Uherek). Mezi zahraniční autory se migrací zabývá Valade (2016), který poukazuje na fakt, že dnes již městům nestačí, že mají velký počet obyvatel, aby byly atraktivní pro migranty, ale potřebují připravit pro nové migranty odpovídající prostředí, ve kterém se budou cítit lépe a budou do něj častěji přicházet.

Z hlediska legislativních změn je důležité zmínit, že počínaje rokem 2001 jsou do migrační bilance zahrnuti cizinci s vízy nad 90 dnů a cizinci s přiznaným azylem (MV 1999). Od roku 2004 jsou evidováni občané EU s přechodným pobytem na území ČR a občané třetích zemích s pobytem trvalým. Rok 2004 je také posledním rokem, kdy data o stěhování schraňuje Český statistický úřad, jelikož od roku 2005 přebírá data o cizincích od Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie a o českých občanech od Ministerstva vnitra ČR. Cizinec je také povinen se přihlásit na místním oddělení policie nejdéle do 3 pracovních dnů (Policie ČR 2015; ČSÚ 2004). Všechny tyto změny mají vliv nejen na kvalitu evidence, ale také na objem evidovaných.

Valade (2016) ve své studii tvrdí, že nezáleží pouze na velikosti města, ale na kvalitě služeb, přítomnosti terciálního vzdělávání, platovém mediánu a síti osob pocházejících ze stejné země, jako dotyčný imigrant. V každé zemi existuje podle Valadeho několik přirozených center, které přitahují migranty již vybudovanou sítí cizineckých komunit, rozsáhlými pracovními příležitostmi a značnými možnostmi v oblasti kultury, nebo jiných sociálních vazeb. V Česku lze takto charakterizovat většinu krajských měst, nejvíce však hlavní město Prahu. Pardubický kraj má kromě krajského města Pardubice, ještě obec Chrudim, která nabízí relativně dostatek možností kulturního a sociálního vyžití obyvatelstva. Při volbě do kterého regionu nově příchozí zamíří, platí v rámci analýzy migrace několik teorií, přičemž nejvýznamnější je teorie „push“ a „pull“ faktorů⁴. Mezi „pull“ faktory patří ekonomická prosperita, lepší pracovní příležitosti, politická svoboda, přítomnost přátel, nebo příbuzných. Mezi „push“ faktory patří nízká úroveň životních podmínek, nedostatek pracovních příležitostí, špatné životní prostředí, politická nesvoboda, válka v místě bydliště. (Rozvojovka 2016).

Všeobecné analýze Pardubického kraje se věnují zprávy a rámcové programy pro rozvoj a kohezní politiku v rámci EU (PK 2014, Strukturální fondy 2012). Zprávy se zabývají vývojem po demografické a ekonomické stránce, hodnotí silné a slabé stránky kraje (SWOT analýza), a ukazují možné směřování budoucí politiky a opatření kraje. Obecné demografické a ekonomické charakteristiky kraje hodnotí ve své každoroční zprávě ČSÚ, kdy je důležité srovnání kraje v rámci ČR z hlediska absolutních údajů (ČSÚ 2012, ČSÚ 2013).

1.2. Změna legislativy

Od roku 1950 došlo v případě sňatečnosti, rozvodovosti a umělé potratovosti (zejména od roku 1958) k legislativním změnám, které je nutné nastínit. Ve vymezeném období posledních 10 let sice nedošlo k mnoha změnám (vyjma ustanovení nového občanského zákoníku v roce 2014), nicméně je důležité pochopit, jakými úpravami prošly legislativy sňatečnosti, rozvodovosti a umělé potratovosti.

Prvního ledna 1950 začal platit zákon č. 265/1949 Sb. o právu rodinném. Mezi jeho nejdůležitější aspekty patřilo zavedení hranice zletilosti na 18 let a zneplatnění církevního sňatku⁴. Další zákon, který byl přijat v souvislosti s rekonstrukcí československého práva, byl zákon o rodině, který vešel v platnost 1. 4. 1964. Tento zákon byl třikrát novelizován, v roce 1982, v roce 1992, kdy se především jednalo o zrovnoprávnění církevních sňatků s civilními, a v roce 1998. Poslední novelizaci se přezdívá taktéž „velká manželská reforma“ a tuto novelizaci lze nalézt pod číslem zákona 210/1998.

⁴ Církevní sňatek byl nadále povolení, nicméně bylo nutné uzavřít nejprve sňatek před národním výborem (opačný postup nebyl možný a byl dokonce trestný).

Zákon č. 94/1963 Sb. byla nahrazen zákonem č. 89/2012 s účinností od 1. 1. 2014 jako součást Občanského zákoníku (Hrdina 2015).

Legislativa rozvodovosti byla ovlivněna podobnými zákony, jako sňatečnost. Mezi roky 1950 a 1964 platil na území ČSR zákon o právu rodinném, který upravoval rozvod, jako jedinou formu zániku manželství za života manželů. Zákon č. 265/1949 Sb. stanovil, že manželství lze ukončit pouze ze závažných důvodů, které zapříčinily trvalý a hluboký rozvrat vztahu. Manželství s nezletilými dětmi nelze zrušit. Tímto zákonem se také měnit princip „převážné viny“ na princip „výlučné viny“. V zavedené praxi bylo nemožné zrušit manželství, jestliže žádost o rozvod žádal manžel, který rozvrat výlučně zavinil. Novelizací z roku 1955 mohl soud rozvést manželství i přes vůli nevinného manžela, pokud manželství neplní svoji společenskou funkci a manželé spolu dlouhodobě nežijí (Hrdina 2015).

Od roku 1964 byl platný zákon o rodině č. 94/1963 Sb. změnil důvod rozvodu. Nyní se jednalo o vážný rozvrat vztahů mezi manžely. Nově se zjišťovaly příčiny rozvratu manželství a byly zavedeny smírčí komise, které doporučovaly odstranění příčin, které vedly k rozvodu na základě praktických znalostí. Novela z roku 1973 zrušila smírčí řízení kvůli praktické neúčinnosti. V rámci „velké manželské reformy“ z roku 1998 došlo ke zjednodušení rozvodu v případě oboustranného vypořádání majetkových poměrů a vyřešení péče o nezletilé děti. Dokud není vyřešeno opatrovnictví o nezletilé děti, nemůže být manželství rozvedeno. Soud může manželství, ve kterém manželé spolu více jak tři roky nežijí, rozvést. V současné době platí zákon č. 89/2012 Sb. s účinností od 1. 1. 2014, který ruší zákon o rodině z roku 1964, nicméně nedošlo k výrazným úpravám rodinného práva.

Umělé přerušování těhotenství z jiných než zdravotních důvodů bylo v ČSR možné od roku 1958 schválením zákona č. 68/1957 Sb. Kromě zdravotních důvodů bylo možné provést interrupci z „důvodů zřetele hodných“. Na základě tohoto zákona byly zřízeny interrupční komise, které rozhodovaly o provedení umělému přerušování těhotenství (UPT). V roce 1962 došlo ke zpřísnění tohoto zákona. Další novelizace se udály v roce 1966, 1973 a 1980. V roce 1986 byl přijat zákon, který rušil interrupční komise, a těhotenství bylo možné provést do 12 týdne těhotenství. Tento zákon je platný dodnes a upravuje dále například nemožnost provést UPT dívky pod 16 let bez souhlasu zákonného zástupce a dívky mezi 16. a 18. rokem je zákrok povolen, nicméně zdravotnické zařízení vyrozumí o zákroku jejího zákonného zástupce. Od roku 1993 je nutné za UPT zaplatit poplatek (dříve byl pouze příplatek). V současné době činí cena za UPT od 1600 Kč do 2300 Kč v závislosti na velikosti nemocnice. UPT od 8. týdne je většinou zpoplatněno nad 2500 Kč (ÚZIS 2012).

1.3. Datové zdroje

Primární datový zdroj pro analýzy ORP byly údaje Českého statistického úřadu, respektive Demografická ročenka obcí s rozšířenou působností. Zdrojem analýzy v 3. kapitole se staly jednak demografické ročenky ORP za Pardubický kraj a v případě naděje dožití při narození byla použita tabulka „*Naděje dožití ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností v Praze v letech 2004 – 2015*“; (ČSÚ_UT 2015). Část údajů byla přejata z této demografické ročenky, jednalo se především o: hrubou míru přirozeného a celkového přírůstku, průměrný věk, průměrný věk při sňatku a naději dožití při narození. Ostatní ukazatele byly vypočteny pomocí vzorců uvedených v metodice, především se jedná o úhrnnou plodnost, plodnost do 24 let, index umělé potratovosti, index ekonomického zatížení,

index stáří, míra kojenecké úmrtnosti, obecná míra sňatečnosti, obecná míra rozvodovosti a hrubá míra migračního salda. Věková struktura obyvatelstva za jednotlivé ORP po jednotkách věku byla poskytnuta na žádost pracovníky ČSÚ. Věková struktura za celou ČR je k dispozici volně na stránkách ČSÚ. Data o nezaměstnaných byla převzata z databáze ministerstva práce a sociálních věcí. V populační prognóze byly zahrnuty i domácnosti a vzdělanostní struktura obyvatelstva. Tyto údaje se na krajské úrovni nacházejí pouze ve Sčítání lidu domů a bytů (SLDB). Poslední sčítání proběhlo na území ČR v roce 2011, a proto se tato publikace stala klíčovým zdrojem pro konstrukci populační prognózy.

1.4. Metodika

V celé práci byla užitá řada demografických ukazatelů, které sloužily k analýze charakteristik Pardubického kraje a jeho jednotlivých celků (ORP, okresů). Jelikož byla data agregována za pětileté období klouzavými průměry, které mohou do určité míry zkreslovat celé období, bylo použito vážených průměrů:

$$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^n w_i \cdot x_i}{\sum_{i=1}^n w_i}$$

kde w_i jsou příslušné váhy a x_i je daná hodnota v příslušném roce. Váhy byly zvoleny následovně: V prostředním roce pětiletého intervalu byla váha 0,6, v případě jednoho roku od středu intervalu byla váha 0,15 a pro druhé roky od středu intervalu byla zvolena váha 0,05.⁵

Ukazatelem, který charakterizoval strukturu obyvatelstva, byl index stáří, který porovnává podíl starší složky v populaci (65 a více let) s dětskou složkou v populaci (0-14 let) a lze vypočítat jako:

$$iS = \frac{P_{65+}}{P_{0-14}} \times 100$$

kde P_{65+} je počet obyvatel starších 65 let a P_{0-14} je počet obyvatel do 15 let.

Rovněž byl vypočítán index ekonomického zatížení, který porovnává počet osob ve věku 0-14 a 65 a víc let vůči počtu osob v ekonomicky aktivním věku (15-64 let). Ten lze vyjádřit jako:

$$iZ = \frac{(P_{0-14} + P_{65+})}{P_{15-64}} \times 100$$

kde P je počet obyvatel v příslušné věkové skupině v daném ORP.

v daném roce a P je počet obyvatel k 1.7. téhož roku v příslušné věkové skupině.

V oddíle úmrtnost bylo nutné vypočítat míru kojenecké úmrtnosti

$$kú = \frac{D_0}{N^v} * 1000$$

kde D_0 je počet zemřelých v dokončeném věku 0 a N^v je počet živě narozených v daném roce. Naděje dožití při narození nebyla počítána a byla přejata z úmrtnostních tabulek ČSÚ.

⁵ V případě 2006 – 2010 platí pro rok 2008 váha 0,6, pro roky 2007 a 2009 váha 0,15 a pro roky 2006 a 2010 váha 0,05

Porodnost byla analyzována ukazatelem úhrnná plodnost, tento ukazatel byl vypočítán z pětiletých věkových skupin a ty byly následně sečteny za všechny věky a vynásobené rozpětím intervalu (tj. 5 let).

$$f_x = \sum \frac{N_x^v}{P_x^{\check{z}}} * 1000$$

kde:

f_x je míra plodnosti ve věku x ,

N_x^v je počet živě narozených dětí ženám ve věku x a

$P_x^{\check{z}}$ je střední stav žen ve věku x .

Úhrnná plodnost je pak sumou všech měř plodnosti v daném období.

Podíl plodnosti do 24 let lze vypočítat jako:

$$F_{24} = \frac{(f_{-19} + f_{20-24})}{\sum f_x}$$

kde

$\sum f_x$ je úhrnná plodnost

f_x je míra plodnosti v dané věkové skupině

Vývoj sňatečnosti byl analyzován za pomoci obecné míry sňatečnosti. Tu lze vyjádřit jako počet sňatků v daném kalendářním roce vydělených počtem obyvatel starších 15 let.

$$oms = \frac{S}{P_{15+}} * 1000$$

Analýza rozvodovosti byla provedena za pomoci obecné míry rozvodovosti. Tu lze vyjádřit jako počet rozvodů v daném kalendářním roce vydělených počtem obyvatel starších 15 let.

$$omr = \frac{R}{P_{15+}} * 1000$$

kde:

R je počet rozvodů v daném roce

P_{15+} je počet obyvatel v daném roce starších 15 let.

U porovnání vývoje umělé potratovosti v jednotlivých ORP bylo využito indexu umělé potratovosti.

$$\frac{A^u}{N^v} * 100$$

kde:

N^v je počet živě narozených v daném roce

A^u je počet umělých přerušení těhotenství v daném roce

U analýzy migrace byl vypočítán ukazatel: hrubá míra migračního salda. Do analýzy dále vstupoval přirozený a celkový přírůstek v daných ORP (okresech) v letech 2006 – 2015. Tento údaj však byl přejet z demografické ročenky za ORP. Výsledný vzorec lze vyjádřit jako:

$$hmms = \frac{MS}{P} \times 1000$$

kde: hmms je hrubá míra migračního salda (to lze vypočítat jako rozdíl mezi přistěhovalými a vystěhovalými), P je celkový střední stav obyvatel.

$$hmpp = \frac{(N^v - D)}{P_{1.7}} \times 1000$$

kde: hmpp je hrubá míra přirozeného přírůstku. N^v je celkový počet živě narozených v daném roce a D je celkový počet zemřelých v daném roce. $P_{1.7}$ je stav obyvatelstva v daném roce k 1.7.

Z důvodu malých hodnot v rámci jednotlivých ORP⁶ v jednom roce byla data zprůměrována za okresy za užití prostého aritmetického průměru a zároveň z nich byly udělané klouzavé pětileté průměry (2006-2010, 2007-2011, apod.).

V další části práce byla použita hierarchická shluková analýza. Jedná se o postup, který je *“formulovaný, jako procedura, pomocí níž objektivně seskupujeme jednotky do skupin na základě jejich podobnosti“* (Gore 2000, s. 298). Shluková analýza řeší v této práci typologii Pardubického kraje podle jednotlivých ORP v roce 2006 a 2015. Vstupní proměnné jsou naděje dožití při narození podle pohlaví (e_0), obecná míra sňatečnosti, obecná míra rozvodovosti, index umělé potratovosti, hrubá míra přirozeného přírůstku, hrubá míra migračního salda, průměrný věk mužů a žen, úhrnná plodnost a obecná míra sňatečnosti. Pro správné užití shlukové analýzy je potřeba dodržet několik kritérií, veličiny by měly být smysluplné a rovněž standardizované. Standardizaci je možné provést několika způsoby, v této práci byla použita metoda z-skórů. Dále je nutné zvolit, jakou metodou vypočítáme vzdálenost mezi jednotlivými ORP (objekty). V případě této práce byla použita metoda čtverce euklidovské vzdálenosti. Posledním krokem je samotná metoda seskupování. Byla zvolena Wardova metoda, která je výhodná, jelikož tvoří menší skupiny (Field 2000). Vzorce na výpočet z-skórů a čtverce euklidovské vzdálenosti je možné vyjádřit těmito vzorci:

⁶ A rovněž kvůli nepřehlednosti v užitých grafech

$$z_i = \frac{x_i - \bar{x}}{s_x}$$

Po vytvoření jednotlivých skupin byly vypočteny deskriptivní statistiky původních proměnných, především aritmetický průměr, variační rozpětí, variační koeficient, směrodatná odchylka,, které doplňují analýzu skupin ORP (Bedáňová 2016).

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$$

kde n je počet pozorování (všech ORP) a x_i je hodnota pozorování (daného ORP).

Variační rozpětí lze charakterizovat jako rozdíl mezi maximem a minimem daného ukazatele:

$$R = x_{max} - x_{min}$$

Směrodatná odchylka lze vyjádřit jako druhou odmocninu rozptylu, která ukazuje, jak správně vysvětluje průměr celý soubor dat a lze ji vyjádřit jako:

$$s_x = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2}$$

Variační koeficient (relativní směrodatná odchylka) slouží ke srovnání variability dvou a více souborů dat s odlišnou úrovní, nebo typem hodnot a lze jej vypočítat jako směrodatnou odchylku vydělenou průměrem⁷ a je vhodným nástrojem na srovnávání souborů s odlišnými hodnotami, jelikož hodnotí relativní rozptýlenost dat vzhledem k průměru (Bedáňová 2016). Může být vyjádřen vztahem:

$$V = \frac{s_x}{\bar{x}} * 100$$

Pro porovnání proměnných podle skupin sloužil medián, který rozděluje výsledný soubor na dvě stejné poloviny (polovina hodnot je menší a polovina je větší). Hlavní výhodou mediánu je, že není ovlivněn extrémními hodnotami, na rozdíl od průměru. Nejsnadněji lze medián vyjádřit jako aritmetický průměr hodnot, kde n je počet výsledných hodnot:

$$Me = \frac{n}{2} + \frac{n}{2+1}$$

⁷ Vyjádřenou v procentech

Pro výpočet prognózy počtu obyvatel Pardubického kraje do roku 2041 a následně odvozené prognózy počtu domácností a počtu obyvatel podle nejvyšší dosažené úrovně vzdělání bylo využito dat, která publikoval Český statistický úřad. Celá prognóza byla provedena pouze na úrovni kraje. Na nižších úrovních již byla výrazně omezena dostupnost některých dat a nepřesnosti by se tak mohly výrazně zvýšit v důsledku přijetí některých zjednodušujících předpokladů nebo substituce dat. Musely by být také prognózovány proudy migrace mezi všemi nižšími územními jednotkami v rámci kraje.

Výchozí údaje o pohybu a počtu obyvatel byly přejaty z demografické ročenky. Údaje o počtech domácností a struktuře obyvatelstva podle pětiletých věkových skupin a nejvyššího dosaženého vzdělání jsou dostupné v publikacích shrnující výsledky Sčítání lidu, domů a bytů. Prahem projekce byla struktura počtu obyvatel podle pohlaví a věku z 1. ledna roku 2016. V případě odvozených prognóz se vycházelo z údajů ze Sčítání lidu, domů a bytů 2011, na skutečné údaje z roku 2016 o počtu obyvatel podle pohlaví a věku tak byly již aplikovány prognózované struktury domácností a vzdělanostní.

Prognóza byla vypočtena kohortně komponentní metodou. Charakteristické pro tuto konstrukční metodu jsou dva projekční kroky, které jsou souběžné. V prvním kroku dochází k posunu obyvatel již žijících do další věkové skupiny a v druhém je vypočten počet žijících obyvatel v nejmladší věkové skupině. Tato prognóza předpokládá otevřenou populaci. Po vypočtení počtu obyvatel podle pohlaví a věku bylo přičteno migrační saldo podle pohlaví a věku. V případě imigrantů a emigrantů ze zahraničí respektive do zahraničí bylo nutné přijmout zjednodušující předpoklad, neboť věková struktura přistěhovalých do Pardubického kraje ze zahraničí a vystěhovalých z Pardubického kraje do zahraničí nebyla k dispozici. K dispozici byly pouze počty podle pohlaví, byla v tomto případě přejata věková struktura přistěhovalých a vystěhovalých za celé Česko. V případě vnitřního stěhování do ostatních krajů toto zjednodušení nebylo potřeba, počet a věková struktura přistěhovalých z jiných krajů a vystěhovalých do jiných krajů byla k dispozici. Migrační saldo bylo zjištěno jako rozdíl počtu přistěhovalých a součinu míry vystěhování a středního stavu obyvatelstva prognózovaného v předchozím kroku projekce.

Před provedením těchto projekčních výpočtů je provedena projekce porodnosti a úmrtnosti. Při prognózování plodnosti je prognózována intenzita i časování plodnosti. Naopak poměr pohlaví při narození je zde považován za konstantní. Nejprve je prognózován předpokládaný vývoj úrovně plodnosti, její intenzita i časování. Pro zjištění byl zohledněn předchozí vývoj a využit zároveň expertní přístup, při kterém výzkumník sám prognózuje vývoj na základě vlastního úsudku a zkušeností. Byla určena hypotéza o budoucím vývoji úrovně úhrnné plodnosti a průměrného věku matky při narození dítěte a vývoje měr plodnosti podle věku. Předpokládán je mírný růst úrovně plodnosti i průměrného věku matky při narození na hodnoty 1,6 dítěte na jednu ženu a 31 let v roce 2041. Jelikož bylo obtížné určit hodnoty měr plodnosti podle věku tak, aby byla dosažena přesná hodnota hypotetického průměrného věku matky při narození dítěte a zároveň hypotetická úhrnná plodnost, byly výsledky zpřesňovány pomocí doplňku programu Microsoft Office Excel Řešitel. Jako cílová hodnota byla vybrána hypotetická úhrnná plodnost a omezovací podmínka byla hodnota průměrného věku matky při narození dítěte. Jako proměnné buňky byly vybrány míry plodnosti podle věku. Hodnoty před úpravou byly dosazeny z předchozího roku, případně mírně upraveny a následně přepočteny. To pomohlo zajistit kontinuální vývoj, který v případě potřeby byl usměrňován dalšími omezujícími podmínkami.

Pro prognózu úmrtnosti byl nejprve stanovena hypotéza předpokládaného vývoj naděje dožití při narození podle pohlaví za využití stejných přístupů, jako při prognóze plodnosti. Na základě vztahů mezi ukazatelem naděje dožití při narození a kvocienty úmrtnosti danými úmrtnostní tabulkou bylo možné opět za pomoci doplňku Řešitel zjistit předpokládané kvocienty úmrtnosti. Cílovou hodnotou byla tentokrát naděje dožití při narození a proměnnými buňkami kvocienty úmrtnosti. Hodnoty kvocientů před úpravou byly převzaty z výsledků pro předcházející rok a v případě potřeby opět korigovány, aby byl zajištěn co nejlépe kontinuální vývoj.

Po dokončení výpočtu měr plodnosti podle věku a kvocientu úmrtnosti byly k dispozici veškeré údaje potřebné pro provedení samotných projekčních kroků. Nejprve byly vypočteny koeficienty přežití mezi dokončeným věkem s_x podle vztahů uvedených v publikaci Pavlíka (1986):

$$s_x = \frac{L_{x+n}}{L_x}$$

Kde:

L_{x+n} = tabulkový počet žijících v dokončeném věku $x+n$

L_x = tabulkový počet žijících v dokončeném věku x

Pak bylo možné posouvat věkové skupiny k žijící v roce n posouvat do věkové skupiny $k+1$ žijící v roce $n+1$.

$$P_{x+n}^{k+1} = P_x^k * s_x$$

Kde:

P_{x+n}^{k+1} = počet osob žijících v dokončeném věku ve věku $x+n$ v projekčním kroku $k+1$

P_x^k = počet osob žijících v dokončeném věku ve věku x v projekčním kroku k

Druhý krok představuje doplnění počtu žijících v nejmladší věkové skupině. Ten je zjištěn ze vztahu:

$$B^{k+1} = \frac{1}{2} \sum_{x=15}^{49} (P_x^{k,\text{ž}} + P_x^{k+1,\text{ž}}) * f_x$$

Kde:

B^{k+1} = živě narození v projekčním kroku $k+1$

$P_x^{k,\text{ž}}$ = ženy ve věku x žijící v projekčním kroku k

$P_x^{k+1,\text{ž}}$ = ženy ve věku x žijící v projekčním kroku $k+1$

f_x = míra plodnosti žen ve věku x

Tímto způsobem byla vypočtena projekce počtu obyvatel podle pohlaví a věku až do roku 2041. K takto vypočtenému obyvatelstvu bylo následně přičteno migrační saldo. Poté následoval výpočet odvozené projekce počtu domácností podle věku, pohlaví a nejvyššího ukončeného vzdělání a podle věku a pohlaví referenční osoby a počtu osob podle věku.

Výchozí struktura osob podle věku, pohlaví a nejvyššího ukončeného vzdělání v Pardubickém kraji byla struktura zjištěná při Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011. Prognózován byl počet osob podle věku, pohlaví a nejvyššího ukončeného vzdělání ve věku 15 a více let. Poslední věkovou skupinou byl věk 90a více let. Z dat byl zjištěn podíl osob v každé věkové kategorii, které dosáhly vzdělání základního, středního bez maturity a s maturitou a vysokoškolského a osob bez vzdělání. Těmito podíly pak byl násoben počet obyvatel podle pohlaví a věkových skupin zjištěný v základní prognóze. Obyvatelstvo, u kterého nebylo vzdělání zjištěno, bylo vyjmuta z výpočtu podílů. Podíly se tak počítaly pouze z osob s uvedeným vzděláním. Byl tak stanoven předpoklad, že osoby, které své nejvyšší dosažené ukončené vzdělání neuvedly, měly stejnou vzdělanostní strukturu jako obyvatelstvo, u kterého byla nejvyšší dosažená úroveň vzdělání zjištěna. Do budoucna se předpokládalo především zvýšení podílu osob s dokončeným terciárním vzděláním.

V případě prognózy počtu hospodařících domácností podle typu a pohlaví a věku referenční osoby nebyly v dostatečném detailu k dispozici údaje na úrovni krajů. Z toho důvodu byla použita výchozí struktura celé České republiky, která poté byla aplikována na obyvatelstvo Pardubického kraje. V této práci je prognózován počet pouze domácností nukleárních rodin, úplných i neúplných a domácností jednotlivců. Ostatní typy domácností nebylo možné prognózovat z důvodu nepublikované segmentace v dostatečném detailu těchto typů domácností. Výchozí strukturou byla opět struktura zjištěná ze Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 a byla opět vypočtena pro osoby ve věku 15 a více let. Poslední věkovou skupinou byla v tomto případě věková skupina 70 a více let. Odvozená projekce počtu domácností byla počítána metodou koeficientů hlav domácnosti. Zjištěn byl nejdříve podíl osob žijících v hospodařících domácnostech podle věku a pohlaví. Tento podíl byl předpokládán konstantní a s výjimkou nejstarších věkových skupin, kde podíl klesal pod 98 %, byl podíl osob žijících v hospodařících domácnostech kolem 99 %. Následně byl odděleně pro muže a pro ženy vypočten koeficient hlav domácnosti podle věku. Ten je definován pro každé pohlaví jako:

$$h(x) = \frac{H_{x,t}}{P_{x,t}}$$

Kde:

$H_{x,t}$ = počet domácností typu t , kde referenční osoba je ve věku x

$P_{x,t}$ = počet osob ve věku x žijící v hospodařících domácnostech

Těmito koeficienty byl pak násoben počet obyvatel podle pohlaví a věku vypočtený v základní prognóze. Samotné prognózování těchto koeficientů je poměrně obtížné, neboť se musí vzít v úvahu řada faktorů, které vznik domácností ovlivňují. Některé působí společně a jiné zase naopak protichůdnými efekty (Šprocha et al. 2014). Zvyšování úrovně porodnosti působí na zvýšení podílu rodin s dětmi, úplných i neúplných. Důsledkem vyšší rozvodovosti bývá nárůst neúplných rodin a domácností jednotlivců. Vyšší naděje dožití při narození a snížení rozdílů v úmrtnosti mezi muži a ženami podporuje další vznik domácností jednotlivců a rodinných domácností bez závislých dětí. Stejně působí i odklad rodičovství do vyššího věku. Dále je také vhodné do prognózy koeficientů promítnout také behaviorální, sociální a ekonomické změny ve společnosti, které se již samy o sobě mohou jen velmi obtížně předvídat (Kučera 1998). Z těchto důvodů byly koeficienty hlav domácnosti také

předpokládány jako konstantní z roku 2011. Na druhé straně v posledních letech se již úroveň sňatečnosti a rozvodovosti zdá stabilizovanější než před například 10 a více lety (ČSÚ_ORP 2016). Díky tomu je také předpokládáno méně změn ukazatele koeficientu hlav domácnosti. Koeficienty hlav domácností jsou tak v této práci považovány za konstantní. Přestože předpoklad, že ke změnám v hodnotách koeficientů hlav domácností nedojde, nemusí příliš odpovídat realitě, obtížnost prognózování těchto koeficientů a předvídaní budoucích sociálních a ekonomických změn by mohla způsobit ještě větší nepřesnosti. Vyčíslení očekávaného budoucího počtu a struktur domácnosti tak lze spíše považovat za projekci, protože změny, které v počtu domácností nastanou, budou pouze důsledkem změn v demografickém chování obyvatelstva. V případě úplné rodinné domácnosti byl ve většině případů považován za referenční osobu muž. Pokud se jednalo o neúplnou rodinu nebo domácnost jednotlivce, pak přednostou domácnosti byla dospělá osoba.

1.5. Vývoj územního členění České republiky

Z hlediska vývoje územně správního členění České republiky lze vysledovat jeho počátky až do 13. století, nicméně v modernější podobě lze mluvit o samosprávných jednotkách až od roku 1850, kdy byly zavedeny obce jako základní článek samosprávy. Obce byly seskupeny do politických okresů, těmto okresům byly nadřazené kraje a nejvyšší správní jednotkou byla země. Během období první republiky (1918 – 1938) existovaly na území ČR dva zemské celky (Čechy a Moravskoslezsko), kdy se na celém území ČR vyskytovalo 150 politických okresů (105 v Čechách a 45 v Moravskoslezsku). Zákonem č.126/1920 Sb. o zřízení župních a okresních úřadů měly být zavedeny na území ČSR župy (srovnatelné s dnešními okresy). Tento záměr se podařilo plně prosadit pouze na Slovensku. Zavedením žup se měly zrušit původní zemské hranice. Po druhé světové válce bylo zákonem o krajském zřízení z roku 1948 zřízeno 13 krajů a 187 okresů a byly zrušeny administrativní jednotky země. Za klíčový lze považovat rok 1960, kdy v České republice bylo zřízeno 8 krajů (včetně Prahy, která měla výsadní postavení) a 76 okresů (ORP 2016). K tomuto sloužil zákon č. 36/1960 Sb. o územním členění státu (Křenková 2015). V současnosti funguje krajské členění z roku 2000, kdy existuje 14 krajů a 77 okresů. V roce 2003 byly okresy nahrazeny obcemi s rozšířenou působností (ORP), kterých je v současné době 205. Okres, jakožto prostorová a statistická jednotka zůstal zachován (ORP 2016). Obec s rozšířenou působností (taktéž obec III. stupně) jsou mezičlánkem mezi obecními a krajskými úřady a jejich zavedení mělo za cíl přenést rozhodování správních orgánů na co nejnižší úroveň státní správy. Mezi hlavní funkce ORP patří evidence obyvatel, výdej cestovních a osobních dokladů, péče o sociálně slabé (včetně výplaty dávek), stará se rovněž o údržbu místních komunikací a ochranu životního prostředí

Poslední změna byla zavedena z důvodu sjednocení České republiky s ostatními státy Evropské unie z hlediska statistických celků a kvůli územní srovnatelnosti. Srovnání mezi jednotkami slouží především pro administrativní, ekonomické, nebo analytické účely. Evropská unie používá v současné

⁸ V roce 1996 byl vytvořen nový okres Jeseník.

době klasifikaci NUTS 9. Eurostat vydal doporučení založené na počtu obyvatel¹⁰, podle kterých si každý stát v EU musí rozdělit svoje území na statistické jednotky. Dnes rozděluje Evropská unie území na úrovně NUTS 0 – NUTS 3, kdy NUTS 0 označuje území státu (v případě větších státních celků pouze jeho části – příklad Německých spolkových zemích), NUTS 1 označuje území ČR, NUTS 2 označuje regiony soudržnosti (v případě ČR se jedná o sdružené kraje)¹¹ a NUTS 3 označuje samostatné kraje. Dále rozděluje EU soustavu LAU (Local administrative unit¹² - lze je označit jako NUTS 4 a 5), které označují okresy (LAU 1) a obce (LAU 2); (ČSÚ 2014).

V Pardubickém kraji je v současné době 15 ORP – Česká Třebová, Hlinsko, Holice, Králíky, Lanškroun, Litomyšl, Moravská Třebová, Polička, Přelouč, Vysoké Mýto a Žamberk (ČSÚa 2015). Tyto ORP jsou použity dále v této práci na zachycení vývoje obyvatelstva a dalších demografických charakteristik.

⁹ V češtině, jako nomenklatura územních statistických jednotek

¹⁰ Počet obyvatel pro NUTS 1 se může pohybovat v rozmezí 3 – 7 milionů obyvatel, pro NUTS 2 je doporučené rozmezí 800 tisíc až 3 miliony a pro NUTS 3 je doporučeno mít území o velikost 150 – 800 tisíc obyvatel (Euroskop 2016).

¹¹ Region soudržnosti Severovýchod = Liberecký + Královehradecký + Pardubický kraj.

¹² Místní administrativní jednotky

Kapitola 2

Obecné charakteristiky Pardubického kraje

Pardubický kraj je situován ve východních Čechách, na pomezí historických hranic Čech a Moravy. Sousedí se Středočeským, Královehradeckým, Olomouckým, Jihomoravským krajem a s krajem Vysočina (ČSÚa 2015). Tento kraj byl zřízen na základě zákona č. 347/1997 Sb. o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb. s účinností od 1. ledna 2000 (PS 2016). Tímto zákonem byly kraje ustanoveny, jako vyšší samosprávné celky namísto okresů, které byly nahrazeny od roku 2003 obcemi s rozšířenou působností (ORP), ustanovenou zákonem č.128/2000 o obcích. Okresy nicméně zůstaly jako statistická jednotka a pro potřeby policie, nebo soudu. Pardubický kraj je v současné době vymezen okresy Chrudim, Pardubice, Svitavy a Ústí nad Orlicí (PS 2016), s těmito okresy se dále pracuje v analytické části práce.

Cíl této kapitole je seznámit čtenáře se základními charakteristikami Pardubického kraje s důrazem na porovnání s Českou republikou. Především půjde o nastínění základních geografických, demografických a ekonomických charakteristik.

Z historického hlediska se osídlení kolem Pardubic, začalo stabilizovat kolem 12. století v rámci vnitrozemské kolonizace (Svoboda 2004). Osídlení bylo na Pardubicku stabilní, a i když počet obyvatel kolísal v důsledku epidemií, nebo válek, tak si Pardubický kraj udržel důležité postavení (jako výsadní majetek Habsburků zůstal až do 19. století). S rozvojem železnice výrazně vzrostl význam Pardubic a posléze i celého kraje. Napojením na moderní transportní dráhu překonaly Pardubice konkurenční město Chrudim¹³ a staly se tak pro celou oblast důležitou dopravní tepnou spojujícím Prahu a Olomouc. Díky železnici se začal v této oblasti rychle rozvíjet moderní průmysl (potravinářský, pivovarnický, lihovarnický). Další důležitý mezník byla druhá světová válka. Kvůli politickému řešení Mnichovskou dohodou bylo od Pardubického kraje odtrženo rozsáhlé hraniční území. Pardubice se pak staly (vzhledem ke svému transportnímu a hospodářskému významu pro německý válečný průmysl) cílem spojeneckého bombardování. Poválečný odsun Němců však neznamenal pro osídlení kraje výraznější problém, jelikož chybějící obyvatelstvo bylo rychle nahrazeno nově přichozími z vnitrozemí, které lákal především rozvíjející se chemický a elektrotechnický průmysl a rovněž významné finanční pobídky, kterými stát lákal obyvatelstvo do vysídleného pohraničí (Svoboda 2004).

¹³ Chrudim byla z historického hlediska významným obchodním městem založeným na zemědělské výrobě a koželužnictví. Při budování železnice v 19. století byl návrh vést spojení přes Chrudim zamítnuto obyvateli města a přednost tak dostaly blízké Pardubice, pro které to znamenalo ekonomický a průmyslový rozkvět (Svoboda 2004)

2.1. Geografické charakteristiky

Pro základní srovnání z hlediska geografických charakteristik je vybrán především počet měst, absolutní přehled celkového obyvatelstva kraje a v jednotlivých ORP, dále celkovou plochu daného ORP v hektarech a hustotu zalidnění. Detailnější demografické charakteristiky, jsou uvedeny v následujícím oddíle.

Pardubický kraj má rozlohu zhruba 4,5 tisíce km² a zaujímá zhruba 6 % území České republiky a na jeho území žije 516,1 tisíc obyvatel (vztaženo k 31.12.2015). Hustota zalidnění je 114 obyvatel na km². Podíl urbanizovaného obyvatelstva je 62 % a v krajském městě Pardubice žije zhruba 17 % obyvatelstva (necelých 90 tisíc obyvatel). Mezi další významná města, kde se soustředí větší část obyvatelstva kraje, patří Chrudim (23 tisíc obyvatel), Svitavy (17 tisíc obyvatel) a Česká Třebová (necelých 16 tisíc obyvatel);(ČSÚ 2012).

Tabulka 1 ukazuje základní geografickou charakteristiku Pardubického kraje podle jednotlivých ORP. Především je zde ukázán počet měst a obcí v daném kraji a procentuální zastoupení obyvatelstva v ORP na celkovém počtu obyvatel kraje.

Tabulka 1 – Základní geografické charakteristiky Pardubického kraje, vyjádřené podle ORP

Název ORP	Počet obyvatel 1.1 2016	Počet obcí	Počet obcí se statutem města	Podíl obyvatelstva ORP k celkovému obyvatelstvu kraje	Rozloha ORP v ha	Hustota zalidnění (osoby/km ²)
Kraj celkem	516 440	451	38	100%	451 895	114,3
Česká Třebová	18 364	5	1	4%	7 971	230,4
Hlinsko	21 222	22	1	4%	24 664	86,0
Holice	17 473	14	2	3%	21 364	81,8
Chrudim	82 926	86	12	16%	74 613	111,1
Králíky	8 804	5	1	2%	15 863	55,5
Lanškroun	23 170	22	1	4%	27 514	84,2
Litomyšl	26 674	35	1	5%	33 706	79,1
Moravská Třebová	26 512	33	2	5%	41 728	63,5
Pardubice	127 035	56	4	25%	40 930	310,4
Polička	19 594	20	2	4%	27 267	71,9
Přelouč	24 740	42	2	5%	25 727	96,2
Svitavy	31 715	28	2	6%	35 158	90,2
Ústí nad Orlicí	26 463	16	2	5%	19 051	138,9
Vysoké Mýto	32 518	40	2	6%	28 189	115,4
Žamberk	29 162	27	3	6%	28 150	103,6

Zdroj: ČSÚd (2015), vlastní výpočty

Lze vidět, že v ORP Pardubice a Chrudim je soustředěna více než třetina obyvatelstva kraje. V ORP Chrudim se nachází 86 obcí (z toho 12 měst), zatímco v ORP Pardubice je 56 obcí, z nichž jsou pouze 4 města. Pro úplnost je však nutné dodat, že velikost ORP Pardubice a Chrudimi jsou značně odlišné. Samotné krajské město Pardubice v sobě má necelých 90 tisíc obyvatel (ČSÚ 2012) a pouze necelých 30 tisíc obyvatel je rozmístěno v přilehlých obcích a městech. Králíky jsou ORP s nejmenším počtem

obyvatel (necelých 9 tisíc) a pouze s jedním městem. Obyvatelstvo v tomto ORP zaujímá 2 % na celkovém počtu obyvatel kraje. Největší rozlohu v hektarech má ORP Chrudim (necelých 75 tisíc, tedy téměř dvojnásobek vůči druhé v pořadí Moravské Třebové – necelých 42 tisíc). Nejmenší plochu zabírá ORP Česká Třebová (téměř 8 tisíc hektarů). Nejvíce obcí se statutem města se nachází v ORP Chrudim, především díky tomu, že zabírá největší plochu. Z hlediska hustoty zalidnění obyvatelstva má nejvyšší koncentraci ORP Pardubice (310,4 obyvatel na čtvereční kilometr), následovaná Českou Třebovou (230,4 obyvatel na čtvereční kilometr) a poté Ústí nad Orlicí (138,9 obyvatel na čtvereční kilometr). Nejméně obyvatel na kilometr čtvereční má ORP Králíky (55,5) a Moravská Třebová (63,5). Důvod takového rozmístění je možné hledat v geografické povaze regionu. Východní část kraje (především ORP Králíky) leží v blízkosti nejvyšší hory Králického Sněžníku a úpatí pohoří Jeseníky, proto je počet obyvatel této ORP značně nižší než v ostatních částech kraje. Rovněž zde pramení řeka Morava a nachází se zde evropské rozvodí (Strukturální fondy 2012). V západní části kraje, především v ORP Přelouč a Pardubic se nachází roviny, které umožňují vyšší koncentraci obyvatelstva, a zároveň se jedná o příznivější terén pro stavbu infrastruktury. Na jihu kraje se nachází pohoří Žďárské vrhy (v ORP Hlinsko a Polička). Pardubický kraj má z geografického hlediska výhodu centrálního železničního spojení v orientaci západ-východ. Pardubice a Česká Třebová patří mezi významné železniční uzly, které usměrňují dopravu směrem na Slovensko, Polsko, Rakousko, nebo Maďarsko (Pardubický kraj 2006).

Na obrázku 1 je možné vidět administrativní členění Pardubického kraje podle okresů a ORP. Kraj je rozdělen na 4 okresy, které se dále dělí na 15 ORP. Lze vidět, že okres Ústí nad Orlicí je složen z 6 ORP, zatímco Chrudim pouze z 2, nicméně velikost okresů je zhruba podobná. Pardubický kraj má v porovnání s ČR nadprůměrný počet malých obcí (do 500 obyvatel) – 8 % v kraji, respektive 5,5 % v ČR (PK 2014).

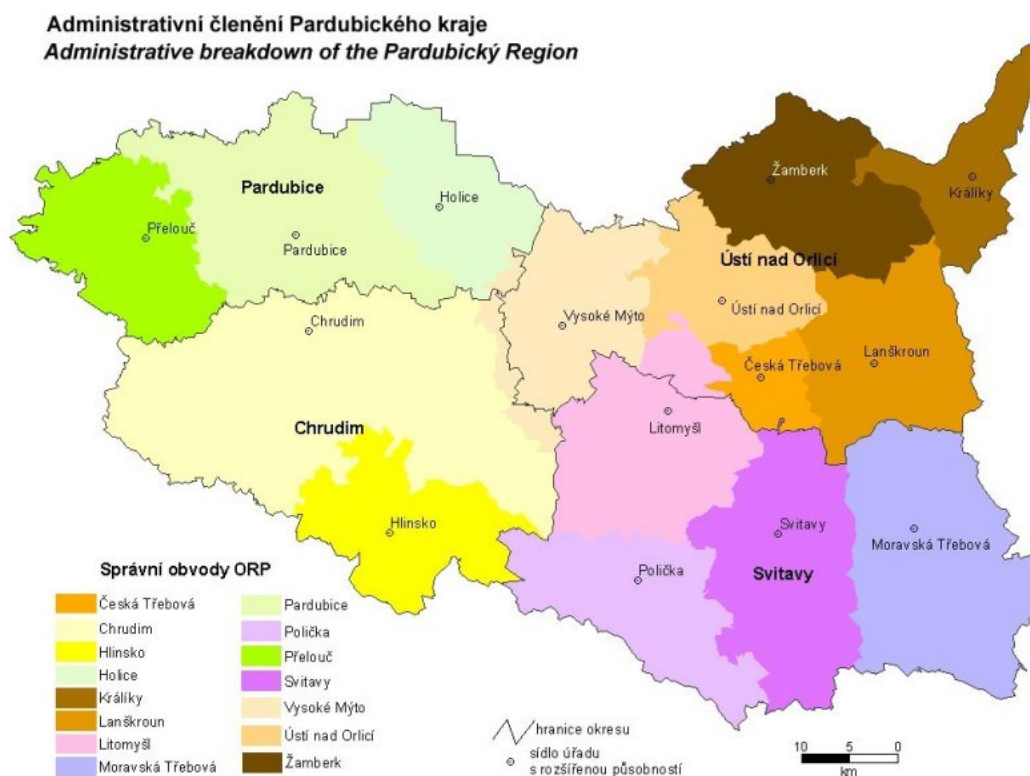
Na východě Pardubického kraje¹⁵ se nachází evropské rozvodí, které rozděluje řeky ve střední Evropě podle moře, kam ústí. Tento bod rozděluje úmoří Evropy na Černé, Baltské a Severní. V kraji se nachází přebytky vodních zdrojů nadregionálního významu. Mezi nejvýznamnější řeky patří Labe, Svitava a Chrudimka. Z hlediska vodních ploch je nejvýznamnější vodní nádrž Seč, která je vyhlášenou vodní rezervací (ČSÚa 2016). Z hlediska geomorfologie tvoří severní část kraje pohoří Orlické hory a na severovýchodě jej tvoří masív Jeseník. Jih je ohraničen Žďárskými vrhy a Železnými horami. Tyto pohoří mají obrovský nevyužitý potenciál v podobě cestovního ruchu, nicméně v rámci strategie Evropa 2020 Pardubický kraj počítá s postupným začleněním těchto regionů do svojí ekonomiky. Z turistického hlediska má velký potenciál údržba a ochrana stávajících CHKO¹⁶, jelikož udržují přirozenou tvář krajiny a jsou jedním z lákadel pro turisty a jiné návštěvníky. Kvalita životního prostředí je v Pardubickém kraji rozdílná, nejlepší podmínky se nacházejí na oblastech podhůří a vrchovin (bez větších sídel), naopak nejvíce je poškozené životní prostředí v územích s dopravními uzly a koncentrovaným průmyslem (Strukturální fondy 2012, Pardubický kraj 2006).

¹⁴ Česká Třebová byla značný čas hlavním železničním uzlem v České republice (ČSÚa 2016).

¹⁵ Přesněji na nejvyšším vrcholu kraje Králický Sněžník.

¹⁶ Železné hory, Žďárské vrhy a Orlické hory

Obrázek 1 – Administrativní členění Pardubického kraje

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

2.2. Demografické charakteristiky

Dnes žije v Pardubickém kraji více než 500 tisíc lidí (tabulka 1), což je necelých 5 % obyvatelstva ČR. Dochází k neustálému poklesu obyvatelstva ve věku 15-64 let, zatímco podíl obyvatel starších 65 let roste. Počet dětí ve věku 0-14 byl nejvyšší za posledních 10 let (mezi roky 2006 – 2016 v porovnání s obdobím od konce 80. let); (ČSÚa 2016).

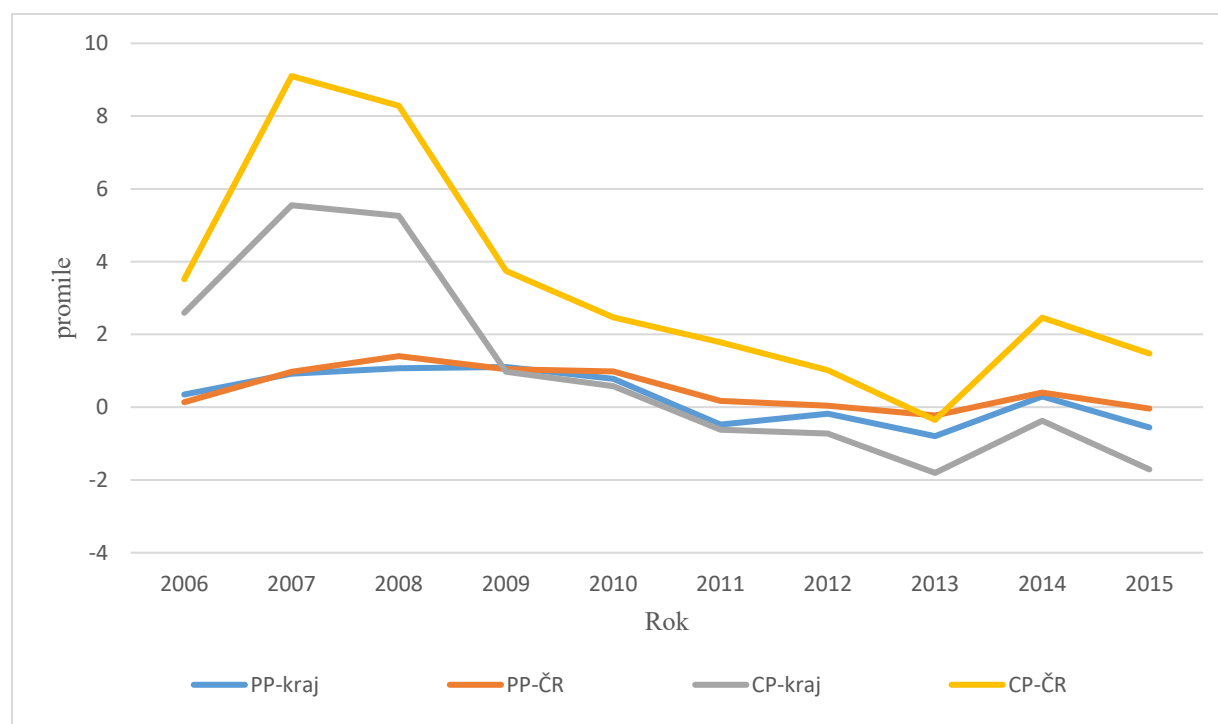
Kraj má od svého vzniku v roce 2000 přirozený úbytek obyvatelstva, který nebyl dostatečně nahrazován imigrací. Pouze mezi roky 2006 – 2010 docházelo ke kladnému přirozenému přírůstku a rovněž k výraznému zvýšení migračního salda. Zvýšené migrační saldo koresponduje se vstupem České republiky do Evropské unie v roce 2004. Jelikož nejvýhodnější pro migranty představují větší města¹⁷ (kvůli pracovním příležitostem, které jsou nejvýhodnější), tak teprve od roku 2005 je možné pozorovat nárůst migračního salda o signifikantnější hodnoty. Nejvyšší hodnota migračního salda byla zaznamenána v roce 2008. Ve stejném roce však Česko postihla hospodářská recese, a jelikož jsou ekonomičtí migranti nejflexibilnější složkou na pracovním trhu, tak od roku 2009 došlo k výraznému poklesu migračního salda, které v současné době stagnuje kolem 0 (Popová 2009; ČSÚd 2015). V rámci vnitřního stěhování se nejvíce obyvatel Pardubického kraje stěhuje do Prahy, nebo Středočeského kraje a naopak kladné migrační saldo existuje vzhledem ke Královéhradeckému kraji a Moravskoslezskému kraji (ČSÚd 2015). Hlavní rozmístění obyvatelstva lze vysledovat ve třech hlavních oblastech. První

¹⁷ Od roku 2010 rostlo migrací pouze město Pardubice

oblastí je souměstí Pardubice a Chrudim, druhou je oblast měst Vysoké Mýto, Ústí nad Orlicí, Česká Třebová a Litomyšl. Poslední oblastí s vyšší koncentrací obyvatelstva jsou města Svitavy a Moravská Třebová. Míra urbanizace je nejvyšší v ORP Pardubice a ORP Česká Třebová (přes 80 %). Nejméně urbanizovaným regionem je oblast výběžku Králického Sněžníku a jižní hranice kraje, která je tvořená horskými pásmy (PK 2014). Trendy mírného růstu obyvatelstva lze vysledovat v rámci celého kraje, nicméně z regionálního hlediska se některé oblasti vylidňují (Králiky, Česká a Moravská Třebová).

Na obrázku 2 je možné pozorovat vývoj hrubých měř přirozených přírůstků (hmpp) a celkových přírůstků (hmcp v ČR a v Pardubickém kraji. Trend je u obou regionů podobný. Česká republika se liší pouze vyššími hodnotami (v průměru o 1-2 promile u celkového přírůstku). Pouze v roce 2013 se ČR dostala do celkového populačního úbytku, Pardubický kraj je v populačním úbytku od roku 2011. V případě přirozeného přírůstku se ČR pohybovala v záporných hodnotách v roce 2012 a 2013. Z vývoje populačního přírůstku tedy vyplývá, že Česká republika i Pardubický kraj by bez přistěhovačů měli odlišnou věkovou strukturu a jeho počet obyvatel by klesal, jak je tomu například v Pobaltských zemích, kde dochází k intenzivní emigraci (LAT 2012).

Obrázek 2 – Vývoj typů přírůstků v Pardubickém kraji a České republice mezi roky 2006 a 2015 (v promilích)

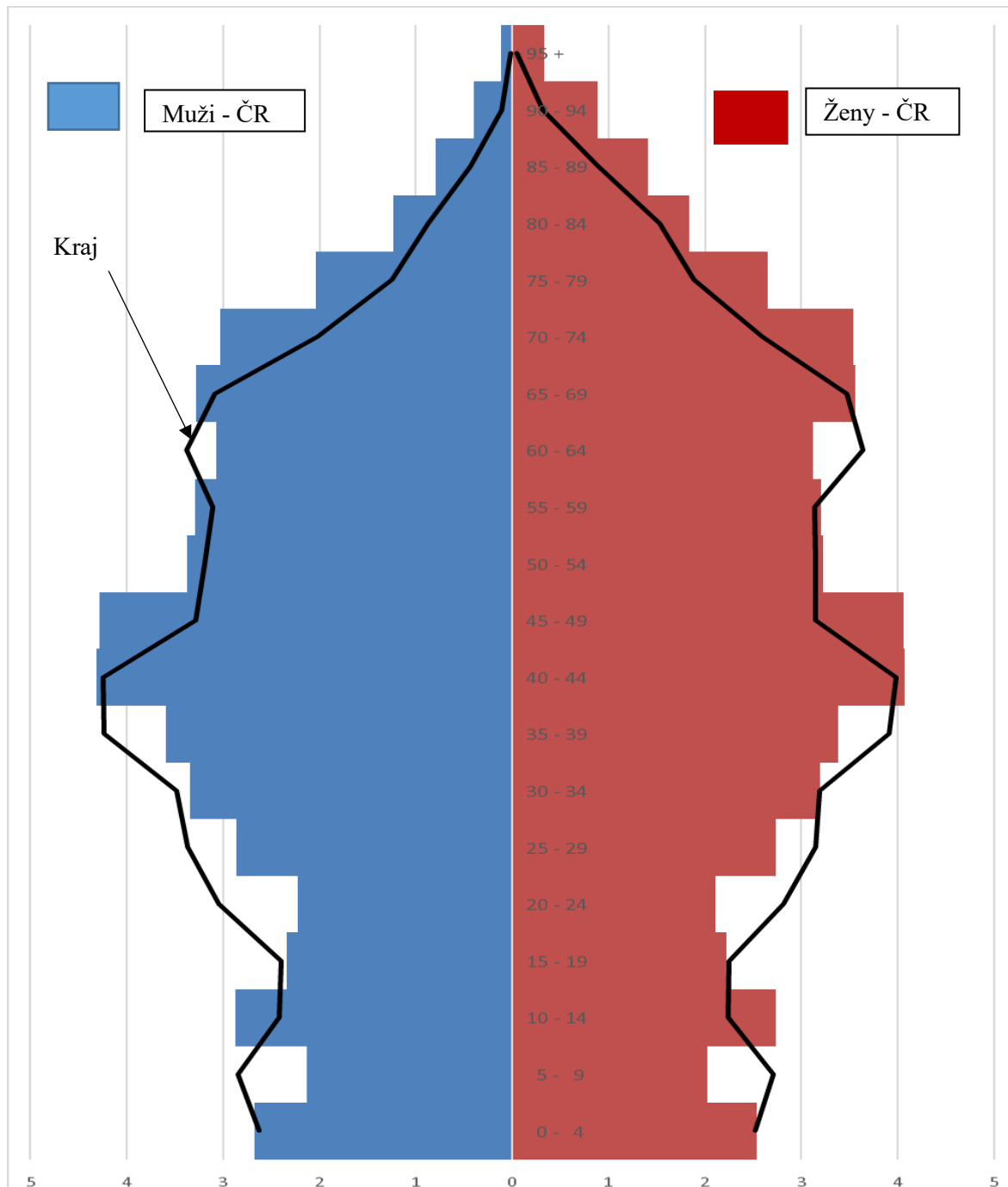

Zdroj: ČSU_ORP (2016), ČSÚ_Kraj (2016)

Na obrázku 3 je zobrazena věková struktura Pardubického kraje a České republiky. Na první pohled je zřejmé, že struktura ČR i Pardubického kraje je velmi podobná. Mezi nejvýznamnější rozdíly patří věkové skupiny 5 – 9 let, kdy rozdíl činí téměř 1 procentní bod ve prospěch kraje (2,8 procentní body ku 2 procentním bodům). V kraji je také mírně vyšší podíl obyvatelstva mezi věkovou skupinou 20 – 39 let (v průměru o 0,5 procentního bodu). ČR má naopak vyšší zastoupení obyvatelstva ve věkové skupině 45 - 49 a 70 – 74 (1 procentní bod v obou případech). Vyšší počet obyvatel ve věkové skupině 40 – 49 let a 65 – 74 let lze přiřadit poválečnému populačnímu boomu a populačním opatřením v 70. letech. Od 90. let počet živě narozených klesal a proto je možné pozorovat postupné zmenšování

nejmladších věkových kategorií. V současné době zaujímá ČR i Pardubický kraj regresní věkovou strukturu (Sobotka 2003). Při zachování tohoto typu vývoje dojde k zestárnutí daných populací a k postupnému úbytku obyvatelstva.

Obrázek 3 – Složení obyvatelstva podle pohlaví a věku v České republice a Pardubickém kraji v roce 2015, vyjádřeno relativně

Zdroj: ČSÚ_Kraj (2016)

Z hlediska sňatečnosti byla v roce 2015 obecná míra sňatečnosti 5,5 %. Hodnoty od roku 2013 vzrostly (ze svého minima v roce 2013 – 4,5 %), nicméně stále nedosahují hodnot z roku 2006 (téměř 6 %). Mírně roste podíl sňatků, kdy oba snoubenci vstupují do prvního manželství (71,2 %). Pardubický kraj se řadí ve srovnání s Českou republikou ke krajům s vyššími hodnotami podílu protogamních

sňatků. Průměrný věk ženichů a nevěst se v souladu s celorepublikovým průměrem zvyšuje. Od roku 2005 se zvýšil v průměru o 2,7 let na současných 31,9 u žen a 34,7 u ženichů. Věkový rozdíl mezi manželi se od roku 2005 neměnil, stále se pohyboval pod 3 roky. (ČSÚd 2015).

Rozvodovost od roku 2006 dlouhodobě stagnuje. Obecná míra rozvodovosti ze svých výchozích hodnot (2,9‰ v roce 2006) začala mírně klesat teprve od roku 2013. V roce 2015 se v Pardubickém kraji pohybovala obecná míra rozvodovosti těsně nad hranicí 2,6 ‰, což je nejnižší číslo od roku 1999. Klesající trend počtu rozvedených manželství je odrazem klesajícího počtu sňatků (ČSÚd 2015). ČR má z hlediska obecné míry rozvodovosti vyšší hodnoty než v Pardubickém kraji (přes 3‰); (Kalibová 2007).

Z hlediska potratovosti lze o významnějších rozdílech v rámci ČR hovořit pouze v případě indukované potratovosti (umělého přerušení těhotenství)¹⁸. Pardubický kraj se dlouhodobě řadí k regionům s nejnižšími hodnotami. V roce 2015 byla úhrnná indukovaná potratovost v kraji 0,22, zatímco v případě celé ČR to bylo 0,31. Průměrný věk ženy při indukovaném potratu byl v Pardubickém kraji 30 let (celorepublikový průměr byl necelých 29,5 let; ČSÚp 2016).

V tabulce 2 jsou zobrazeny některé demografické charakteristiky v České republice, Pardubickém kraji a v jednotlivých ORP v roce 2015. Nejvyšší podíl obyvatel starších 65 let je v Hlinsku (19,0) a v České Třebové (18,9), nejméně osob starších 65 let se nachází v Žamberku (16,6) a v Lanškrouně (16,8). Celý kraj má 18 % osob starších 65 let. V porovnání s Českou republikou jsou tyto hodnoty lehce nadprůměrné, jelikož celé území Česka má 17,1 % obyvatelstva staršího 65 let. Průměrný věk mužů je v Pardubickém kraji stejný, jako v ČR (40,2 let), zatímco u žen je v ČR vyšší, než v Pardubickém kraji (43,6, respektive 43,1 let). Z hlediska jednotlivých ORP mají nejnižší průměrný věk muži v Holicích (39,4 let) a v Žamberku (39,5). V případě žen jsou výsledky podobné (Žamberk – 41,9 let a Holice 41,9 let). Průměrný věk žen v Holicích je ještě o 0,5 roku více. Nejstarší muži se nacházejí v Přelouči (41,0 let) a v České Třebové (40,6 let). U žen je nejvyšší průměrný věk v Hlinsku (44,0 let), v Přelouči (43,8 let) a v Pardubicích (43,6 let). V těchto ORP přesahuje průměrný věk celorepublikové hodnoty. Index stáří je v Pardubickém kraji vyšší než celorepublikový průměr (113,3, respektive 118,3). Obcí s nejvyšší hodnotou indexu stáří jsou Králíky (127,7) a Česká Třebová (126,2), obcemi s nejmenší hodnotou indexu stáří jsou Holice (103,5) a Lanškroun (104,1). Hrubá míra přirozeného přírůstku byla v Pardubickém kraji nepatrně vyšší než v České republice (0,56, respektive 0,4). Z obcí měl nejvyšší přirozený přírůstek v roce 2015 Žamberk (4,15), zatímco nejnižší měly Králíky (-2,04). Hrubá míra celkového přírůstku byl v České republice téměř 3x vyšší než v Pardubickém kraji (2,45, respektive 0,75). Z hlediska obcí měly nejvyšší celkový přírůstek Holice (4,81) a Pardubice (4,40), zatímco nejnižší měly Králíky (-6,36).

V demografické charakteristice je vhodné zmínit ještě absolutní počet a podíl cizinců, kteří se nacházejí v tomto kraji a které je možné vidět v tabulce 3. Ke konci roku 2014 se na krajském území nacházelo 11 559 cizinců, což jsou 2 % v rámci celé České republiky. Pardubický kraj zaujímá páté nejnižší místo z hlediska počtu žijících cizinců v rámci celé České republiky. Nejvíce cizinci přicházejí do okresu Pardubice, přičemž samotné město Pardubice absorbuje většinu z nich. Více než polovina všech cizinců žijících v tomto kraji zde má také trvalý pobyt (ČSÚa 2016). Z hlediska cizí národnosti

¹⁸ Samovolná potratovost je na celém území ČR velmi podobná.

jsou nejvíce zastoupeni Slováci (28,8 %), Ukrajinci (23,6 %) a Vietnamci (11,1 %). Nejvíce jsou zastoupeni cizinci v produktivním věku (15–64 let), jelikož tato kategorie dosahuje dlouhodobě až 90% zastoupení. V 55 % procentech jsou cizinci žijící na území Pardubického kraje muži. Podíl žen se v poslední dekádě neustále mírně zvyšuje. Vyšší nárůst cizinců je možné pozorovat od konce roku 2005, kdy se zvýšil podíl cizinců o 0,7 procentních bodů v roce 2008, kdy byl tento podíl nejvyšší (2,4 %); ČSÚc 2016).

Tabulka 2 – Vybrané demografické charakteristiky v ČR, Pardubickém kraji a v jednotlivých ORP v roce 2015

	Podíl obyvatel 65+ (v procentech)	Průměrný věk mužů (roky)	Průměrný věk žen (roky)	index stáří	hmpp	hmcp
ČR	17,1	40,2	43,6	113,3	0,4	2,45
Kraj celkem	18,0	40,2	43,1	118,3	0,56	0,75
Česká Třebová	18,9	40,6	43,6	126,2	0,05	-0,98
Hlinsko	19,0	40,4	44,0	130,3	-0,09	2,36
Holice	17,1	39,4	42,4	103,5	1,32	4,81
Chrudim	17,9	40,3	43,2	118,9	0,64	0,66
Králíky	18,6	40,3	43,3	127,7	-2,04	-6,36
Lanškroun	16,8	39,5	41,9	104,1	1,42	0,95
Litomyšl	17,4	40,1	42,2	112,3	0,26	-2,06
Moravská Třebová	18,0	40,4	43,5	124,9	-1,09	-1,81
Pardubice	18,6	40,5	43,6	123,8	0,89	4,40
Polička	17,8	39,8	43,0	116,5	-0,92	-2,40
Přelouč	18,0	41,0	43,8	125,9	-1,13	1,46
Svitavy	17,8	40,2	42,8	113,2	1,61	0,73
Ústí nad Orlicí	18,5	40,2	43,2	119,8	-0,49	-2,83
Vysoké Mýto	17,9	40,0	43,0	112,8	-0,22	-3,26
Žamberk	16,6	39,5	41,9	105,1	4,15	-1,27

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Pozn.: hmpp= hrubá míra přirozeného přírůstku, hmcp = hrubá míra celkové ho přírůstku

V případě porovnání s Českou republikou jsou počty cizinců podle národností rozdílné. Pouze Podíl Ukrajinců je v ČR podobný, jako v případě Pardubického kraje. Podíl Slováků je v ČR nižší téměř o 7 procentních bodů a v případě Vietnamců je tento podíl vyšší o 1,5 procentního bodu.

Tabulka 3 - Cizinci (bez azylantů) podle státního občanství v České republice, Pardubickém kraji a jeho okresech k 31. 12. 2014

	Cizinci celkem	Slovensko		Ukrajina		Vietnam	
		absolutně	v %	absolutně	v %	absolutně	v %
Česká Republika	449 367	96 222	21,4	104 156	23,2	56 609	12,6
Pardubický kraj	11 559	3 333	28,8	2 729	23,6	1 278	11,1
v tom okresy:							
Chrudim	1 425	354	24,8	423	29,7	297	20,8
Pardubice	6 001	1 875	31,2	1 422	23,7	571	9,5
Svitavy	1 168	296	25,3	301	25,8	174	14,9
Ústí nad Orlicí	2 965	808	27,3	583	19,7	236	8

Zdroj: ČSÚc (2016), převzato z Ředitelství služby cizinecké policie

2.3. Ekonomické charakteristiky

V následujícím oddíle je představen Pardubický kraj z ekonomického aspektu, který do určité míry ovlivňoval populační vývoj. Ekonomický rozvoj je zahrnut v strategickém plánu Pardubického kraje a přesahuje úroveň regionu. V zásadě spolupracuje se všemi sousedními kraji a s polskými příhraničními regiony. Do důležitých přeshraničních projektů lze zařadit stavbu infrastruktury (komunikace, informační), zvýšení flexibility zaměstnanců (snadnější přesun za prací v rámci širšího územního celku), spolupráce se sousedními regiony na propagaci turismu. Mezi nejvýznamnější priority Pardubického kraje jsou „*Udržitelný růst a podpora konkurenceschopnější a ekologičtější ekonomiky méně náročné na zdroje*“ a „*Růst podporující začlenění: podpora ekonomiky s vysokou zaměstnaností, která se bude vyznačovat sociální a územní soudržností.*“ (Strukturální fondy 2012 s. 29).

Z hlediska HDP na obyvatele je Pardubický kraj pod průměrem České republiky o téměř 80 000 Kč na obyvatele (405 tisíc v ČR a necelých 330 tisíc v Pardubickém kraji). Podíl nezaměstnaných v případě ČR vyšší o necelý jeden procentní bod (6,11 v ČR a 5,33 v Pardubickém kraji). V Pardubickém kraji je více vysokoškolsky vzdělaných lidí o téměř dva procentní body (15,51 oproti 13,43). Průměrná hrubá mzda za měsíc je v případě České republiky vyšší o zhruba 2000 korun (24,7 tisíc korun v případě ČR a 22,1 tisíc v Pardubickém kraji). Podíl vědeckých pracovníků v Pardubickém kraji nižší o necelý jeden procentní bod (2,47 v Pardubickém kraji a 3,42 v ČR) a výdaje na výzkum jsou rovněž v Pardubickém kraji nižší o necelé 3 miliony korun na 1000 obyvatel (8,1 milionů Kč v ČR a 5,28 milionů v Pardubickém kraji). Nejvyšších hodnot dosahuje hlavní město Praha (Křenková 2015).

Ekonomickým profilem se Pardubický kraj řadí spíše mezi kraje podprůměrné. Od roku 2006 se na tvorbě HDP České republiky podílel 4 % a tento podíl se do roku 2015 vychyloval pouze nepatrně. Podíl nezaměstnaných nepřesáhl nepřesáhl 7 % a od roku 2014 je patrný stále sestupný trend (PK 2014). Z hlediska HDP na obyvatele došlo od roku 2008 ke stagnaci a teprve od roku 2012 došlo k překonání hodnot z roku 2008 (ČSÚ 2013). Kraj má více než 20 ploch km² označovaných jako „brownfields“ o celkové rozloze přes 500 km². Za brownfiels lze označit oblastí, které ztratily svůj původní ekonomické využití a které jsou výborným potenciálním územím pro nové podnikatelské projekty (většinou se jedná o rozlehlé areály ve větších městech; PK 2014).

Z hlediska charakteru hospodářství se nejvýznamněji na tvorbě HDP podílí sekundární sektor (průmysl a stavebnictví). Tento sektor se od roku 2010 podílel na hrubé přidané hodnotě¹⁹ více jak 42 %. Podíl terciálního sektoru na hrubé přidané hodnotě vzrostl na 54 %. V primárním sektoru (zemědělství, lesnictví, rybolov) se zastavil útlum, který byl patrný po roce 2008. Z hlediska srovnání s Českou republikou je zde vyšší zastoupení primárního sektoru (o 3 procentní body), sekundárního sektoru (o 10 procentních bodů). Služby jsou v Pardubickém kraji zastoupeny o 7 – 10 procentních bodů méně než ve zbytku České republiky (necelých 54 % v Pardubickém kraji a v průměru 62 % ve zbytku ČR; ČSÚ 2013). Kraj má významnou průmyslovou tradici, především v elektrotechnickém a chemickém průmyslu (soustředěným v Pardubicích) a strojírenském, kovodělném, potravinářském a textilním průmyslem rozprostřeným po celém kraji. V posledních letech se zvýšil podíl automobilového průmyslu (především díky společnostem Iveco a SOR ve Vysokém Mýtě a Libchavy). Surovinová základna není v Pardubickém kraji dobrá, většina cenných surovin byla soustředěna v horských pásmech a vytěžena v historickém období. V současnosti je nejvýznamnější těženou surovinou vápenc a mangan, které jsou těženy v okrese Pardubice a Chrudim (Pardubický kraj 2006). Na regionální úrovni je významné i lázeňství, především díky léčivým rašelinám v Lázních Bohdaneč.

Mezi výhody Pardubického kraje patří napojení na evropskou železniční síť – koridor Berlín-Vídeň, Pardubice patří mezi významnou stanici v rámci České republiky. Rovněž mezinárodní letiště v Pardubicích je z regionálního hlediska důležitým bodem, jelikož patří k páteřním letištím v ČR. Významná je přítomnost vysoké školy Univerzity Pardubice, která přináší do celého kraje zvýšené možnosti vědy a výzkumu a přináší do celého kraje odborníky a specialisty (Strukturální fondy 2012). Pardubický kraj má rovněž výhodu, že jeho menší města (Vysoké Mýto, Lanškroun, nebo Litomyšl) přitahují do značné míry obyvatelstvo kvůli pracovním příležitostem a tak není tento kraj zcela závislý na městě Pardubice.

Mezi zásadní slabiny Pardubického kraje patří nedostatečné napojení na republikovou dálniční síť (silnice R35, D11), kdy stavba první uváděné komunikace R35 je zbytečně protahována a ke zprovoznění bude docházet nejdříve po roce 2020 (České dálnice 2016) Další slabinou tohoto kraje je slabé využití příznivých geografických a morfologických podmínek pro rozvoj cestovního ruchu. Důvodem je především malé povědomí o atraktivitách tohoto regionu a obecně slabá kvalita turistické infrastruktury, mezi které patří již zmiňovaná silnice R35 (Strukturální fondy 2012). Celý kraj však nyní prochází strategickým plánem na zvýšení atraktivnosti regionu²⁰ a přilákání dalších návštěvníků (Dataplán 2016). Mezi hlavní priority ekonomického rozvoje kraje patří zvýšení investic do infrastruktury a do vědecko-výzkumných zařízení a je nutné zvýšení podpory podnikání. Produktivita kraje, jako celku je značně diferenciována, zatímco na západě kraje existuje dobré napojení na ekonomicky výkonné části ČR (Královhradecký kraj a Praha), východ kraje sousedí se ekonomicky slabšími částmi (polská část Kladska, méně produktivní části Olomouckého kraje a kraje Vysočina). Ve východní části však lze nalézt řadu výkonných a exportně aktivních podniků. Především se jedná o Lanškroun, Vysoké Mýto a Ústí nad Orlicí. Sjednocovat územní rozdíly je také jednou z priorit kraje (Strukturální fondy 2012).

¹⁹ Hrubá přidaná hodnota (HPH) je finanční ukazatel, který vyjadřuje rozdíl mezi provozním ziskem a kapitálovými náklady (Cenia 2012).

²⁰ Jedním z hlavních cílů je zbavit se pověsti kraje, ve kterém je pouze průmysl.

V rámci strategie Evropa 2020, ve které je cílem zvýšení efektivity využívání zdrojů, podpora obnovitelných zdrojů a větší energetická soběstačnost. Pardubický kraj může do budoucna těžit z tohoto konceptu, jelikož je v tomto kraji nízká produktivita práce a nízká investiční aktivita. Zavádění nových technologií, energeticky méně náročných subjektů, může z dlouhodobého hlediska významně zlepšit konkurenceschopnost a vytvoří nové pracovní příležitosti, které budou vyžadovat kvalifikované odborníky (Strukturální fondy 2012). Tabulka 4 ukazuje některé ekonomické ukazatele v Pardubickém kraji a v České republice. HDP na obyvatele je v Pardubickém kraji téměř o 80 tisíc Kč menší. Tento údaj do značné míry zkrsluje ekonomická výkonnost hlavního města Prahy, které má o více než třetinu vyšší HPD na obyvatele než zbytek republiky (Křenková 2015). Podíl nezaměstnaných je naopak v Pardubickém kraji nižší o necelý jeden procentní bod (5,33 %). Měsíční hrubá mzda je v ČR vyšší zhruba o 2000 Kč, než v Pardubickém kraji. Univerzita Pardubice funguje více než 60 let a za tu dobu se významně rozrostla na 130 oborů ve všech vědních disciplínách (přírodní, technické, umělecké, sociální, etc). Během posledních let se dočkala uznání v domácí i národní vědecké obci. Ačkoliv nemůže konkurovat tradičnějším a prestižnějším školám, jako je Univerzita Karlova v Praze, nebo Masarykova Univerzita v Brně, tak vytváří podmínky pro rozvoj terciálního vzdělávání v kraji, jelikož kvalitní a efektivní vzdělávání je předpokladem pro rozvoj mladých lidí, ale i určitá forma prevence sociálně patologických jevů (PK 2014). Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob je v kraji vyšší než v ČR (o 2 procentní body), nicméně počet vědeckých pracovníků na 1000 obyvatel je v České republice vyšší (3,42, porovnáno s Pardubickým krajem 2,47). Nemožnost konkurence pardubické univerzity vůči ostatním významnějším univerzitám se projevuje i výdaji na výzkum. V celé ČR je vydáváno na výzkum více než 8 milionů Kč na obyvatele, zatímco v Pardubickém kraji je to necelých 5,3 milionu Kč.

Tabulka 4 – Vybrané ekonomické ukazatele v České republice a Pardubickém kraji v roce 2015

	Česká republika	Pardubický kraj
HDP na obyvatele v Kč	404 843	327 545
Podíl nezaměstnaných v %	6,11	5,33
Podíl vysokoškolsky vzdělaných osob 15+	13,43	15,51
Průměrná měsíční hrubá mzda na 1 obyvatele v Kč	24 768	22 121
Podíl vědeckých pracovníků na 1000 obyvatel	3,42	2,47
Výdaje na výzkum v milionech Kč na 1000 obyvatel	8,1	5,28

Zdroj: ČSÚ (2015), MPSV (2016)

Poznámka: Podíl nezaměstnaných je vzat z databáze MPSV

V roce 2008 postihla celý svět ekonomická krize, která se odrazila i na ekonomické a hospodářské situaci Pardubického kraje. Ačkoliv Česko nebylo krizí zasaženo velmi silně, přesto došlo k propadu zaměstnanosti o 1 – 2 procentního bodu. Nejvíce byl postižen zpracovatelský průmysl, kde klesla zaměstnanost především mužů o necelých 6 procentních bodů. Mzdy a platy se snížily v průměru o 5 – 6 % (ČSÚ 2011). Od druhé poloviny roku 2009 se česká ekonomika znovu přiblížila k údajům z roku 2007. Jelikož byl zbytek Evropy a ostatní svět zasažen výrazněji, tak vlivem těchto událostí poklesl příliv zahraničních investic do Česka. Ekonomika dosáhla předkrizových hodnot až po roce

2010 (ČSÚ 2011). Podle Glopolis (2012) se jednalo o nejhorší krizi od roku 1929, nicméně ČSÚ (2011) tvrdí, že podobné krize jsou cyklické a pravidelně se opakují. Najít řešení na ekonomickou krizi je náročné, nicméně jedním z účinných nástrojů, kterým lze omezit následky těchto krizí, je promyšlená regulace²¹ (Glopolis 2012).

Pardubický kraj sice nepatří mezinejvýkonnější subjekty v rámci ČR, jeho klíčová poloha v rámci gradientu západ-východ je však určující pro veškerou dopravu v daném směru a v případě, že dojde k rozvoji silniční infrastruktury, která by přilákala další investory, má Pardubický kraj významný strategický význam.

²¹ Kanada takto zvládla omezit dopady krize regulací bank.

Kapitola 3

Vývoj obyvatelstva Pardubického kraje podle ORP mezi roky 2006 – 2015

Populační vývoj v Pardubickém kraji má své územní odlišnosti, ačkoliv se od roku 1950 jedná o území s poměrně homogenní strukturou obyvatelstva²². Demografické jevy v nižších územních celcích (ORP) utvářejí demografickou strukturu celého kraje a pro pochopení populačního vývoje celého kraje je nutné analyzovat i nižší územní celky.

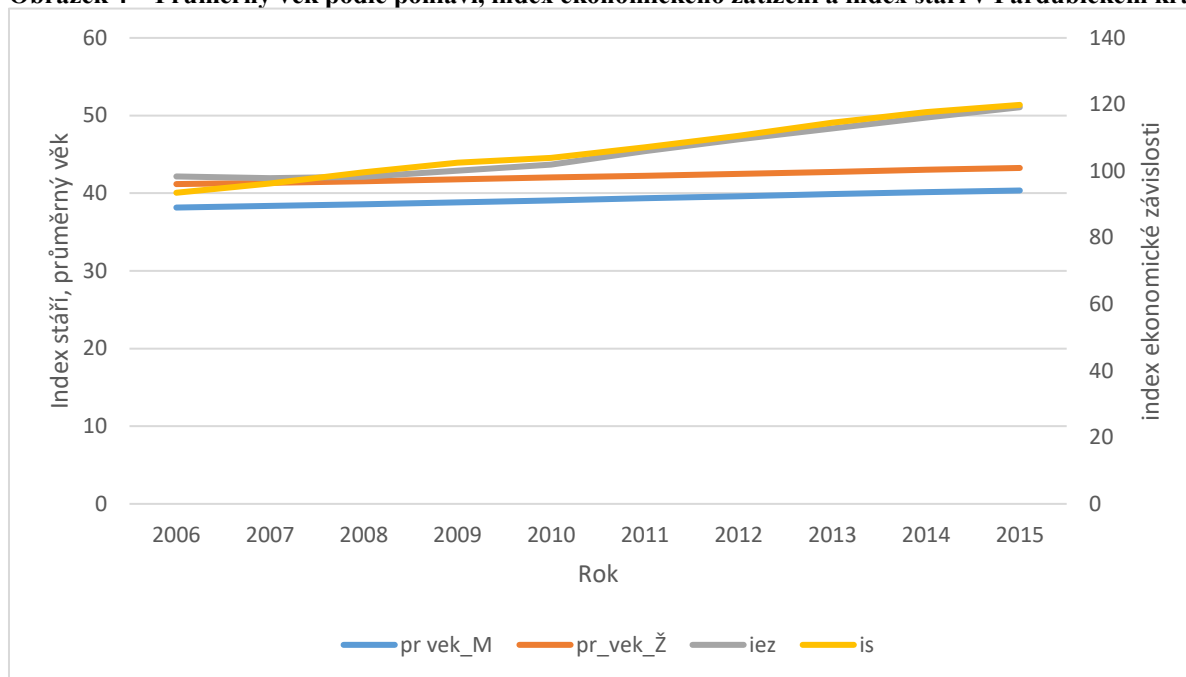
Pro analýzu těchto jevů byly vybrány jak základní procesy demografické reprodukce, porodnost a úmrtnost, tak i další demografické jevy: sňatečnost, rozvodovost, umělá potratovost a migrace. V rámci přehlednosti jsou tabulkové hodnoty za jednotlivé ORP uvedeny v příloze (příloha 1 – 18) a v samotném textu práce jsou uváděny hodnoty za okresy, které vznikly sečtením všech ORP v rámci daného okresu a vydělením počtem ORP v okresu (prostým aritmetickým průměrem). Zkoumané období 2006–2015 reflektuje nedávný demografický vývoj a slouží k lepšímu pochopení nedávného vývoje obyvatelstva. Některé jevy vstupují v další kapitole jako proměnné do shlukové analýzy a následně je provedena jejich typologie ve snaze vymezit skupiny podobných ORP.

Kapitola je rozčleněna do šesti podkapitol, z nichž se každá zabývá odlišným demografickým jevem (úmrtnost, porodnost, sňatečnost, rozvodovost, umělá potratovost a migrace). V první obecné části je znázorněn vývoj průměrného věku obyvatelstva podle pohlaví, indexu stárí, a indexu ekonomického zatížení. Vývoj úmrtnosti je zkoumán z hlediska naděje dožití při narození podle pohlaví a míry kojenecké úmrtnosti. Porodnost je analyzována z hlediska, úhrnných plodností, podílu plodnosti do 24 let, podílem dětí narozených mimo manželství a průměrného věku při narození dítěte. Pro analýzu sňatečnosti je použito ukazatelů hrubá míra sňatečnosti, průměrný věk při sňatku podle pohlaví. V případě rozvodovosti jsou použity, obecná míra rozvodovosti a podíl rozvodů s nezletilými dětmi. Vývoj umělé potratovosti je zkoumán na základě a indexu umělé potratovosti. Analýza migrace je provedena pomocí hrubé míry migračního salda a hrubé míry a přirozeného přírůstu.

Mapování vývoje obyvatelstva v Pardubickém kraji je důležité nejen pro analýzu současné situace, ale i pro tvorbu populačních prognóz, specifikaci budoucího vývoje daného regionu²³ a lze jej využít v mnoha dalších sférách sociálního, ekonomického, nebo historického výzkumu.

²² Do roku 1989 byl výskyt migrantů minimální

²³ V rámci možností udržitelného rozvoje.

Obrázek 4 – Průměrný věk podle pohlaví, index ekonomického zatížení a index stáří v Pardubickém kraji

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

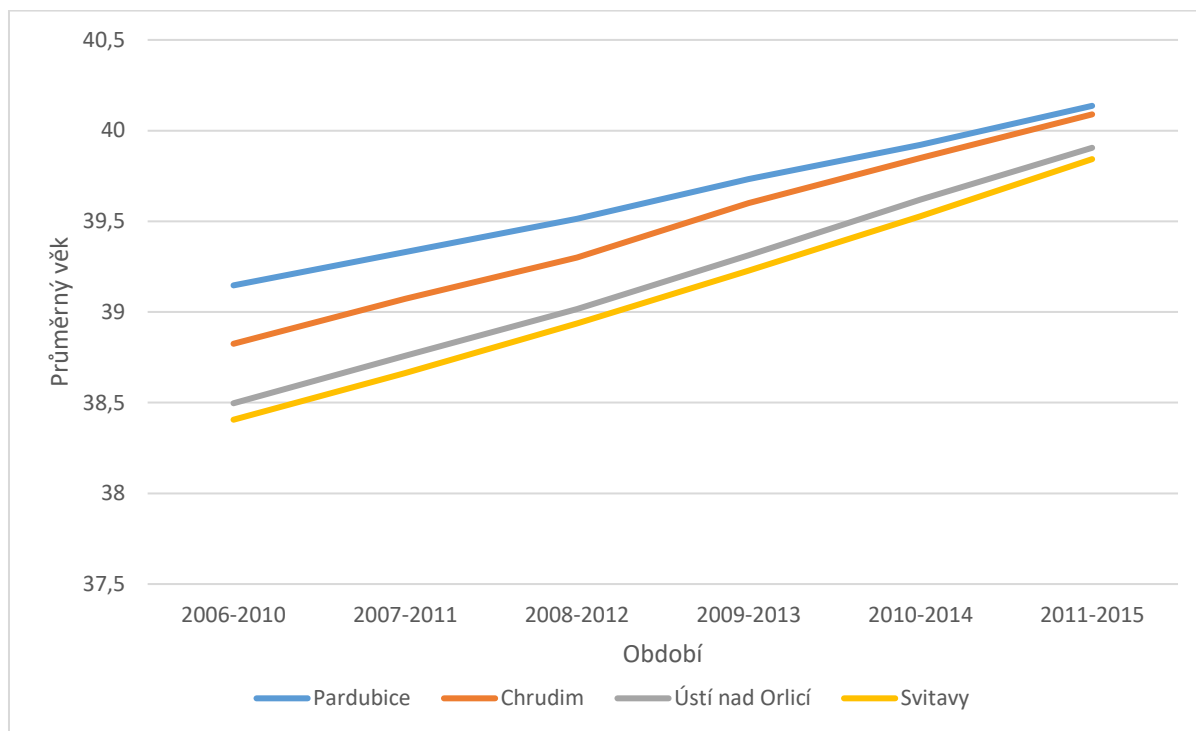
Pozn.: Z dat byt vytvořen prostý aritmetický průměr za Pardubický kraj, is= index stáří, iez = index ekonomické závislosti, pravá osa platí pro ukazatel is

Na obrázku 4 je možné vidět vývoj průměrného věku a indexu stáří a ekonomické závislosti v Pardubickém kraji. Průměrný věk se u obou pohlaví zvýšil o necelý rok (u žen na 43,5 roku a u mužů na 40 let v roce 2015). Index stáří a ekonomického zatížení se během sledovaného období zvýšil o 10 obyvatel v ekonomicky aktivním věku (vztaženo na 100 obyvatel v ekonomicky neaktivním věku) na hodnotu 120. Index stáří přesáhl v roce 2015 hranici 50 osob starších 65 let na 100 osob do 15 let věku.

Průměrný věk se ve sledovaném období ve všech okresech zvyšoval, jak je možné vidět z obrázků 5 a 6. Nejstarším okresem je Ústí nad Orlicí (přes 40 let v období 2011-2015). Nejnižší průměrný věk mají muži ve Svitavách (39,6 let). V období 2006-2010 byly nejstarším okresem Pardubice (39,1 roku) a nejmladším Svitavy (38,3 roku). V případě žen se zvýšil průměrný věk v celém kraji rovněž o 2 roky. Okres Pardubice měl v posledním sledovaném období nejvyšší průměrný věk žen (přes 43 let). Nejmladším okresem bylo Ústí nad Orlicí (42,7 let). Průměrný věk se nejvíce zvýšil v okrese Pardubice a Svitavy, naopak nejméně v okrese Chrudim (o necelý 1 rok). Průměrný věk se v Pardubickém kraji zvýšil od roku 2006 v průměru o necelé 2 roky u obou pohlaví. S nárůstem průměrného věku souvisí proces demografického stárnutí, které se týká celého území ČR.

Na obrázku 7 lze pozorovat vývoj indexu stáří, který se ve vymezeném období zvyšoval ve všech okresech Pardubického kraje. Nejstarším okresem je v současné době Chrudim s hodnotou 120 v období 2011-2015, zatímco nejmladším okresem je Ústí nad Orlicí s hodnotou 111 a Svitavy s hodnotou 112 osob starších 65 let na 100 osob mladších 15 let. K nejmenšímu zvýšení došlo v okrese Pardubice, kde hodnota indexu stáří vzrostla o 7, zatímco u ostatních okresů vzrostla o 15. Do značné míry je toto ovlivněno přistěhovalými (především mladšími rodinami s dětmi), kteří volí především město Pardubice, jako svoji cílovou destinaci.

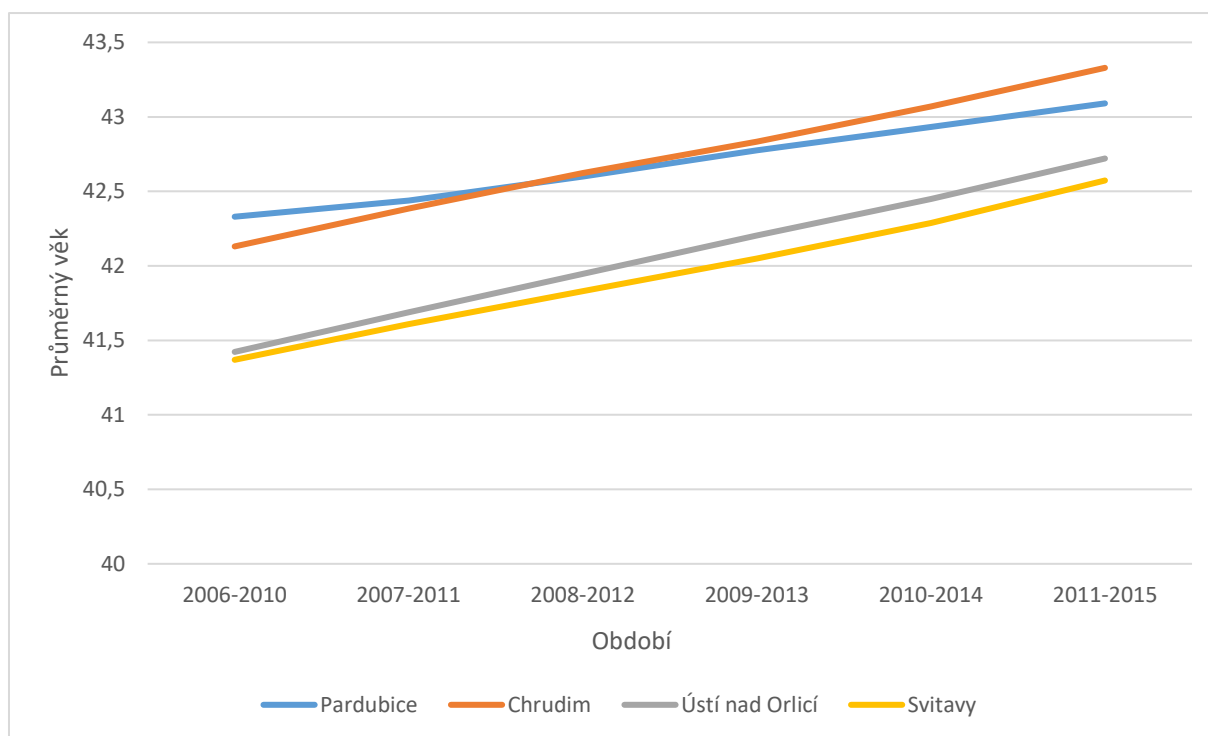
Obrázek 5 – Průměrný věk mužů v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

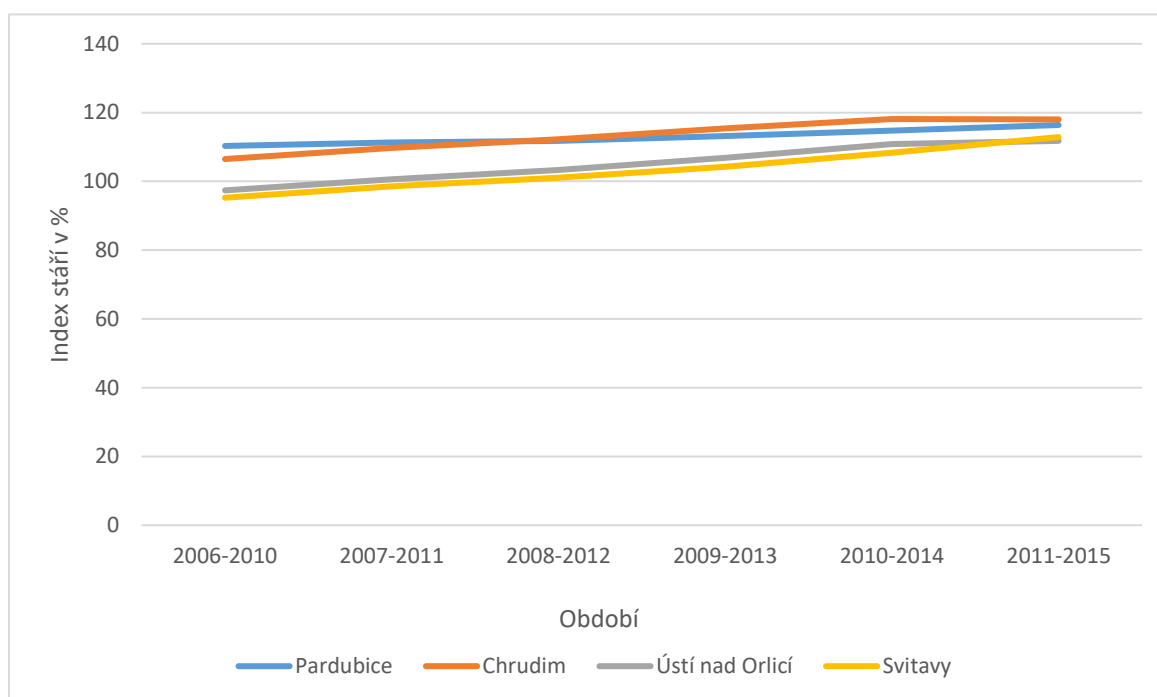
Obrázek 6 – Průměrný věk žen v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

Obrázek 7 – Index stáří v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry

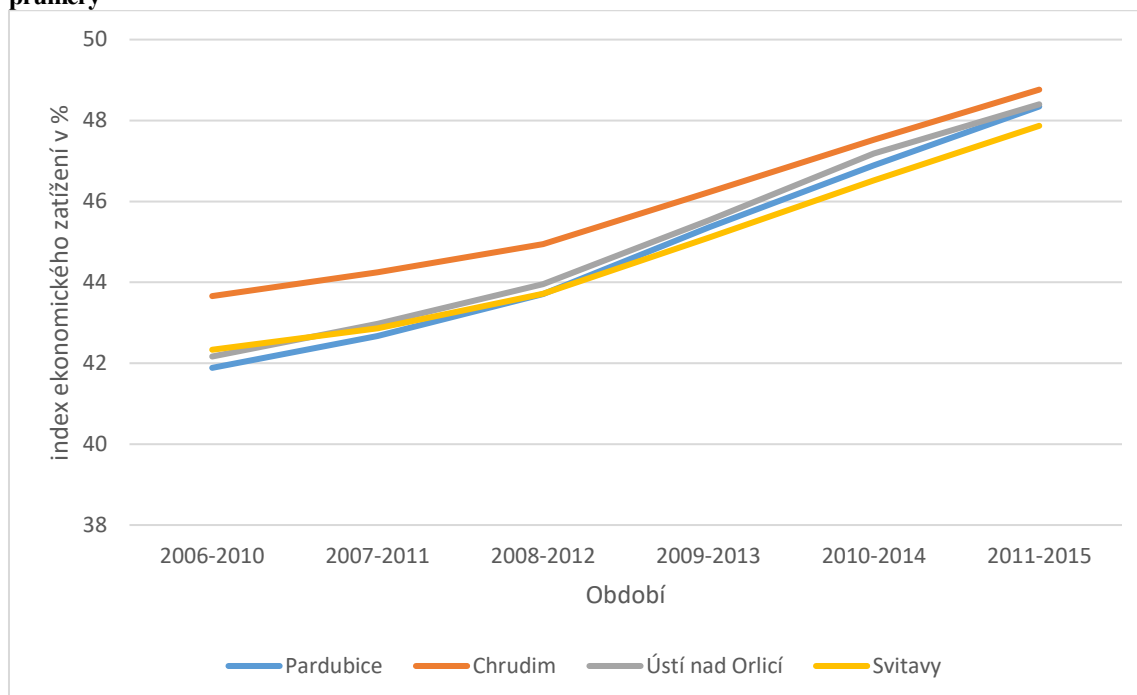
Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

Dalším ukazatelem použitým v otázce demografického stárnutí je index ekonomické zátěže, který vyjadřuje kolik osob v ekonomicky neaktivním²⁴ věku je na 100 obyvatel v ekonomicky aktivním věku²⁵. U všech okresů se index ekonomické zátěže ve sledovaném období zvýšil v průměru o 6 %. Jak je možné vidět na obrázku 8 v okrese Svitavy je v posledním pětiletém průměru 2011-2015 je index ekonomického zatížení nejmenší (necelých 48 %). Nejvyšší je v okrese Chrudim (téměř 49 %). Za povšimnutí stojí, že v Pardubicích rostl index ekonomického zatížení výrazněji až od druhého pětiletého průměru (2007-2011). To bylo zapříčiněno kladným migračním saldem mladších osob hledající práci v tomto okrese v letech 2006, 2007 a 2008.

²⁴ Pro účely této práce byly použity věk 0-14 a 65+ let.

²⁵ V této práci byl použit věk 15 -64 let.

Obrázek 8 – Index ekonomického zatížení v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry

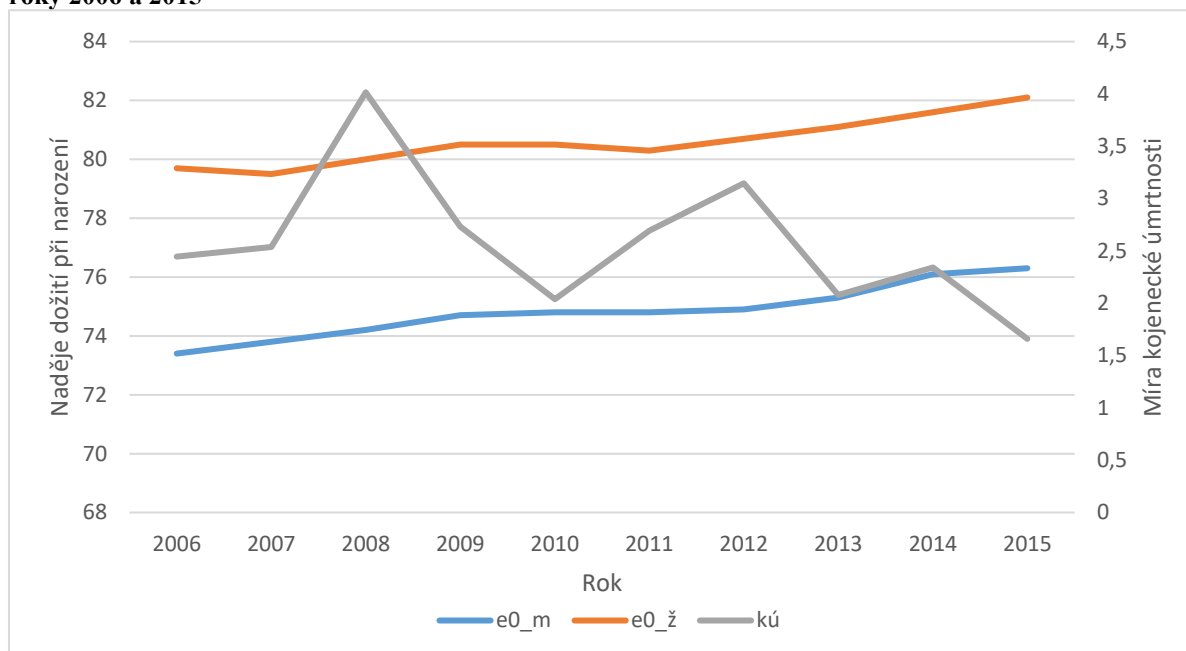
Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

3.1. Úmrtnost

Úmrtnost je základní složkou demografické reprodukce a snižování úrovně úmrtnosti může signalizovat zlepšující se vývoj společnosti z hlediska kvality životních podmínek. Úmrtnost je také jedním z nejnáze měřitelných aspektů demografické reprodukce, jelikož o ní existují nejpřesnější záznamy. (Kalibová 1997). Česká republika se svou úrovní úmrtnosti v současné době řadí ke státům, které lze v rámci Evropy charakterizovat jako středně dobré. Zpoždění ve vývoji, které má ČR za západní a severní Evropou je necelých 20 let. Hlavní rozdíl je především v pozdějším nástupu kardiovaskulární revoluce, která v západní a Severní Evropě probíhala od poloviny 60. let. V Česku a dalších postkomunistických zemích nastoupila tato revoluce až se společenskými a politikými změnami. V Česku je v současné době naděje dožití při narození u mužů 75 let a u žen 81 let, zatímco v případě Francie činí naděje dožití při narození 81 let u mužů a 85 let u žen (EHLEIS 2015). Neustále dochází ke zvyšování naděje dožití při narození, míra kojenecké úmrtnosti je jedna z nejnižších v Evropě (Meslé 2002, Hill 1990).

Na obrázku 9 je vyobrazena naděje dožití při narození a míra kojenecké úmrtnosti v Pardubickém kraji. U obou pohlaví došlo k nárůstu naděje dožití při narození o 2 roky na 82 let v případě žen a 76 let v případě mužů v roce 2015. Míra kojenecké úmrtnosti v Pardubickém kraji kolísala, nicméně do roku 2015 poklesla na 1,5 ‰.

Obrázek 9 – Naděje dožití při narození za obě pohlaví a kojenecká úmrtnost v Pardubickém kraji mezi roky 2006 a 2015

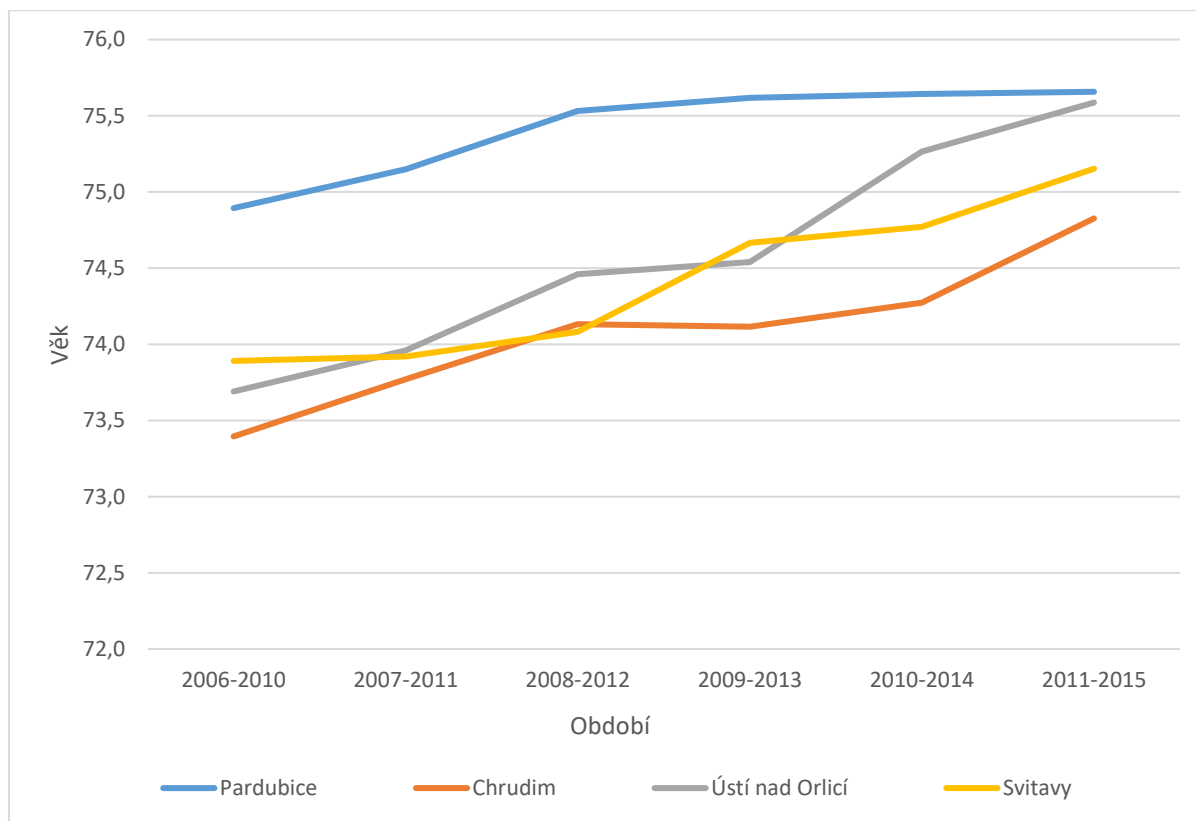
Zdroj: ČSÚ_ORP (2016), ČSÚ_P (2015)

Pozn.: Z dat za všechny ORP v kraji byl vypočítán prostý aritmetický průměr

Mezi základní ukazatele úmrtnosti patří naděje dožití při narození²⁶, vyjadřuje, kolik let průměrně zbývá osobě žijící v dané populaci (KHS 2015). Při pohledu na obrázky 10 a 11 je možné vidět naději dožití při narození podle pohlaví. Ve všech případech došlo ke zvýšení hodnot u obou pohlaví. V případě mužů dosahují nejvyšších hodnot okresy Pardubice a Ústí nad Orlicí (75,7 a 75,6 let). Nejméně let se dožívají muži v okrese Chrudim (74,8 let). V Pardubickém okrese je nárůst naděje dožití od období 2008-2012 zpomalil, meziročně je možné pozorovat velmi malý nárůst.

Ženy mají nejvyšší hodnotu naděje dožití při narození v okrese Pardubice (81,8 let) v období 2011-2015, zatímco nejméně mají v okrese Chrudim (80,8 let). V tomto okrese se naděje dožití během sledovaného období zvýšila o půl roku, zatímco v ostatních okresech došlo k průměrnému nárůstu o 1,5 roku.

²⁶ Tento ukazatel lze také nazvat střední délka života při narození

Obrázek 10 – Naděje dožití při narození mužů v okresech Pardubického kraje v období 2006–2015, pětileté klouzavé průměry

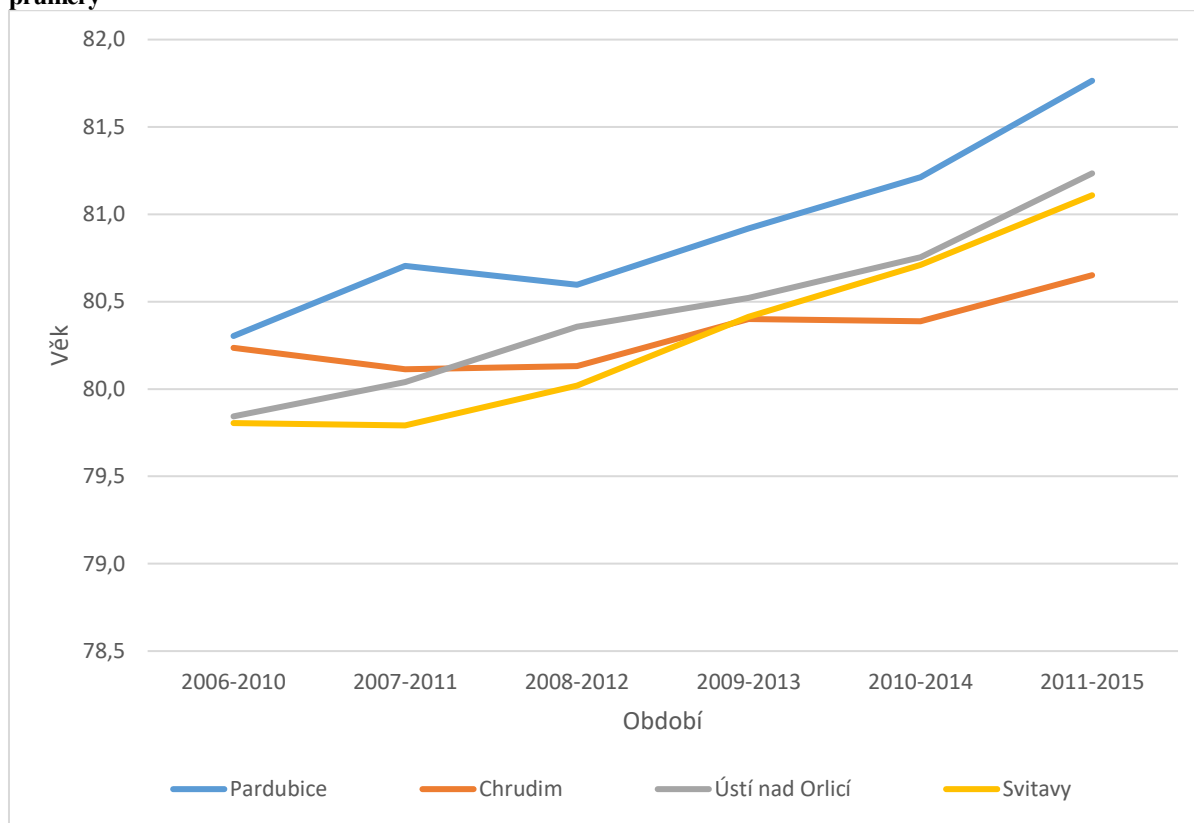
Zdroj: ČSÚ_ÚT (2015)

Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

Dalším ukazatelem analyzujícím úmrtnost v Pardubickém kraji byla míra kojenecké úmrtnosti. Ta je dnes ve vyspělém světě považována za ukazatel, který již plně nedokáže vystihnout úmrtnostní poměry v této části světa, jelikož většinou nepřesahuje 10 ‰ a spíše slouží na analýzu úmrtnosti v rozvojových zemích (Hill 1990).

Na obrázku 12 je možné vidět vývoj míry kojenecké úmrtnosti v okresech Pardubického kraje. Zatímco v okrese Pardubice je během sledovaného období pozorovat mírné snížení (z 2 na 1,2 promile), v okrese Chrudim došlo v prvních 3 obdobích k nárůstu na 4,5 promile, nicméně poté se míra kojenecké úmrtnosti vrátila na hodnoty z roku 2006-2010 (3,5 promile). V případě okresu Ústí nad Orlicí došlo nejprve k mírnému snížení na 1,75 ‰ v období 2009-2013 a v posledním období se tato hodnota zvýšila nad 2 ‰. Okres Svitavy do značné míry kopíroval vývoj v okrese Chrudim, kdy do období 2008-2012 stoupla míra kojenecké úmrtnosti na necelé 4 promile, nicméně poté došlo ke snížení na 3 promile v období 2011-2015. Hodnoty kojenecké úmrtnosti jsou do značné míry zkrácené, jelikož v mnoha případech nezemřelo v daném roce žádné dítě do jednoho roku. Míra kojenecké úmrtnosti nepřesahuje 5 ‰ a během sledovaného období kolísá ve všech okresech Pardubického kraje.

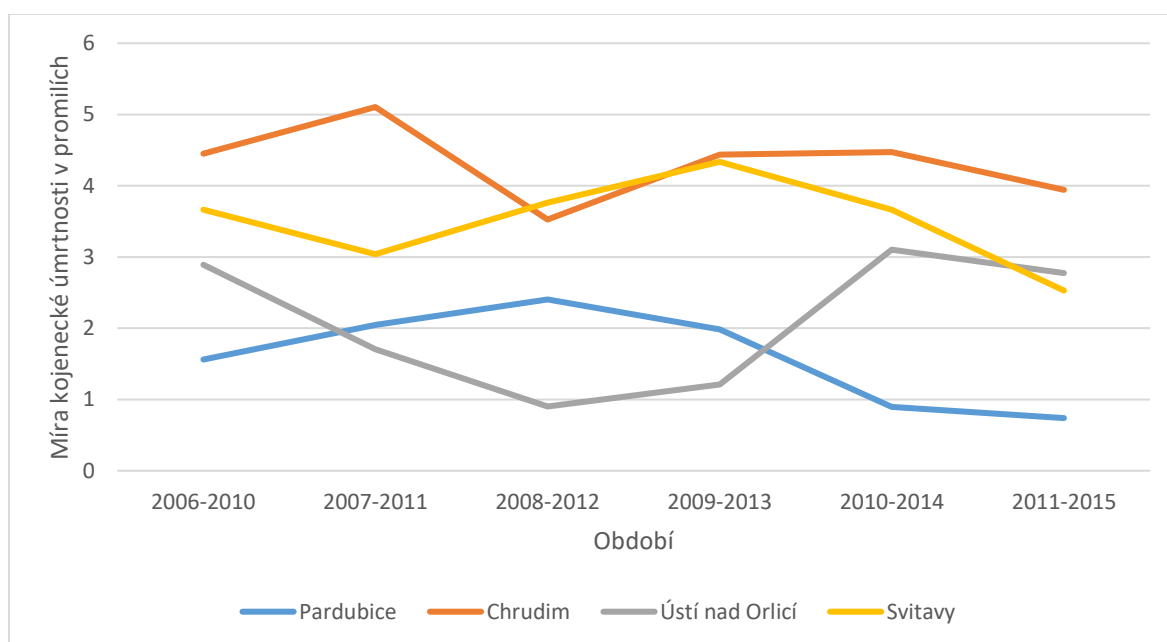
Obrázek 11 – Naděje dožití při narození žen v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry

Zdroj: ČSÚ_ÚT (2015)

Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

Obrázek 12 – Míra kojenecké úmrtnosti v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

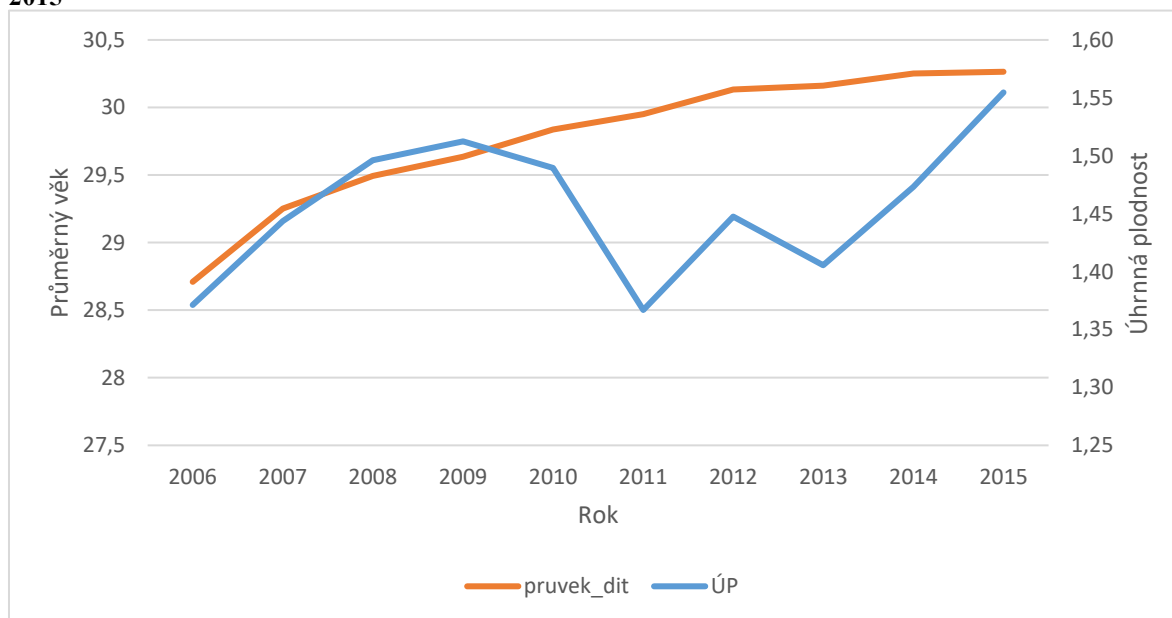
Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

3.2. Porodnost

Další složkou demografické reprodukce je rození dětí. Prokreačnickování je důležité z toho důvodu, že tvaruje demografickou strukturu odspoda. Tato kapitola analyzuje plodnost pomocí úhrnné plodnosti, podíludětí narozených ženám do 24 let a průměrný věk při narození dítěte. Úhrnná plodnost je ukazatel, která udává počet dětí, které by se narodily jedné ženě během reprodukčního období, kdyby míry plodnosti dle věku zůstaly zachovány (Kalibová, 1997) a je v dnešní době velmi používaným ukazatelem v postihnutí populačního vývoje. V České republice je od 90. let možné pozorovat trend snižující se úroveň porodnosti a zároveň zvyšujícím se věkem při narození dítěte (Rychtaříková, Vaňo, 2008). Tento trend odpovídá vývoji v západní Evropě, kdy je možné od 70. let pozorovat pokles úhrnné plodnosti, nárůst průměrného věku narození dítěte a rovněž nárůstu narozených dětí mimo manželství.²⁷ ČR je za západními zeměmi zpožděná zhruba o 20 let.

S postupnou liberalizací společnosti a relativizací tradičních hodnot došlo k nárůstu osob s dětmi, které nežijí v manželství. Velký podíl mladých nevěst vstupovalo do manželství již těhotných, jelikož existoval společenský tlak, aby dítě bylo narozeno v manželství. Od této praktiky se v posledních dekáдах ustupuje a dítě se narodí do svazku, který není manželstvím *de iure*. (Hamplová et al. 2007). Autorka dále uvádí, že mladým matkám se nejčastěji rodí děti mimo manželství a naopak u žen ve věkové skupině 30-39 let je tento podíl menší. Rostoucí mimomanželská porodnost je spojena s vyšší mírou rozpadu rodin a ztráta tradičních vodítek v nižších sociálních vrstvách (Rabušic 2002 in Hamplová et al. 2007).

Obrázek 13 – Úhrnná plodnost v Pardubickém kraji za za pětileté klouzavé průměry mezi rokem 2006 a 2015

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016), ČSÚ_PP (2016)

Pozn.: Pro ukazatel průměrný věk při narození dítěte byl vypočítán prostý aritmetický průměr ze všech ORP v kraji

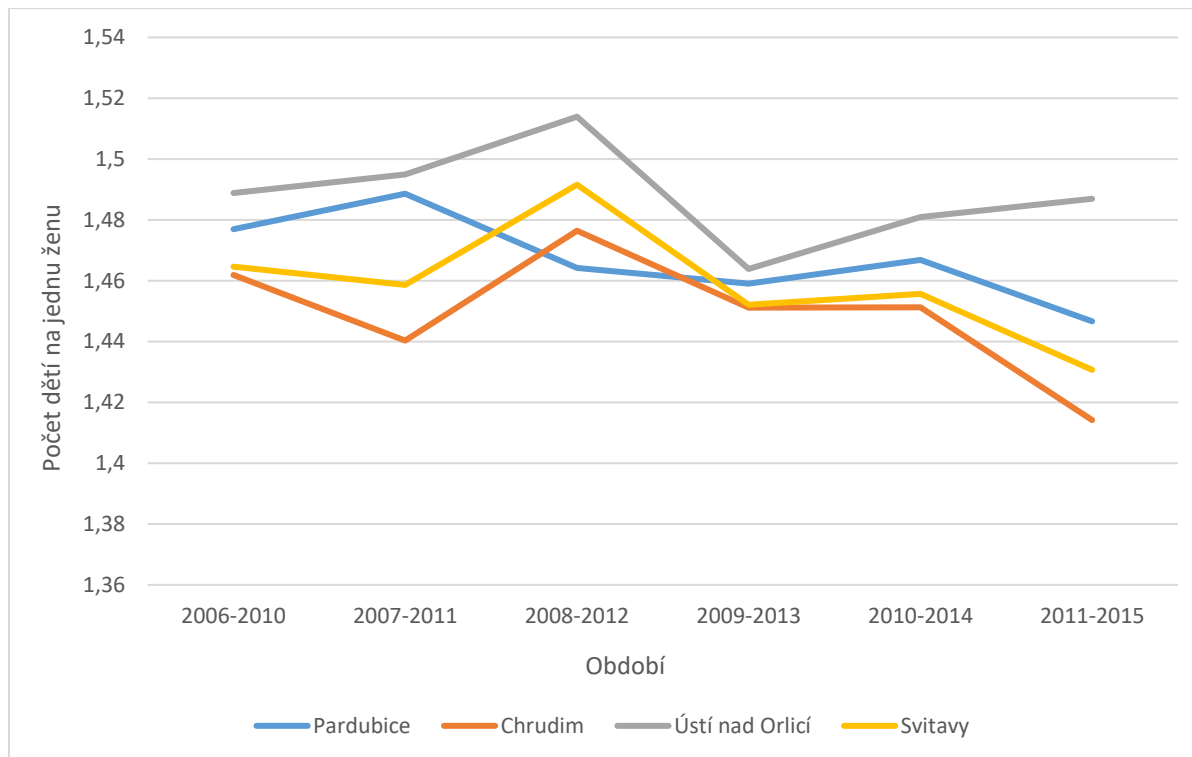
²⁷ Ve Skandinávii se rodí více než 60 % dětí mimo manželství.

Na obrázku 13 je možné pozorovat vývoj úhrnné plodnosti v Pardubickém kraji. Od roku 2006 se úhrnná plodnost zvýšila na 1,55 dítěte na jednu ženu v roce 2015, nicméně během let 2010 – 2013 lze zaznamenat značně kolísavý vývoj, kdy hodnota úhrnné plodnosti kolísala mezi hodnotou 1,35 a 1,42. Průměrný věk při narození dítěte přesáhl v roce 2011 30 let a do roku 2015 dosáhl průměrný věk při narození dítěte 30,2 let. Je možné pozorovat zpomalení trendu nárůstu od roku 2012.

Při pohledu na obrázek 14, kde jsou vyobrazny hodnoty úhrnné plodnosti je patrné, že ke zvýšení hodnot přispívá nejvíce okres Ústí nad Orlicí a Pardubice, zatímco okresy Svitavy a Chrudim spíše snižují průměrnou hodnotu v kraji.

Na obrázku 14 je možné pozorovat vývoj úhrnné plodnosti, který se v okresech Pardubického kraje liší. V Pardubickém okrese došlo během sledovaného období ke kolísání hodnot úhrnné plodnosti mezi 1,45 a 1,47, přičemž od let 2009-2013 dochází k mírnému zvyšování. Okres Chrudim kopíruje podobný trend, jako Pardubice, nicméně kolísání je mnohem výraznější. V letech 2006-2010 a 2009-2013 se hodnota úhrnné plodnosti v tomto okrese nachází na hodnotě 1,43. Zatímco v ostatních letech dochází k mírnému nárůstu na 1,46, respektive 1,47 v posledním sledovaném pětiletém průměru. V okrese Ústí nad Orlicí lze v letech 2009-2013 pozorovat pouze mírný výkyv na hodnotu 1,48. Do posledního sledovaného období narostla úhrnná plodnost na 1,51 dítěte na jednu ženu, tedy nejvíc z celého Pardubického kraje. V okrese Svitavy lze pozorovat zvýšení v prvních dvou pětiletých průměrech na hodnotu 1,47, následoval pokles na 1,45 v letech 2009-2013 a mírný vzestup na 1,47 v období 2011-2015.

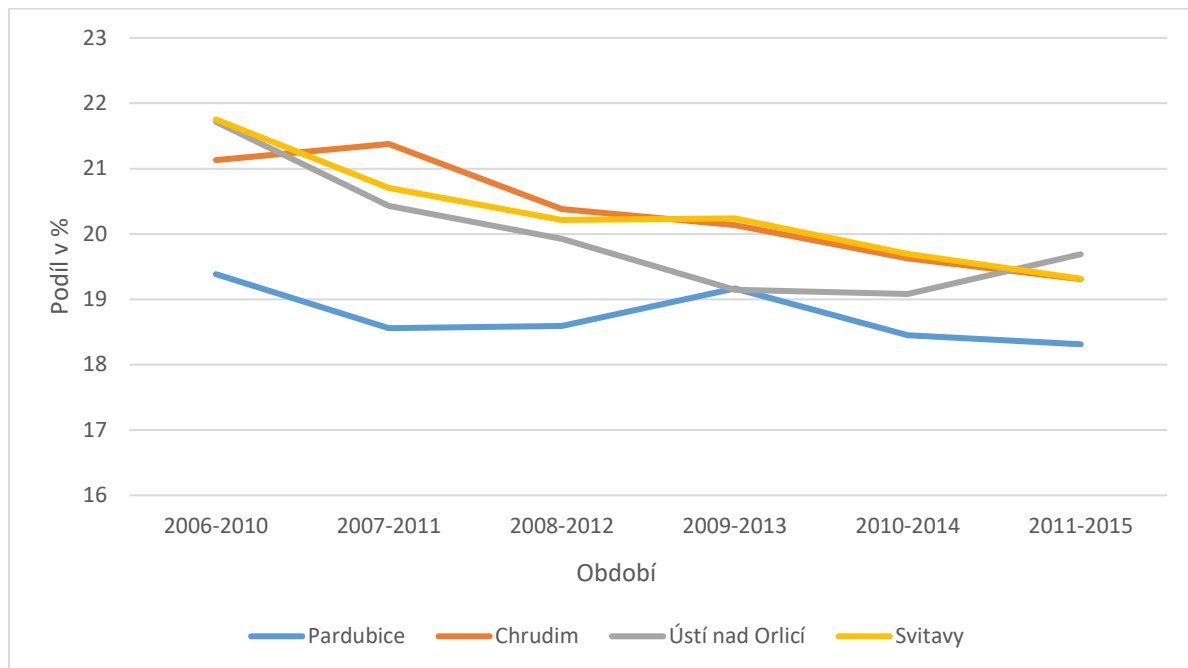
Obrázek 14 – Úhrnná plodnost v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

Obrázek 15 – Podíl plodnosti do 24 let v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry

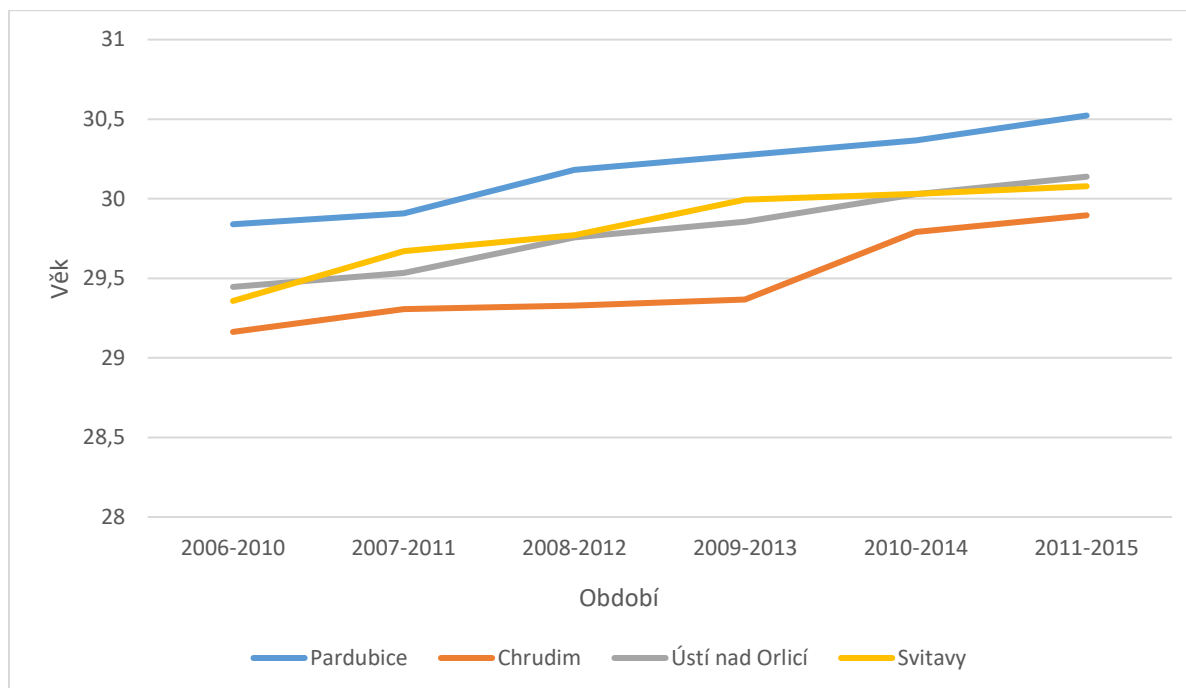

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

Další ukazatel zachycoval vývoj plodnosti do 24 let, jelikož dochází k nárůstu průměrného věku, kdy lidé vstupují do manželství a kdy mají děti (Nosálová 2014). Na obrázku 15 lze vidět, že podíl plodnosti do 24 let se v celém Pardubickém kraji významně snížil. K nejvyššímu snížení došlo v okrese Ústí nad Orlicí a Svitavy (z 21,7 % na 19,5 %). Nicméně v okrese Ústí nad Orlicí došlo v posledním období 2011-2015 k mírnému nárůstu. Nejnižší podíl plodnosti do 24 let se nachází v okrese Pardubice (19,4 % v období 2006-2010 a 18,3 % v období 2011-2015).

Z hlediska průměrného věku při narození dítěte se možné pozorovat konstantní nárůst ve všech okresech, jak je možné vidět na obrázku 16. Nejvyšší věk mají rodiče dětí v okrese Pardubice (30,5 v období 2011-2015) a nejnižší v okrese Chrudim (29,8 ve stejném období). Průměrný věk se zvýšil o 0,6-0,9 během sledovaného období. V okrese Ústí nad Orlicí se v posledních dvou obdobích

Obrázek 16 – Průměrný věk při narození dítěte v okresech Pardubického kraje v období 2006–2015, pětileté klouzavé průměry

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

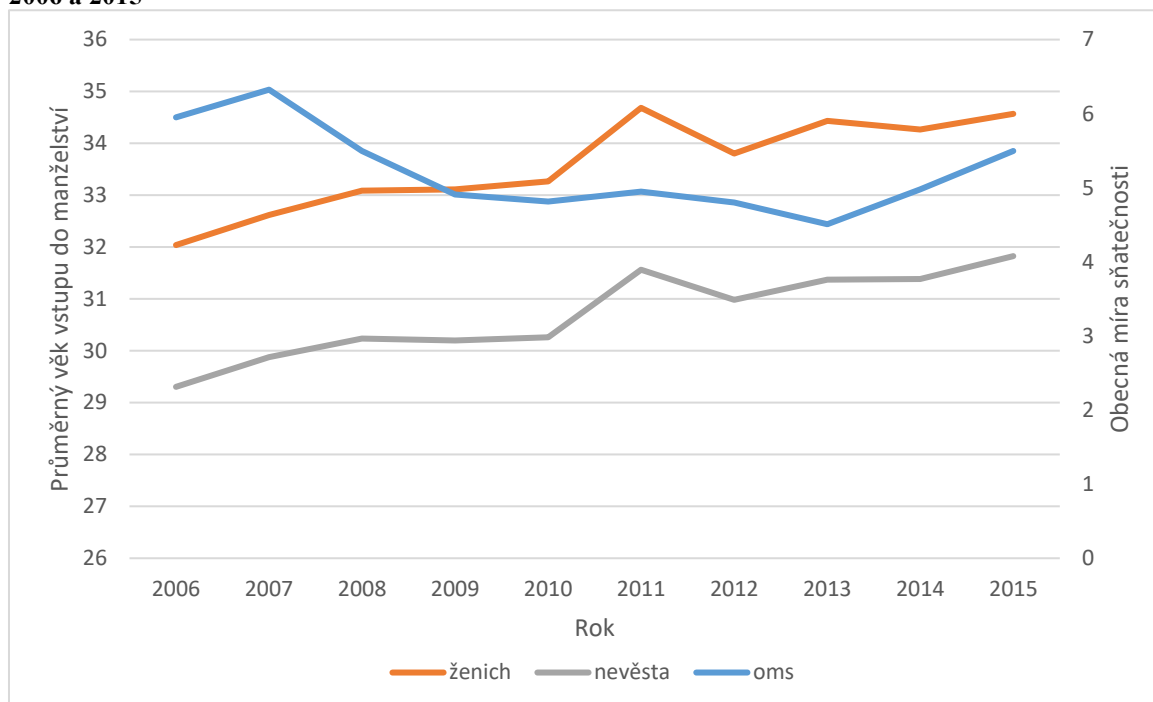
Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

3.3. Sňatečnost

Manželství lze definovat, jako trvalé soužití muže a ženy, které bylo založeno sňatkem, tedy jediným zákonným způsobem, za přítomnosti dvou svědků a před orgány státní správy, nebo oprávněnou církevní osobou (MVČR 2014).

V současnosti platí na území České republiky zákon o rodině č. 89/2012 Sb., nového občanského zákoníku s účinností od 1.1.2014 a podle něj smí vstoupit do manželství každý, komu v tom nebrání žádná z následujících právních překážek. Uzavřít manželství nelze s osobou, která nedovršila hranice plnoletosti (pouze ve výjimečných případech s odůvodněním lze hranici zletilosti snížit a to na minimálně 16 let), rovněž jedinci, kteří nejsou považováni za svéprávné (postižení, nebo s jiným omezením, které snižuje jejich racionální uvažování). Do manželství nemohou dále vstoupit osoby, které jsou navzájem příbuzné (sňatek nemůže být uzavřen mezi sourozenci, předky ani potomky, ale ani s osobami, jejichž příbuznost vznikla osvojením). Posledním důvodem je předchozí uzavřené manželství jednoho z partnerů, které nebylo zrušeno (Česká republika 2016). V případě úmrtí jednoho z manželů manželství zaniká. Další možnost zániku manželství je pomocí rozvodu, který je popsán detailněji v následujícím oddíle.

Na obrázku 17 je možné pozorovat vývoj průměrné věku vstupu do manželství podle pohlaví a obecné míry sňatečnosti v Pardubickém kraji. Zatímco sňatkový věk se u obou pohlaví zvyšoval (ženichové mají sňatkový věk v průměru o 2,5 roku vyšší než nevěsty; 34,5, respektive 31,8 v roce 2015), hodnota obecné míry sňatečnosti kolísala. Do roku 2013 je možné vidět pokles na hodnotu 4,2 ‰, nicméně do roku 2015 se tato hodnota zvýšila na necelých 6‰.

Obrázek 17 – Sňatkový věk ženicha a nevěsty a obecná míra sňatečnosti v Pardubickém kraji mezi roky 2006 a 2015

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Pozn.: Výsledné hodnoty jsou prostým aritmetickým průměrem ze všech ORP v kraji

Pokles intenzity sňatečnosti, který se udál v 90. letech, koresponduje s poklesem úhrnné plodnosti a se zvýšením sňatkového věku. Rychtaříková (1996) uvádí, že proměny v západní Evropě trvaly 10 let, nicméně v ČR byl vývoj změn zrychlen na 3 roky. V západní Evropě se jednalo především o změnu sociálních postojů k manželství, jako k instituci²⁸, zatímco na území ČR se jednalo spíše o důvody ekonomické.

Na obrázku 18 lze vidět vývoj obecné míry sňatečnosti za okresy v pětiletých průměrech. V prvním pětiletém období byla hrubá míra sňatečnosti nejvyšší a postupně došlo k jejímu snížení na hranici 4 ‰. V posledním pětiletém průměru 2011-2015 došlo k mírnému nárůstu hrubé míry sňatečnosti. Největší hodnoty tohoto ukazatele je možné pozorovat u okresu Pardubice, kdy se v období 2006 – 2010 blíží 5 ‰. Naopak nejmenší hodnoty jsou v okrese Chrudim, kdy se v letech 2008 – 2012 pohybovaly hodnoty pod 4 ‰. Vzrůst hodnot hrubé míry sňatečnosti v okrese Pardubice a Chrudim mohl nastat v souvislosti se změnou rodinného zákona, který vešel v platnost od roku 2014.

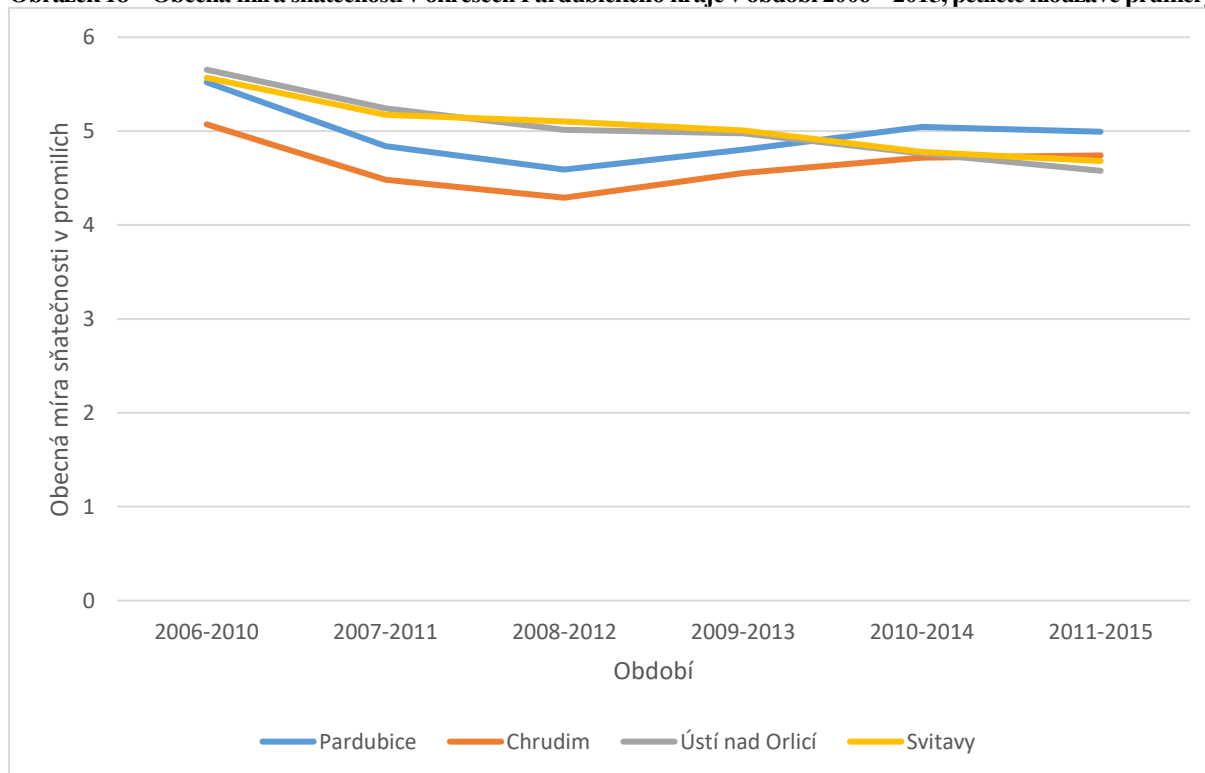
Česká republika se dnes ve sňatkovém chování přibližuje státům severní a západní Evropy, kde je vyšší sňatkový věk a nižší intenzita. Pardubický kraj koresponduje s těmito trendy. Mezi nejvýznamnější důvody odkládání sňatku do vyššího věku patří pozdější nástup do zaměstnání (lidé déle studují),

²⁸ Někteří autoři (např.: Kiernanová) rozlišují 4 fáze přechodu od manželství k nesezdanému soužití. Vstupem do každé fáze se již nejde vrátit k předchozí. V první fázi je kohabitace nestandardní fenomén, zatímco většina populace prochází sňatkem. Ve druhé fázi funguje kohabitace jako předstupeň k manželství (nicméně je stále bezdětná). Třetí fáze již akceptuje kohabitaci, jako alternativa sňatku (rodičovství již není omezeno na sňatek) a ve čtvrté fázi se kohabitace a manželství nerozlišují, jelikož v obou jsou rozeny a vychovávány děti (Kiernan 2002 in Hašková, Rabušic 2008).

ekonomická a sociální nejistota (partneři chtějí déle čekat)²⁹, v neposlední řadě dnes existuje celá škála soužití, kdy partneři žijí spolu, mají děti, nejsou manželé a tento stav je společností tolerován, ačkoliv ze společenského a kulturního hlediska je sňatek stále důležitou součástí života v České republice (Hašková, Rabušic 2008).

Vzhledem k odkládání sňatků do vyššího věku v ČR lze pozorovat tento trend i v okresech Pardubického kraje, což je možné vidět na obrázcích 19 a 20. V případě ženichů se sňatkový věk zvýšil nejvíce v okrese Chrudim (o 2 roky na současných 34,1 let. Nicméně i přesto je to stále okres s nejnižším sňatkovým věkem ženichů. Nejvyšší sňatkový věk se nachází v okrese Pardubice (34,7 let). V případě nevěst je trend podobný s tím rozdílem, že v okrese Ústí nad Orlicí došlo v období 2009-2013 k mírnému snížení sňatkového věku na 30,5 let. V okrese Pardubice je nejvyšší sňatkový věk z celého kraje (31,8 let), zatímco v Chrudimi je 31,1 let. Muži tedy vstupují do sňatku o 2-3 roky později než ženy.

Obrázek 18 – Obecná míra sňatečnosti v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry

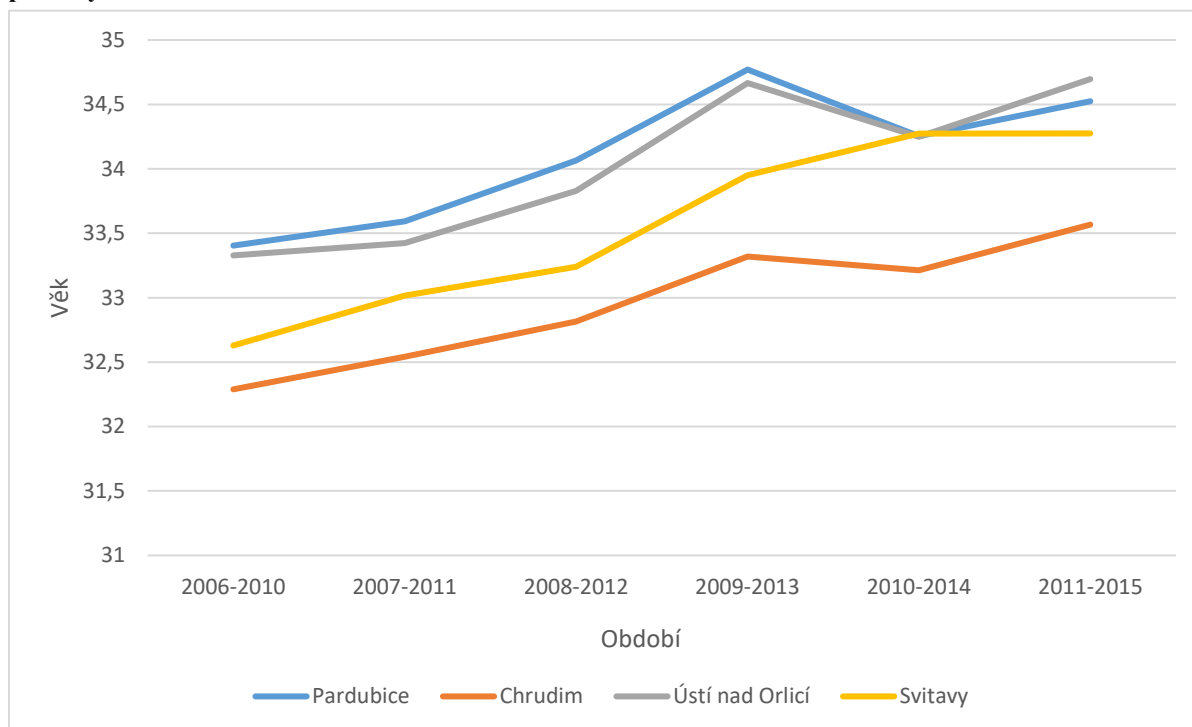

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

²⁹ Podle jedné z ekonomických teorií dokonce ženy čekají, pokud do jejich života nepříjde muž, který je lépe finančně zabezpečen a který zabezpečí lépe je a jejich potomky (Hašková, Rabušic 2008).

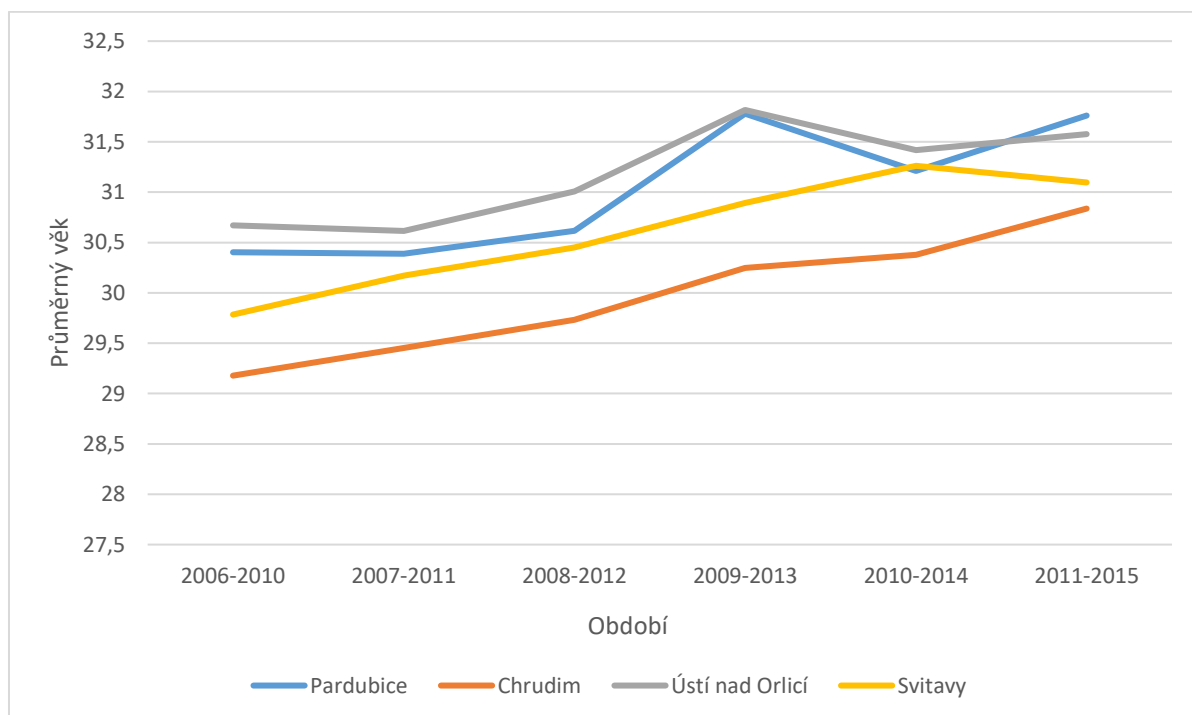
Obrázek 19 – Průměrný sňatkový věk ženicha v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

Obrázek 20 – Průměrný sňatkový věk nevěsty v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

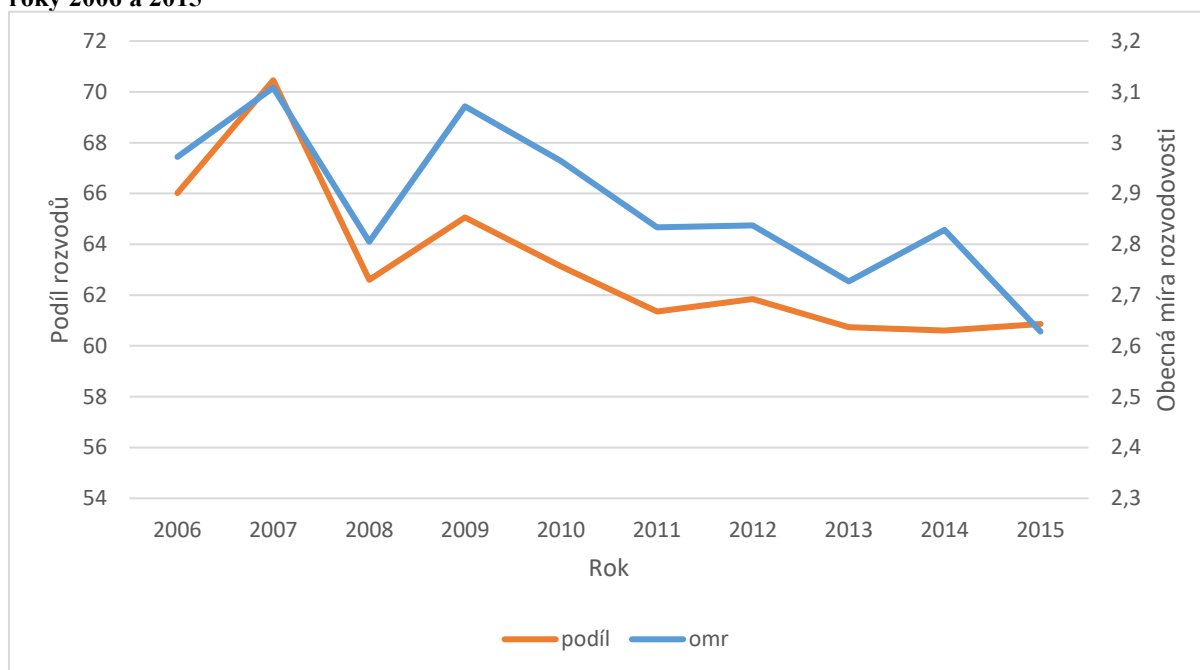
Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

3.4. Rozvodovost

Manželství může v současné době zaniknout pouze smrtí jednoho z manželů (případně jeho prohlášení za mrtvého), nebo rozvodem. Současná legislativa platná pro Českou republiku se řídí zákonem o rodině č. 94/1963 Sb. § 24, který s novelizacemi z let 1973 a 1998 platí dodnes. Zákon zní: „*Soud může manželství na návrh některého z manželů rozvést, jsou-li vztahy mezi manžely tak vážně rozvráceny, že manželství nemůže plnit svůj společenský účel. Při rozhodování o rozvodu musí soud přihlídnout zejména k zájmům nezletilých dětí.*“ (Kurzy 2016).

Novela z roku 1998 ztížila rozvod s nezletilými dětmi a zároveň urychluje a zjednodušuje rozvod v případě, že dojde k oboustranné domluvě na vypořádání majetku a péči o nezletilé dítě. Důvodem rozvodu se v současné době stává stále častěji rozdílnost povah, názorů, nebo zájmů (ve více než polovině případech). Nicméně tento důvod je v mnoha případech vyplněn soudem z důvodu nezájmu rozvádějících se osob o rozvodové řízení. Jako druhý důvod jsou uváděny ostatní příčiny, jejichž podíl však dlouhodobě klesá. Z dalších příčin jsou nejčastěji uváděny nevěra, alkoholismus a nezájem o rodinu, nicméně tyto důvody se pohybují v řadech jednotek procent (Kalibová 2007). Autorka dále uvádí, že s postupnou liberalizací legislativy rozvodové legislativy, růstem individualismu a se zvyšující se zaměstnaností žen roste úroveň rozvodovosti. Zvýšení sňatečnosti do vyššího věku sice snížilo podíl neuvážených brzkých sňatků (především díky tomu, že se mladí lidé již nemusí brát při předčasném narození dítěte), nicméně se zvýšil podíl rozvedených manželství, která trvala více než 5 let. Manželství jsou v současné době značně nestabilní, jelikož se jich více než polovina rozpadne (Kalibová 2007).

Obrázek 21 – Obecná míra rozvodovosti podíl rozvodů s nezletilými dětmi v Pardubickém kraji mezi roky 2006 a 2015

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

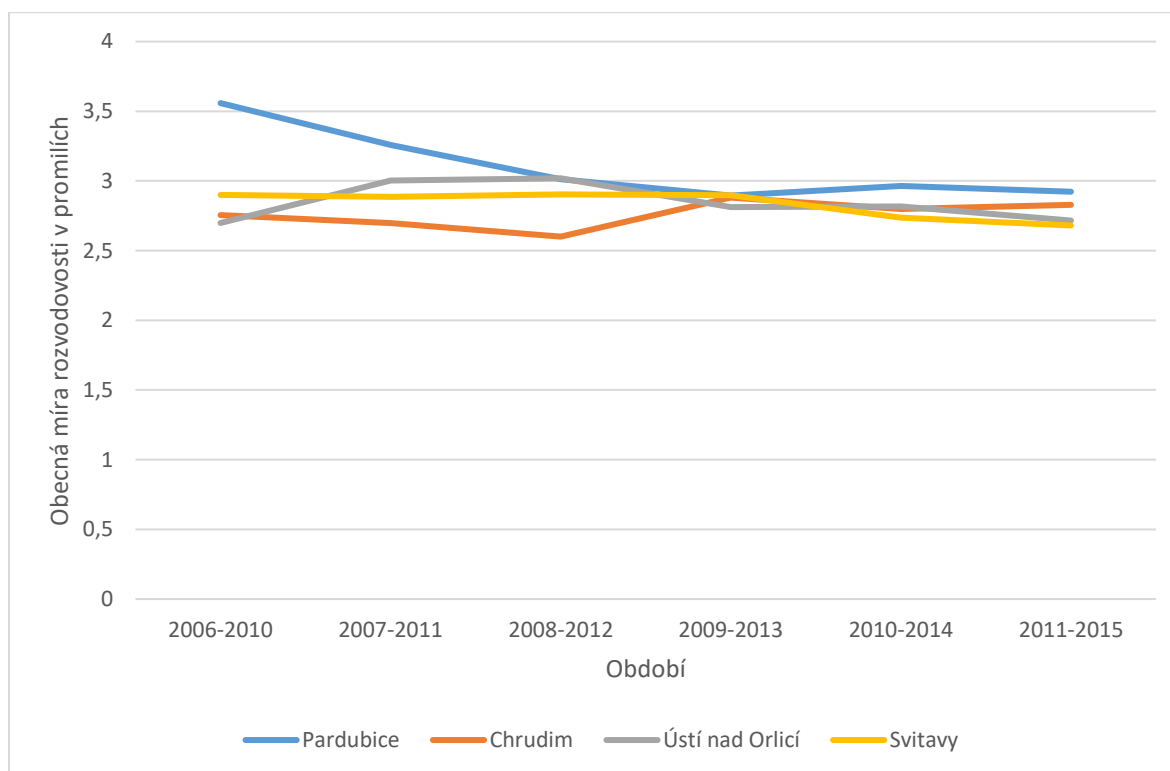
Pozn.: Výsledné hodnoty jsou prostým aritmetickým průměrem vypočítaným ze všech ORP v kraji

Z hlediska věkové struktury je v ČR nejvyšší podíl rozvedených ve věkové skupině 40-49 let u obou pohlaví. Od 90. let také došlo k nárůstu rozvodů u manželství trvajících déle než 10 let. V současné době tedy méně dochází k rozvodům neuvážených sňatků (především kvůli předčasnému narození

dítěte) a přibývá rozvodů déletrvajících manželství (Kalibová 2007). Na obrázku 21 je možné pozorovat vývoj obecné míry rozvodovosti a podílu rozvodů s nezletilými dětmi. Do roku 2009 je patrné značné kolísání u obou ukazatelů, po roce 2010 však došlo k poklesu, kdy v roce 2015 byla v Pardubickém kraji obecná míra rozvodovosti 2,65 ‰, zatímco podíl rozvodů s nezletilými dětmi se pohyboval nad 60 %.

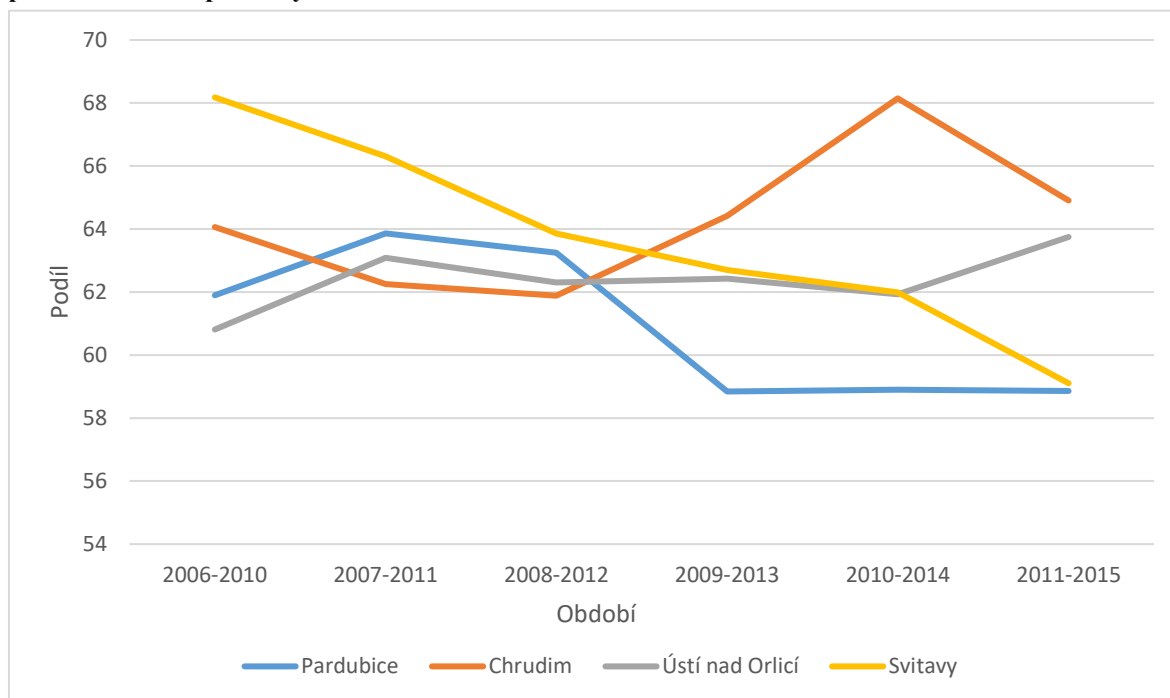
Z hlediska obecné míry rozvodovosti došlo ke sblížení všech okresů vyjma Chrudimi k poklesu tohoto ukazatele na hodnotu 2,9 promile v období 2011-2015 (obrázek 22). Nejmenší hodnoty v období 2011-2015 se nacházejí v okrese Ústí nad Orlicí (2,6 promile) a nejvyšší hodnota je v Pardubicích (3 ‰). Po legislativním ztížení rozvodu s nezletilými dětmi (v případě, že nejsou vypořádány majetkové poměry) v roce 1998 došlo k snížení podílu rozvodů s nezletilými dětmi. Na obrázku 23 lze vidět vývoj podílu rozvodů s nezletilými dětmi. Zatímco u Pardubic, Chrudimi a Ústí nad Orlicí je možné hovořit o postupném snižování, kdy nejméně osob s nezletilými dětmi se rozvede v Pardubicích (58,5 % v období 2011-2015, snížení z 64 % v období 2006-2010). V okrese Ústí nad Orlicí se hodnota mezi těmito obdobími snížila z 66,5 % na 60 %. V případě okresu Svitavy lze pozorovat odlišný vývoj. Po mírném zvýšení podílu rozvedenými dětmi na 65 % v období 2007-2011 nastal pokles na 61,7 %, který se zvýšil pouze v posledním období na 62,5 %.

Obrázek 22 - Obecná míra rozvodovosti v okresech Pardubického kraje v letech 2006 – 2015, pětileté průměry

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

Obrázek 23 – Podíl rozvodů s nezletilými dětmi v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

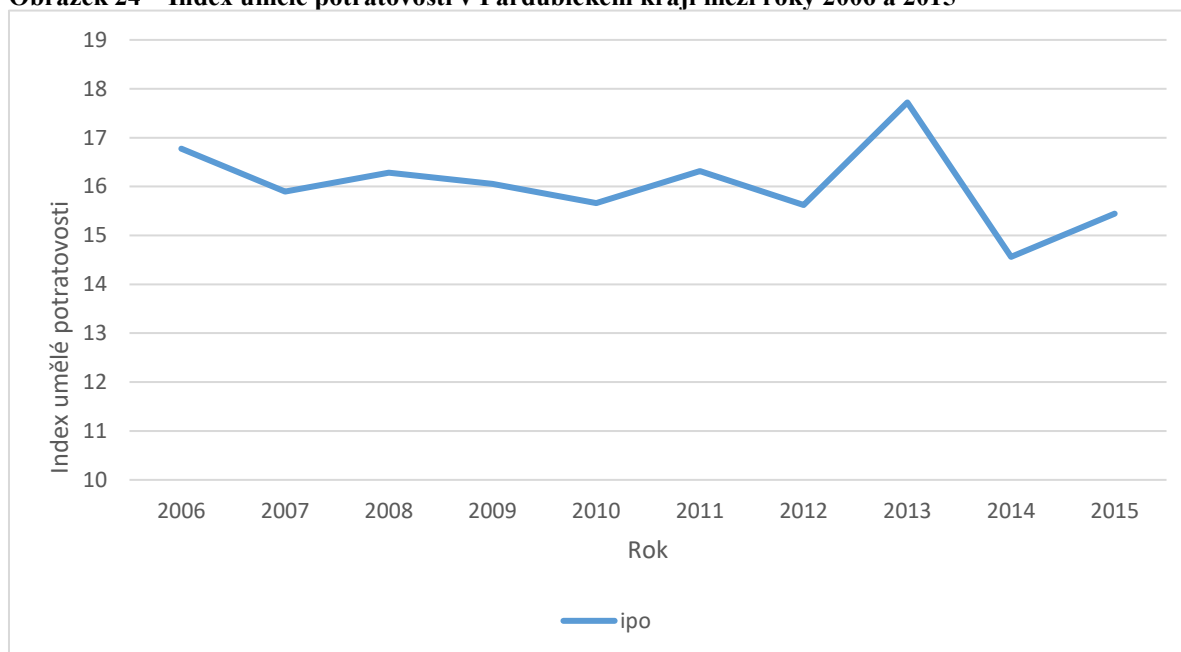
Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

3.5. Potratovost

V České republice lze rozlišovat několik druhů potratů: samovolný, miniinterruptce, jiné legální UPT, ostatní potraty a mimoděložní. Z hlediska současné platné definice v ČR (od 1.4. 2012) se potratem rozumí ukončení těhotenství ženy, při němž: „a) *spontánní potrat, to je ukončení těhotenství, kdy je embryo nebo plod neprojevující známky života samovolně vypuzen nebo vyjmut z dělohy a jeho hmotnost je nižší než 500g, a pokud ji nelze zjistit, je-li těhotenství kratší než 22 týdnů, b) umělé přerušeni těhotenství provedené podle zákona upravujícího umělé přerušeni těhotenství (Zákon č. 66/1986 Sb., o umělém přerušeni těhotenství), c) ukončení mimoděložního těhotenství, d) případ, kdy z dělohy ženy bylo vyňato plodové vejce bez plodu, anebo těhotenská sliznice a jsou histologicky prokázány zbytky po potratu.*“ (ÚZIS 2012).

Na obrázku 24 je možné pozorovat vývoj indexu umělé potratovosti v Pardubickém kraji. Lze vidět, že během celého období až na přelom roků 2012 a 2014 docházelo ke stabilnímu poklesu až na hodnotu 15,5 v roce 2015.

Obrázek 24 – Index umělé potratovosti v Pardubickém kraji mezi roky 2006 a 2015

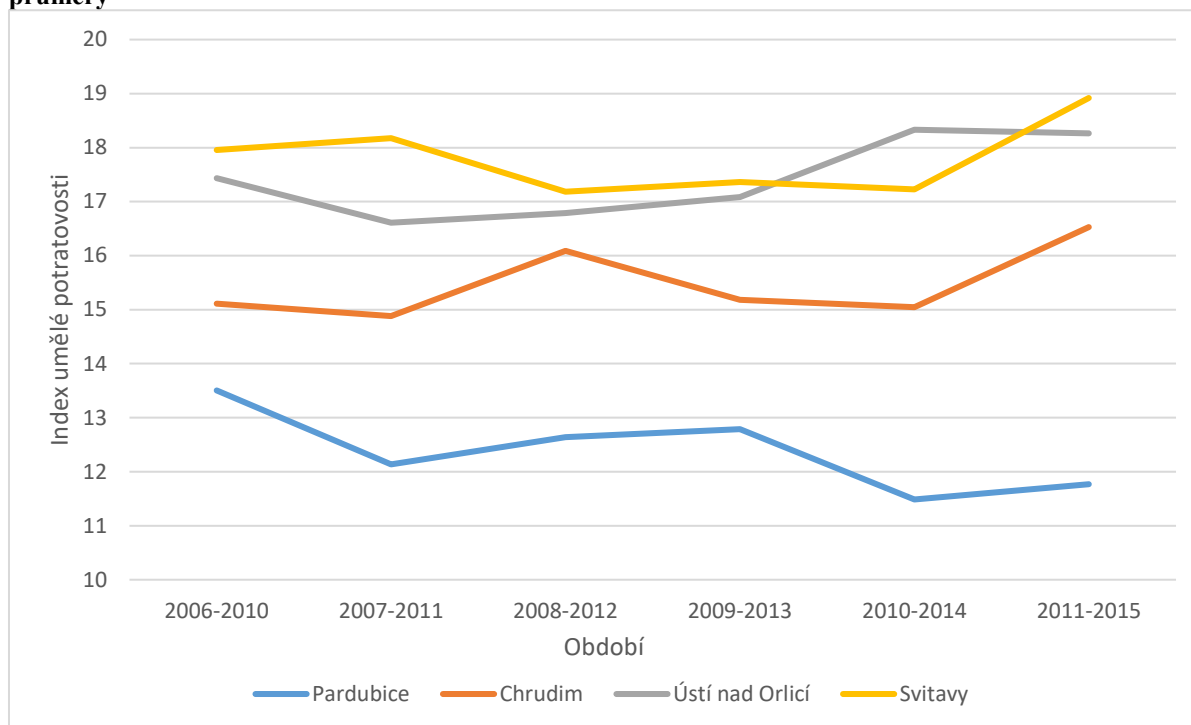

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Pozn.: Výsledná hodnota je prostým aritmetickým průměrem ze všech ORP v kraji

Nejčastější důvody pro provedení umělého přerušování těhotenství jsou následující: záchrana života těhotné ženy, zachování fyzického zdraví těhotné ženy, zachování psychického zdraví těhotné ženy, znásilnění nebo incest, poškození plodu, ekonomické nebo sociální důvody, na žádost těhotné ženy. Trend ukazatelů umělé potratovosti se od začátku 90. let snižoval, především díky rozvoji moderní antikoncepce³⁰, jelikož intenzita umělé potratovosti byla do konce 80. let vyšší především kvůli malému povědomí o hormonální antikoncepci. Umělé přerušování těhotenství bylo bráno, jako jedna z možností plánovaného rodičovství (Kurkin, Němečková 2015, Hašková, Rabušic 2008). Z hlediska věku došlo k nejvyššímu snížení intenzity umělé potratovosti u žen ve věku 40-44 let, nicméně v případě západní Evropy je možné pozorovat snížení v mladších věkových skupinách (Kocourková 2007). V této části práce je umělá potratovost analyzována pomocí indexu umělé potratovosti.

³⁰ Především hormonální antikoncepce

Obrázek 25 – Index umělé potratovosti v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

Index umělé potratovosti porovnává počet potratů a živě narozených v daném okrese a je možné ho vidět na obrázku 25. Ve všech okresech tyto hodnoty po celé období kolísaly. Nejmenší hodnoty byly v Pardubickém okrese (mezi 13 a 11 potraty na 100 živě narozených a nejvyšší v okrese Svitavy (18 – 19 umělých potratů na 100 živě narozených). V případě okresu Svitavy je možné pozorovat mírné zvýšení (z 18,6 na 20 umělých interrupcí na 100 živě narozených). V okresech Pardubice a Ústí nad Orlicí se hodnota pro umělé přerušování těhotenství v posledních 2 obdobích nezměnila, nicméně u okresu Svitavy a Chrudim došlo naopak k prudšímu nárůstu ve stejném období.

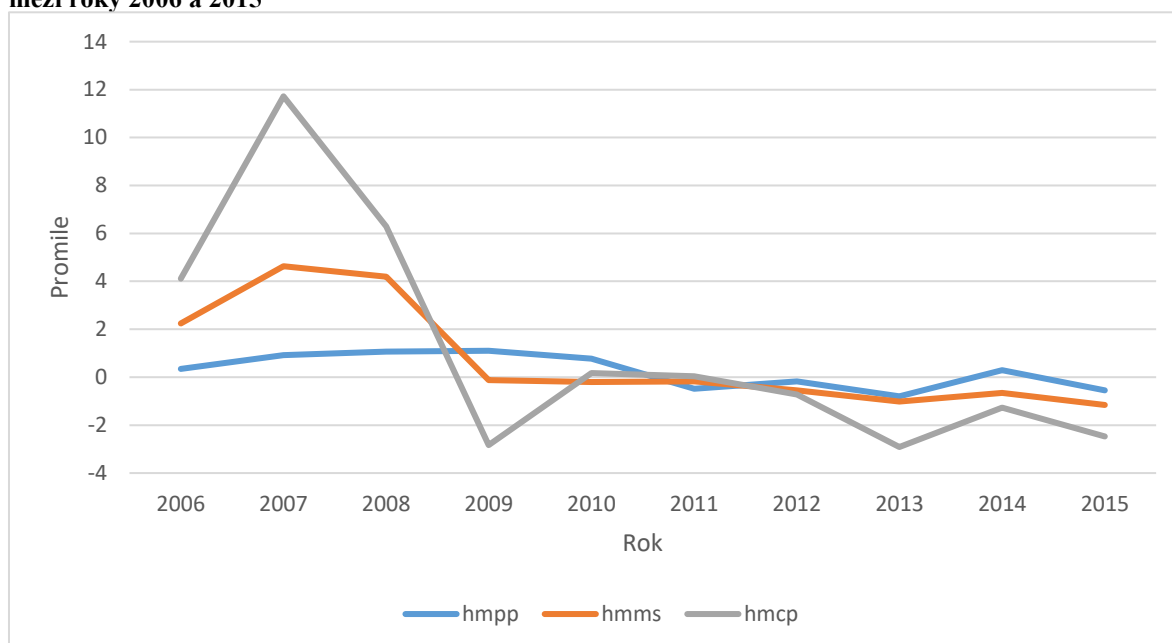
3.6. Populační přírůstky/úbytky

Změna počtu obyvatel závisí na rozdílu počtu živě narozených a zemřelých, tj. na přirozeném přírůstku, respektive úbytku obyvatelstva a na stěhování. Česká republika definuje migraci (stěhování), jako změnu trvalého pobytu mimo hranici určité administrativní jednotky. Zjednodušeně lze říci, že se jedná o změnu v rozmístění obyvatelstva, která probíhá v závislosti na ostatních sociálních a ekonomických jednotkách (Kalibová 1997). V této práci je analyzována celková migrace (bez rozdílu, jestli jde o migraci cizinců, nebo pouze migraci mezi občany ČR), nicméně lze ji ještě rozdělit na vnitřní (kdy jsou do bilance zahrnuty pouze osoby, které se přestěhují v rámci ORP, okresu, kraje, případně země) a vnější, kdy se osoby stěhují do dané lokality z jiné země, nebo nadřazené administrativní jednotky. Velký vliv na migraci měl vstup České republiky do EU v roce 2004, kdy se významně zjednodušila možnost cestování a pracovních možností v rámci EU (Strukturální fondy 2012). Migrace patří mezi důležité

aspekty prostorové mobility, kdy region může do značné míry ovlivnit, jestli chce nebo potřebuje více imigrantů na svém území formou dalších pracovních příležitostí, finančními pobídkami, nebo uvolněnou přistěhovaleckou politikou. V opačném případě je možné pomocí restriktivních opatření (právních úprav omezující zaměstnání cizinců) utlumit příchod migrantů na svoje území. V případě migrace v rámci ČR je obtížnější usměrňovat její tok pomocí restriktivních opatření. Účinnější je spíše tvořit nové ekonomické příležitosti v oblastech, do které je žádoucí přesměrovat migranty (Drbohlav 2011).

Na obrázku 26 he možné pozorovat vývoj hrubé míry přirozeného a celkového přírůstku a migračního salda v Pardubickém kraji v letech 2006 a 2015. Do roku 2010 je zřetelný pokles na hodnotu kolem 0 a tato hodnota je do roku 2015 příliš nezměnila. Došlo spíše k propadu do záporných hodnot u všech pozorovaných jevů, nicméně hodnoty těchto ukazatelů se pohybují mezi 0 a -2,1 a je velmi pravděpodobné, že v další vývoj bude velmi záležet na politických a ekonomických opatřeních, které bude aplikovány v kraji.

Obrázek 26 – Hrubá míra přirozeného a celkového přírůstku a migračního salda v Pardubickém kraji mezi roky 2006 a 2015

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Pozn.: Výsledné hodnoty jsou prostým aritmetickým průměrem ze všech ORP v kraji

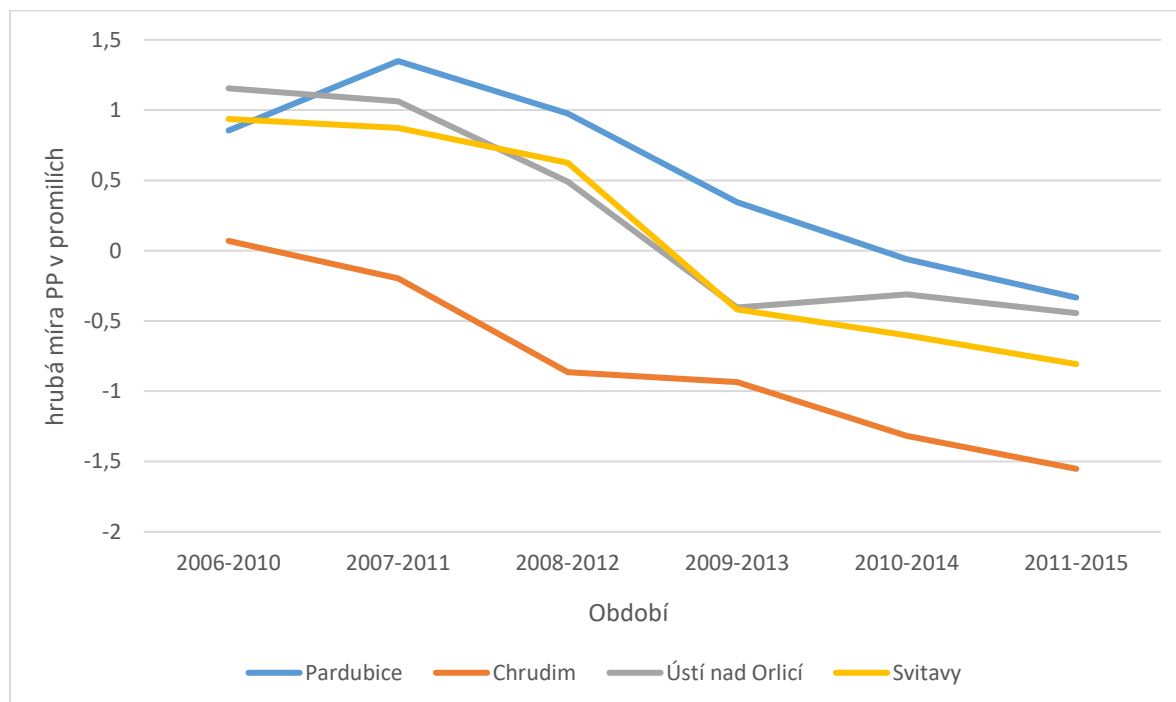
Intenzita relativních přírůstků, respektive úbytků obyvatelstva v jednotlivých okresech je zachycena pomocí ukazatelů: hrubá míra přirozeného přírůstku, hrubá míry migračního salda a hrubá míra celkového přírůstku. Na obrázku 27 lze vidět hrubou míru přirozeného přírůstku. V případě okresu Pardubice, Chrudim a Svitav lze vysledovat sestupný trend. V prvních obdobích se tyto okresy nacházely v kladných hodnotách. Jediná výjimka je v případě okresu Svitavy, který si udržel kladné hodnoty po celé sledované období. Okres Ústí nad Orlicí byl celou dobu v záporných hodnotách. Sestupný trend zde platil až na období 2008-2012. V posledním období 2011-2015 se hrubá míra přirozeného přírůstku pohybovala okolo hodnoty -1,2 promile. Nejvyšší hodnoty byly ve Svitavách v období 2006-2015 (necelé 2 promile). Hrubá míra migračního salda vyjadřuje migrační saldo na 1000 obyvatel (MU 2016), slouží k přesnějšímu srovnání velikostně rozdílných obcí a je znázorněna na

obrázku 28. U tohoto ukazatele lze pozorovat klesající trend. Nejvyšší hodnoty hrubého migračního salda má okres Pardubice, což je zapříčiněno krajským městem Pardubice, které přitahuje větší množství osob, než menší okresní města. V období 2006-2010 činila hrubá míra migračního salda v tomto okrese 8,7 promile. Od období 2009-2013 však lze pozorovat ve většině okresů (s výjimkou Svitav) stagnaci. Od tohoto období se však nachází všechny okresy vyjma Pardubického v záporných hodnotách hrubého migračního salda. Okres Ústí nad Orlicí se od období 2008-2012 pohybuje v záporných hodnotách hrubého migračního salda, kolem hodnoty -2 promile.

Na obrázku 29 je možné vidět hrubou míru celkového přírůstku v okresech Pardubického kraje. Do značné míry kopíruje trend jako v případě hrubé míry přirozeného přírůstku, který je do jisté míry zmírněn migrací. Okres Pardubice má nejvyšší hodnoty po celé sledované období, nicméně lze pozorovat jasně sestupný trend, kdy v období 2011-2015 činí na 2,8 promile. Okres Svity si rovněž udržel kladnou hodnotu hrubého celkového přírůstku po celé sledované období, zatímco okres Chrudim má od období 2010-2014 záporné hodnoty. Okres Ústí nad Orlicí má pouze v období 2006-2010 kladnou hodnotu hrubého migračního přírůstku. V ostatních obdobích se pohybuje v záporných hodnotách.

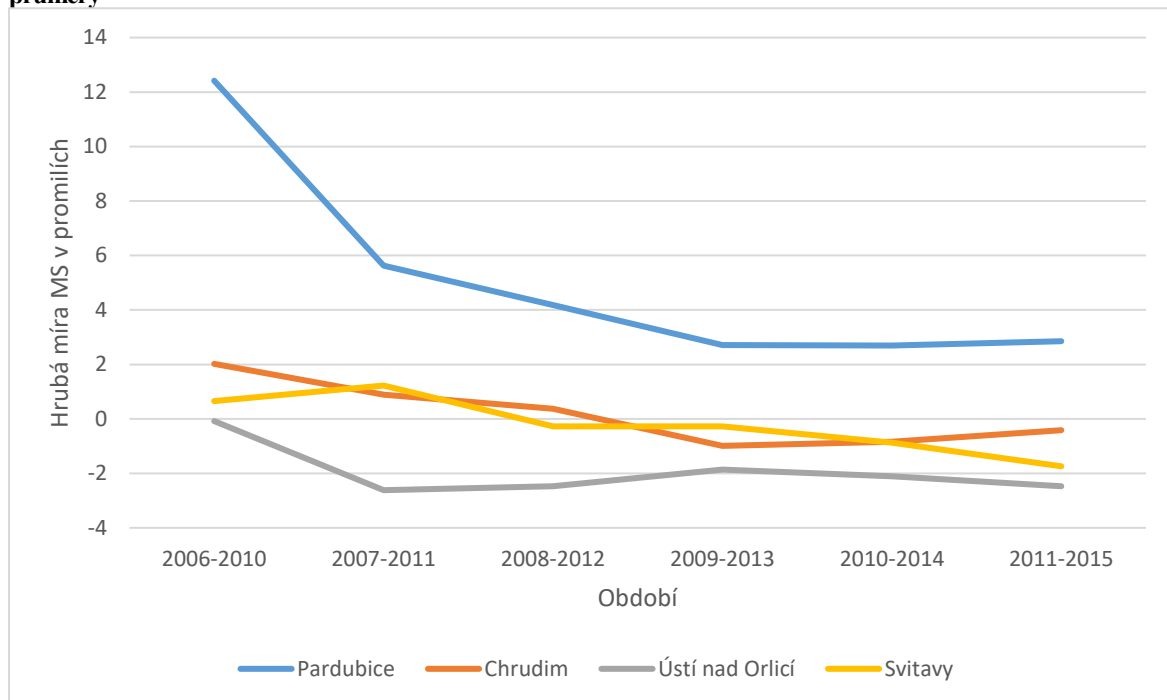
U všech migračních ukazatelů lze pozorovat pokles absolutních, nebo relativních hodnot od roku 2008. Celý svět byl od roku 2007 zasažen hospodářskou krizí, která utlumila růst HDP, zvedla spotřebitelské úvěry a zapříčinila propouštění ze zaměstnání. Především migranti, jakožto flexibilní složka populace, je nejvíce ovlivněna jakýmkoliv výkyvy v ekonomické situaci (Popovská 2009). Migranti jsou využíváni především na pomocné práce (úklid, práce na stavbách). Práce sezónního charakteru jsou rovněž velmi žádané, jelikož je zapotřebí mnoho pracovní síly, která nevyžaduje speciální kvalifikaci (Křenková 2015).

Obrázek 27 – Hrubá míra přirozeného přírůstku v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

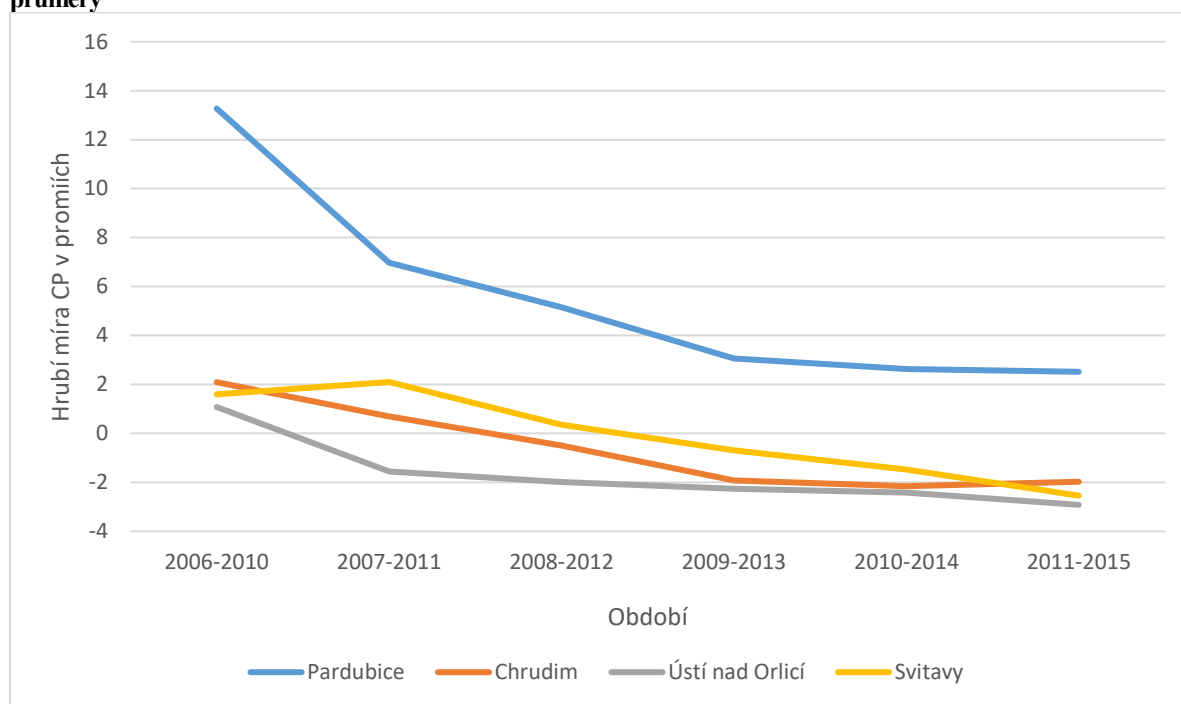
Obrázek 28 – Hrubá míra migračního salda v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

V případě, že již není potřeba tolik pracovní síly (například kvůli snížení počtu vypracovávaných projektů), tak první, kdo odchází, jsou tyto flexibilní migranti. Toto tvrzení však neplatí úplně pro migranty, kteří našli v cílové zemi kvalifikované zaměstnání, za které jsou ohodnoceni v rozmezí průměrné mzdy (Hampshire 2009). Ve 20. století lze vysledovat několik podobných případů, kdy došlo k značnému snížení migračního salda z důvodu nižších mezd, vyšší nezaměstnanosti obyvatelstva, nebo zvýšení intenzity cílového státu omezit počet přicházejících imigrantů do své země (Velká hospodářská krize 30. let, ropná krize ze 70. let, nebo asijská finanční krize z konce 90. let);(Hampshire 2009).

Obrázek 29 – Hrubá míra celkového přírůstku v okresech Pardubického kraje v období 2006 – 2015, pětileté klouzavé průměry

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Pozn: Z jednotlivých hodnot za ORP byl vypočítán prostý aritmetický průměr podle příslušnosti k okresu.

Kapitola 4

Shluková analýza ORP Pardubického kraje

Populační vývoj znázorněný v předchozí kapitole ukazuje pouze jeden aspekt populačního vývoje daného kraje. Druhým aspektem je typologie, která bude uvedena v následující kapitole. Jelikož ORP v Pardubickém kraji vykazují do určité míry rozdílnosti, snaha této kapitoly je zobrazit podobnosti respektive nepodobnosti ORP na počátku (2006) a na konci (2015) zkoumaného období. K tomuto účelu je použito hierarchické shlukové analýzy, která řadí jednotlivé ORP do skupin, které lze na základě výsledných grafů – dendrogramů dále analyzovat. Statistický soubor byl nejdříve popsán pomocí deskriptivních statistik uvedených v tabulce 5. Shluková analýza vycházela z následujících proměnných: naděje dožití při narození podle pohlaví, obecná míra sňatečnosti, obecná míra rozvodovosti, index umělé potratovosti, hrubá míra migračního salda, průměrný věk podle pohlaví, úhrnná plodnost. Každá z proměnných zaujímá rozdílný aspekt populačního vývoje. Odlišnosti jednotlivých proměnných jsou analyzovány za pomoci relativních vzdáleností od průměru.

Tabulka 5 – Deskriptivní statistiky ORP Pardubického kraje podle uvedených proměnných

	2006						2015					
	Variační rozpětí	Max	Min	Průměr	STD	Variační koeficient	Variační rozpětí	Max	Min	Průměr	STD	Variační koeficient
e0 - muži	6,03	75,64	69,61	73,95	1,44	1,95	4,14	77,95	73,81	75,38	1,23	1,63
e0 - ženy	3,09	81,33	78,25	79,98	0,88	1,10	3,98	82,78	78,80	81,23	0,99	1,22
oms	2,89	7,45	4,56	5,95	0,79	13,24	1,74	6,40	4,66	5,50	0,49	8,94
omr	2,43	4,28	1,84	2,97	0,63	21,14	1,57	3,32	1,75	2,63	0,56	21,19
ipo(UPT)	12,22	22,56	10,34	16,77	3,51	20,96	19,41	27,99	8,57	15,45	4,94	31,99
hmms	21,31	15,50	-5,81	2,24	5,25	234,78	12,18	4,87	-7,31	-1,16	3,22	-278,08
pr. Věk- muži	2,32	39,54	37,23	38,16	0,68	1,79	1,52	41,24	39,72	40,35	0,45	1,12
pr. Věk- ženy	2,84	42,71	39,87	41,18	0,85	2,05	1,94	44,15	42,21	43,25	0,61	1,41
UP	0,13	1,53	1,40	1,46	0,04	2,78	0,21	1,59	1,37	1,49	0,06	4,14

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016), vlastní výpočty

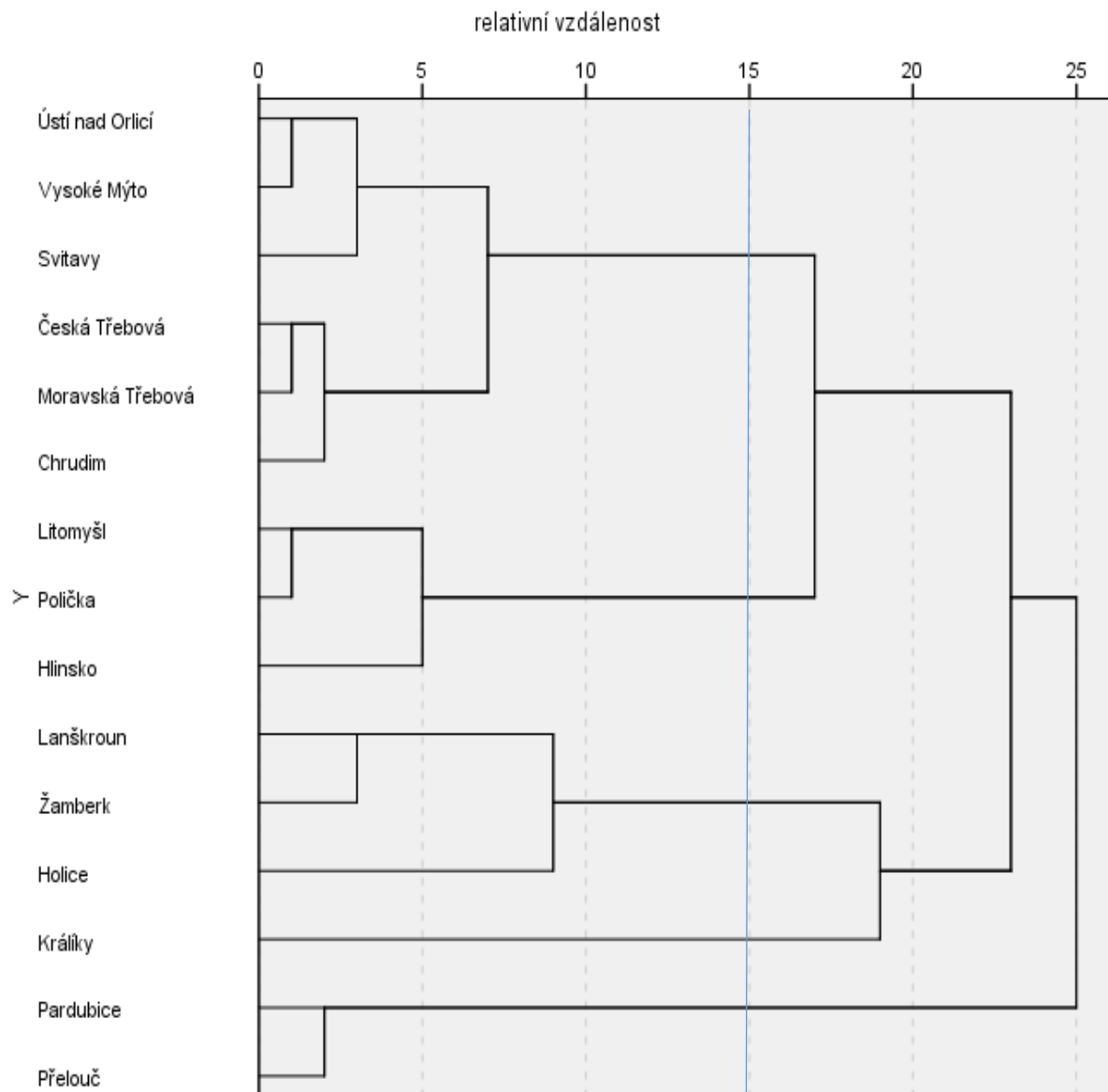
V tabulce 5 je možné vidět základní hodnoty deskriptivních statistik všech ORP podle analyzovaných proměnných v roce 2006 a 2015. Naděje dožití při narození u obou pohlaví se zvýšila, nicméně při pohledu na variační rozpětí lze vidět, že v případě žen došlo ke zvýšení rozdílu mezi minimem a maximem (3,09 v roce 2006 a 3,98 v roce 2015). Z toho lze usuzovat, že v některých regionech došlo ke zpomalení růstu naděje dožití při narození. Variační koeficient byl v případě naděje dožití při narození nízký v obou letech (pod 2 %). V případě obecné míry sňatečnosti došlo ke snížení variačního rozpětí (z 2,89 na 1,74) a snížení průměrné hodnoty z 5,95 na 4,66. Hodnota variačního

koeficientu se snížil z 13,2 % na necelých 9 %. U obecné míry rozvodovosti došlo ke snížení variačního rozpětí (z 2,43 na 1,57), což při pohledu na rozdíl maxima (došlo ke snížení) může značit, že obecná míra rozvodovosti v Pardubickém kraji poklesla. Při pohledu na hodnotu průměru lze hovořit spíše o stagnaci (snížení z 2,97 na 2,63). Hodnota variačního koeficientu se téměř nezměnila. Z hlediska indexu umělé potratovosti došlo ke změně, kdy se zvýšilo variační rozpětí z 12,22 na 19,41, nicméně průměr se snížil z 16,77 na 15,45. Je možné vyzorovat větší rozdíly mezi regiony, neboť hodnota variačního koeficientu je zvýšena o polovinu na 31,99 % v roce 2015 (20,96 % v roce 2006). U hrubé míry migračního salda jsou problematické kolísání mezi kladnými a zápornými čísly. Obecně došlo ke snížení variačního rozpětí (21,31 v roce 2006 a 12,18 v roce 2015) i průměru (2,24 v roce 2006 a -1,16 v roce 2015). Variační koeficient se pohybuje přes 200 v roce 2006 a pod -200 v roce 2015. Toto má pravděpodobně tyto příčiny: Vysoký rozdíl mezi ORP Pardubice (nejvyšší počet obyvatel) a ostatními městy v souboru, mezi ostatními ORP se nacházejí významné rozdíly v hrubé míře migračního salda. U průměrného věku došlo ke snížení rozdílu mezi pohlavími, což lze pozorovat snížením variačního koeficientu, směrodatné odchylky i variačního rozpětí. Průměr se zvýšil u obou pohlaví o 2 roky. Variační hodnoty pro úhrnnou plodnost se mezi roky 2006 a 2015 zvýšily (zdvojnásobení hodnoty variačního koeficientu, v případě mužů, a zvýšení o polovinu v případě směrodatné odchylky a variačního rozpětí. Průměrné hodnoty se zvýšily pouze nepatrně z 1,46 na 1,49.

Na obrázku 30 (Dendrogram) a 31 (průměrné hodnoty z-skóru ve skupinách) lze vidět výsledky shlukové analýzy v roce 2006. Skupiny byly rozlišeny na hodnotě relativní vzdálenosti 15. První skupina obsahovala tyto ORP: Českou Třebovou, Chrudim, Moravskou Třebovou, Svitavy, Ústí nad Orlicí a Vysoké Mýto. Tato skupina se nazývá Okresní, jelikož se v ní nachází většina okresních měst kraje. Hodnoty z-skóru (obrázek 31) jednotlivých proměnných nepřesahují v této skupině hodnotu 1, respektive -1. Největší rozdíl oproti průměru (hodnota 0) se nachází u naděje dožití při narození žen (-0,65) a indexu umělé potratovosti (0,64).

Ve druhé skupině se nejvýznamněji lišily od průměru proměnné: naděje dožití při narození žen (1,1), obecná míra rozvodovosti (-1,3) a obecná míra sňatečnosti (-1). Do této skupiny patřily tyto ORP: Hlinsko, Litomyšl a Polička. Z důvodu toho, že v této skupině byly převážně středně velké města, byla tato skupina nazvána Střední. Třetí skupina byla vymezena ORP Holicemi, Lanškrounem a Žamberkem a vzhledem k převaze měst s menším počtem obyvatel byla nazvána Menší. Nejvíce se v této skupině lišila obecná míra sňatečnosti (1,2) a hrubá míra migračního salda (1). U indexu umělé potratovosti, a průměrného věku obou pohlaví se hodnoty lišily spíše negativně, nicméně nepřesáhly hodnotu -1. Do čtvrté skupiny patřili ORP Pardubice a Přelouč. Jelikož se tyto města nacházejí na hlavním železničním koridoru (který určuje do značné míry jejich ekonomický vývoj), byla tato skupina nazvána jako Vlaková. V této skupině jsou značně rozkolísané téměř všechny proměnné. Největší rozdíly od průměru byly u průměrného věku (2 u mužů) a 1,8 u žen. Úhrnná plodnost se od průměru lišila zápornými hodnotami (-1). Poslední skupinu tvořilo samostatné ORP Králíky, které se výrazně lišilo od ostatních ORP. Naděje dožití při narození mužů se lišila od průměru nejvíce ze všech skupin (-3). Obecná míra rozvodovosti byla naopak nejvyšší (přes 2). Pod hranici -1 se dostal ještě průměrný věk obou pohlaví. ORP Králíky je nejmenší ze všech ORP s nejmenším počtem obyvatel, je proto nutné interpretovat výsledky obezřetně.

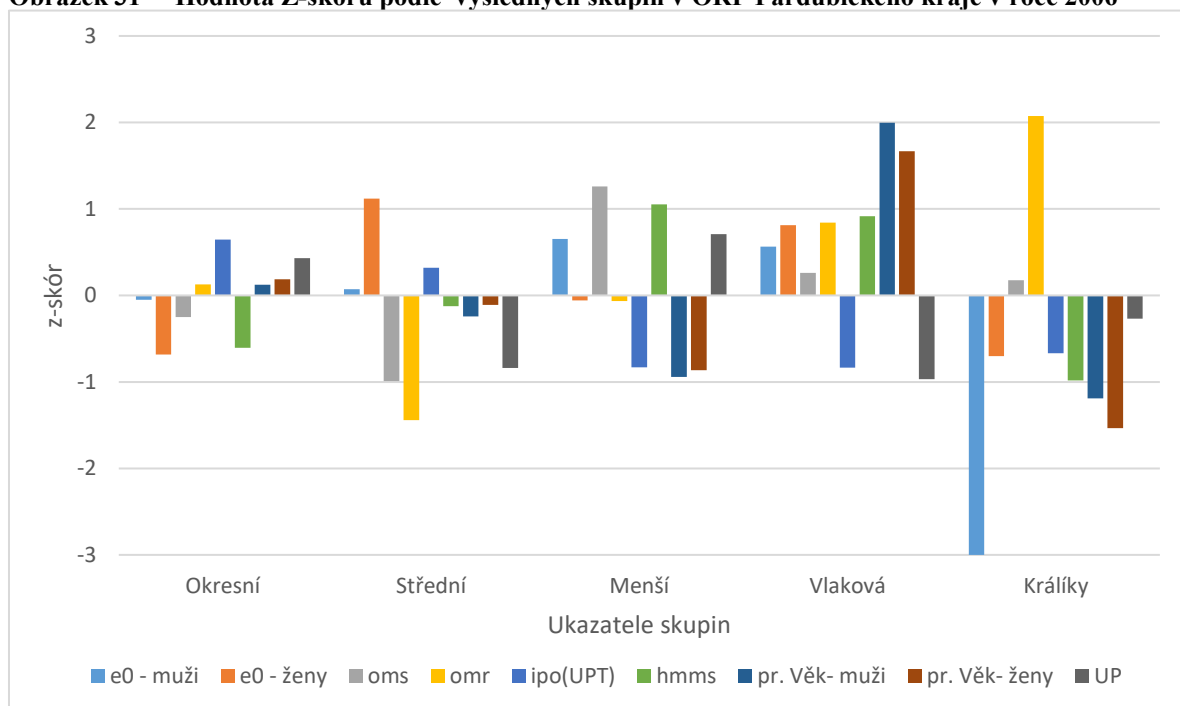
Obrázek 30 – Typologie ORP Pardubického kraje podle vybraných demografických charakteristik v roce 2006

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016), vlastní výpočty

Vysvětlivka: Dendrogram: vstupní proměnné: naděje dožití při narození podle pohlaví, obecná míra rozvodovosti, obecná míra sňatečnosti, index umělé potratovosti, hrubá míra migračního salda, průměrný věk mužů a žen, úhrnná plodnost. Transformace: Z-skóry, metoda výpočtu vzdálenosti: čtverec euklidovské vzdálenosti, metoda seskupování: Wardova, skupin byly určeny v relativní vzdálenosti 15

Obrázek 31 – Hodnota Z-skórů podle výsledných skupin v ORP Pardubického kraje v roce 2006

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016), vlastní výpočty

Na obrázku 32 (Dendrogram) a 33 (průměrné hodnoty z-skórů ve skupinách) je možné pozorovat výsledky shlukové analýzy v roce 2015. Rozdíly byly opět vyjádřené pomocí z-skórů na obrázku 33. V roce 2015 se utvořily, na úrovni relativní vzdálenosti rovné 15, tři skupiny.. První skupinu tvořily tyto ORP: Chrudim, Pardubice, Polička, Přelouč Ústí nad Orlicí a Vysoké Mýto. Tato skupina byla nazvána Okresní, protože sdružuje většinu okresních měst kraje. Hodnoty z-skórů jednotlivých proměnných jsou vyrovnané a nepřesahují 0,6, respektive -0,6. Přičemž nejvyšší rozdíly lze nalézt u proměnné úhrnná plodnost (0,6).

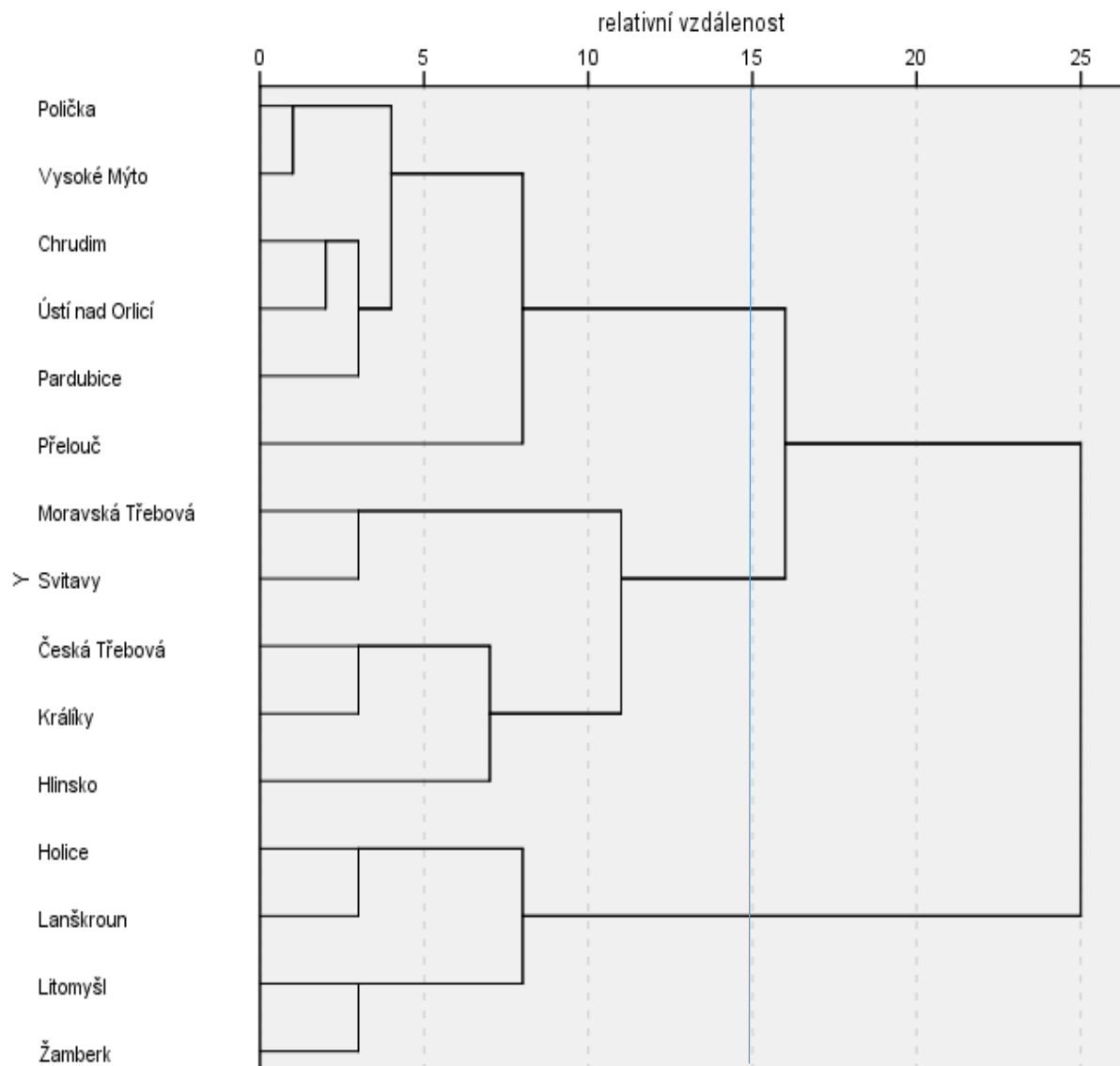
Druhá skupina v sobě zahrnuje Českou Třebovou, Hlinsko, Králíky, Moravskou Třebovou a Svitavy. Protože se jedná o ORP ve které jsou převážně středně velké obce, byla tato skupina nazvána Střední. V této skupině jsou podprůměrné hodnoty naděje dožití obou pohlaví (téměř -1). Rovněž hodnoty hrubémíry migračního salda se nacházejí kolem hodnoty -0,75.

Poslední skupina v sobě zahrnuje Holic, Lanškroun, Litomyšl a Žamberk a jelikož sdružuje menší města, tak byla nazvána Menší. V této skupině jsou nadprůměrné hodnoty naděje dožití při narození obou pohlaví a obecné míry sňatečnosti (mezi 0,7 až 1). Záporně od průměru jsou umístěny průměrné věky obou pohlaví (-1,2 pro ženy a -0,9 pro muže).

Z výsledků shlukových analýz je možné vytvořit následující závěry: V roce 2006 byl Pardubický kraj mnohem více diferenciován, než v roce 2015 (5 skupin, respektive 3). ORP jsou častěji seskupeny na základě počtu obyvatel. Specifické postavení zaujímají okresní města, jelikož tři ze čtyř se nacházejí v jedné skupině v obou sledovaných letech. Došlo pouze k výměně ORP Svitavy za ORP Pardubice. Hodnoty v roce 2015 byly méně odchýleny od průměru, než v roce 2006. Nejvyšších odchylek dosahovala v roce 2015 skupina Menší (-1,2), zatímco v roce 2006 to bylo ve skupině Králíky (-3 pro naději dožití při narození mužů). Nicméně i v případě skupiny Vlaková lze nalézt hodnoty průměrného věku mužů přes 2. Z hlediska rozdílů mezi jednotlivými proměnnými stojí v roce 2006 za povšimnutí

vyšší průměrný věk obou pohlaví ve skupině Vlaková a mezi ostatními skupinami (kde se pohybují v záporných hodnotách, nebo okolo průměru). Rovněž hrubá míra migračního salda má kladné hodnoty pouze ve skupině Vlaková a Menší. Toto ukazuje na vyšší počet pracovních příležitostí pro migranty v ORP, které jsou v těchto skupinách než ve zbytku kraje. Obecně lze říci, že během 10 let vývoje došlo k vyrovnání územních rozdílů, přičemž ORP s vyšším počtem obyvatel (skupina Okresní) mají hodnoty více kolem průměru než ostatní skupiny (s převahou středních a menších měst). Nejvíce se u skupin Střední a Menší (v roce 2015) liší od průměru naděje dožití při narození osobu pohlaví a průměrný věk. U ostatních proměnných nejsou odchylky tak výrazné.

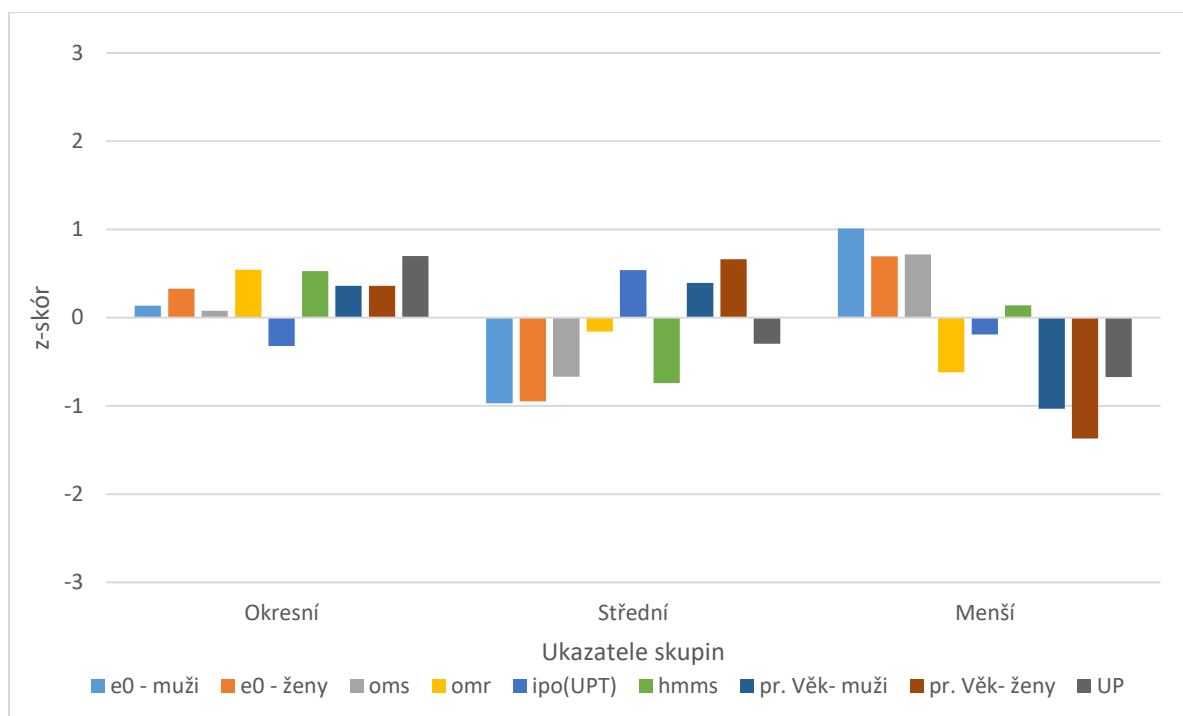
Obrázek 32 – Typologie ORP Pardubického kraje podle vybraných demografických charakteristik v roce 2015

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016), vlastní výpočty

Vysvětlivka: Dendrogram: vstupní proměnné: naděje dožití při narození podle pohlaví, obecná míra rozvodovosti, obecná míra sňatečnosti, index umělé potratovosti, hrubá míra migračního salda, průměrný věk mužů a žen, úhrnná plodnost. Transformace: Z-skóry, metoda výpočtu vzdálenosti: čtverec euklidovské vzdálenosti, metoda seskupování: Wardova, skupin byly určeny v relativní vzdálenosti 15

Obrázek 33 – Hodnota Z-skórů podle výsledných skupin v ORP Pardubického kraje v roce 2015

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016),

V tabulce 6 je možné pozorovat rozdíly mezi mediánovými hodnotami jednotlivých proměnných v roce 2006 a 2015 rozdělených podle skupin. Základní rozdíly je možné vidět mezi nadějí dožití při narození, kdy v roce 2015 je možné pozorovat vyšší hodnoty s výjimkou skupiny Střední (74,30 v roce 2006 a 74,24 v roce 2015 v případě mužů a 80,89 respektive 80,40 v případě žen). Hodnoty pro obecnou míru sňatečnosti poklesly pro všechny vymezené skupiny v průměru o 1 – 1,5 %. V případě obecné míry rozvodovosti došlo ke snížení odlehlejších hodnot (skupiny Králíky a Vlaková v roce 2006) a v roce 2015 se hodnoty pro tuto proměnnou pohybovaly mezi 2 – 3 %. Mediánové hodnoty indexu umělé potratovosti se snížili. V roce 2006 se v případě skupiny Okresní pohybovala tato hodnota těsně pod 19 %, zatímco v roce 2015 měla nejvyšší hodnoty skupina Menší (15,37 %). U hrubé míry migračního salda je možné pozorovat zřejmé snížení. Zatímco v roce 2006 byla v záporných hodnotách pouze skupina Králíky (-2,93), tak v roce 2015 to byli všechny skupiny (nejvíce skupina střední -2,44). V případě průměrného věku došlo ke zvýšení u obou pohlaví, přičemž nejvyšší věk se vyskytoval u skupin Okresní a Střední a v roce 2006 i ve skupině Vlaková³¹. Z hlediska úhrnné plodnosti je zajímavé, že nejvyšší hodnoty (přes 1,5 ‰) mají v obou letech skupiny Okresní a nejmenší hodnoty mají v roce 2006 skupiny Vlaková a Střední, zatímco v roce 2015 skupina Menší, jelikož obecně lze platilo, že v místech s nižším počtem obyvatel byla dlouhodobě vyšší plodnost a naopak.

³¹ Tato skupina v sobě zahrnuje ORP v vyšším počtem obyvatel podobně jako skupina Okresní

Tabulka 6 – Mediánové hodnoty proměnných v jednotlivých skupinách v roce 2006 a 2015

2006	Okresní	Střední	Menší	Vlaková	Králíky
e0 - muži	73,85	74,30	74,85	74,76	69,61
e0 - ženy	79,73	80,89	79,53	80,69	79,36
oms	6,13	5,22	7,18	6,16	6,09
omr	2,88	2,05	2,86	3,50	4,28
ipo(UPT)	18,98	17,60	13,61	13,84	14,42
hmms	0,51	2,14	5,89	7,06	-2,93
pr. Věk- muži	38,42	37,91	37,39	39,52	37,34
pr. Věk- ženy	41,32	41,06	40,10	42,59	39,88
UP	1,51	1,43	1,47	1,42	1,45
2015	Okresní	Střední	Menší		
e0 - muži	75,36	74,24	76,62		
e0 - ženy	81,36	80,40	82,14		
oms	5,43	5,27	5,87		
omr	3,06	2,43	2,19		
ipo(UPT)	13,90	15,03	15,37		
hmms	-0,34	-2,44	-0,72		
pr. Věk- muži	40,48	40,72	39,77		
pr. Věk- ženy	43,49	43,82	42,41		
UP	1,52	1,49	1,44		

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016), vlastní výpočty

Kapitola 5

Prognóza vývoje obyvatelstva v Pardubickém kraji

Jedním z důležitých aspektů demografie je odhad budoucího vývoje počtu a struktury populace tzv. prognózování. Čím více do budoucna počítáme populační prognózu, tím je méně přesná. Zpravidla se využívá třech variant vývoje, kdy každá varianta uvažuje jinou intenzitu plodnosti úmrtnosti a migrace (ČSÚp2 2013). Podle Burcina a Kučery (2004) je spíše než počet obyvatel důležitá výsledná věková struktura obyvatelstva, jelikož ta určuje případné sociální a ekonomické změny, které je nutno učinit do budoucího času (například často diskutovaná důchodová reforma).

Český statistický úřad vytvořil v roce 2013 projekci³² obyvatelstva do roku 2100 za celé území České republiky i za jednotlivé oblasti a kraje do roku 2050. Migrace byla zahrnuta a rovněž byla zpracována pouze jedna varianta vývoje plodnosti a úmrtnosti za nižší územní celek (kraj).

Ve všech variantách (nízká, střední a vysoká) dojde ke zvýšení průměrného věku a naděje dožití. Rovněž dojde ke zvýšení podílu obyvatelstva ve věku 65 a více let a tedy i ke zvýšení indexu stáří a ekonomického zatížení. Po roce 2050 však může dojít ke zpomalení procesu demografického stárnutí, jelikož budou postupně vymírat silné generace 70. let 20. století. Vývoj počtu obyvatelna celém území ČR do roku 2065 záleží na vstupních parametrech a jako je vývoj úhrnné plodnosti a vývoj intenzity úmrtnosti. Existují 3 varianty vývoje z nichž v žádné nedojde ke zvýšení počtu obyvatel do roku 2100. V případě vysoké varianty bude v ČR žít více jak 9 miliónů obyvatel, ve střední variantě necelých 7 miliónu obyvatel a v nízké variantě lehce nad 6 milionem obyvatel (Burcin, Kučera 2004; ČSÚp2 2013). Budoucí vývoj však silně závisí na nových ekonomicko-politických situacích, které ovlivní míru plodnosti i úroveň úmrtnosti v celé české společnosti.

V Pardubickém kraji se má podle projekce ČSÚ snížit počet obyvatel na necelých 490 tisíc do roku 2050 (v této projekci však není započítána migrace), tedy pokles o necelých 20 tisíc obyvatel. Podíl obyvatelstva starších 65 let se podle prognózy ČSÚ zvýší téměř dvojnásobně na 170 % (vztaženo k roku 2013) v roce 2050, zatímco podíl ostatních věkových skupin čeká pokles na 70 % (vztaženo k roku 2013)

Ačkoliv prognóza vytvořená ČSÚ je kvalitní predikcí budoucího vývoje, nezachycuje všechny aspekty vývoje, které je možné predikovat. Z tohoto důvodu je pro potřeby této práce vytvořena prognóza Pardubického kraje která predikuje počet obyvatel, věkovou strukturu kraje podle pohlaví a

³² Projekci zjišťujeme stav, který nastane po nastavení určitých podmínek vývoje (např. úhrnná plodnost se bude dlouhodobě držet na úrovni 1,5) a prognóza určuje k jakému vývoji nejpravděpodobněji dojde, včetně postupné změny prognózovaných parametrů (Burcin, Kučera 2004)

věkovou strukturu kraje v závislosti na vzdělání a budoucí vývoj domácností podle velikosti. Prognóza v této práci vychází rovněž z novějších dat (k 1.1.2016) než prognóza ČSÚ. Tabulkové hodnoty a grafy znázorňující budoucí vývoj počtu a podílu obyvatelstva je uveden v přílohách 19 – 28.

5.1. Vstupní předpoklady projekce Pardubického kraje do roku 2040

Očekávaný vývoj úrovně plodnosti a průměrného věku matky při narození dítěte do období 2036–2040 bude ve znamení vzestupu na úroveň přibližně 1,63 dítěte na ženu a nárůstu průměrného věku matky při narození dítěte na úroveň těsně pod 31 let, jak je možné vidět v příloze 21. Vzestup pravděpodobně bude v případě obou ukazatelů kontinuální a ke konci prognózovaného období se podle této prognózy bude zpomalovat. V roce 2015 lze zřetelně pozorovat zpomalení růstu průměrného věku matky při narození dítěte a také zvýšení úrovně úhrnné plodnosti na úroveň 1,57 dítěte na ženu v roce 2015 (ČSÚ, 2016). V současnosti je pravděpodobně stále příliš brzo říci, zda tato hodnota signalizuje nástup nového trendu zvýšení úrovně úhrnné plodnosti, byť částečně tento vzestup může být způsoben již sníženou intenzitou odkládání mateřství do vyššího věku, nebo zda se jedná o odchylku od úrovně, která v Česku přetrvávala v posledních letech. Poměr pohlaví při narození je uvažován konstantní a je 106 živě narozených chlapců na 100 živě narozených dívek.

Ve vývoji úmrtnosti se předpokládá další snižování úrovně úmrtnosti mužů i žen, toto snižování se však v průběhu času pravděpodobně zpomalovat. V období 2036–2040 bude podle této prognózy naděje dožití mužů pohybovat okolo 79,47 let a naděje dožití žen pak 84,99 let (příloha 20). Mírně se do tohoto období pravděpodobně sníží rozdíl naděje dožití mužů a žen a ke zvyšování naděje dožití budou podle této prognózy přispívat především věkové kategorie mezi 50-75 lety.

Migrace se obecně prognózuje jen velmi obtížně. Oproti přirozenému pohybu obyvatel je mechanický pohyb obyvatel méně setrvačný a lze snadněji ovlivnit i legislativně (Burcin, Drbohlav, Kučera 2007). V této prognóze se předpokládá konstantní počet přistěhovalých z období 2011–2015 a konstantní míry emigrace z období 2011–2015.

Pro vzdělanostní strukturu byla stanovena hypotéza, že úroveň vzdělání obyvatelstva se bude nadále zvyšovat. Prognózovaný podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva ve věku 30–34 let, který se bude měnit nejvýrazněji, byl stanoven na 36,5 % u žen a 27,5 % u mužů, což jsou hodnoty, se kterými se nezdá v současnosti můžeme setkat v zemích západní nebo severní Evropy, v některých zemích je již v současnosti tento podíl vyšší (Eurostat, 2016). Domácnosti byly prognózovány jako odvozená prognóza a byl stanoven předpoklad neměnnosti hodnot koeficientů hlav domácnosti.

5.2. Výsledky

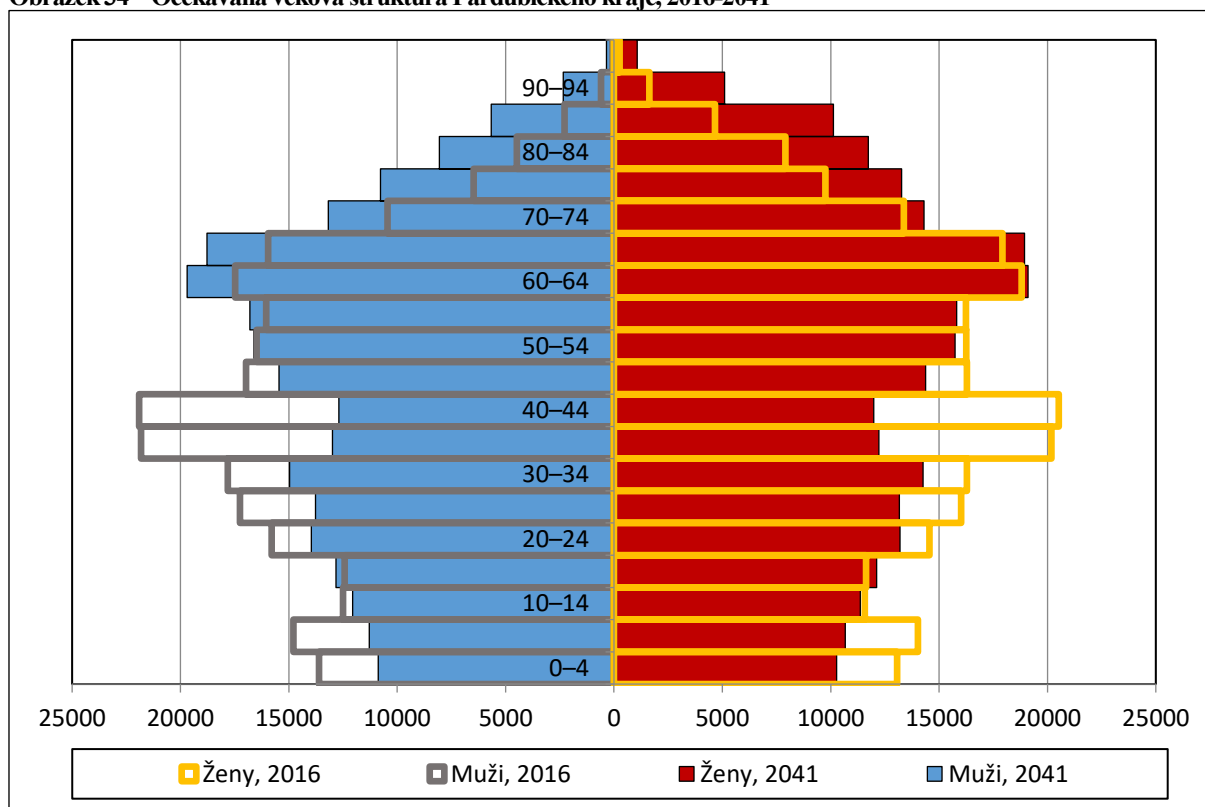
Počet obyvatel Pardubického kraje se do období 2036-2040 podle výsledků této prognózy sníží a to i přes to, že kraj vykazoval podle této prognózy v celém prognózovaném období kladné migrační saldo. Počet obyvatel se pravděpodobně sníží mezi rokem 2016 a 2041 z asi 516 tisíc obyvatel na 492 tisíc obyvatel, přičemž maxima bude podle výsledků prognózy dosaženo v roce 2021. Rozdíl v porovnání s rokem 2016 však bude minimální. Rovněž poměr mužů a žen zůstane obdobný. Výsledek prognózy počtu obyvatel je možné vidět v příloze 19.

Měnit se podle výsledků prognózy bude v následujících 25 letech také věková struktura obyvatelstva Pardubického kraje. Charakteristickým znakem vývoje věkové struktury bude i nadále probíhající demografické stárnutí způsobené jak nižší úrovní plodnosti, která je nedostačující pro početní obnovu generací, tak také prodlužováním naděje dožití. Hlavní rozdíly je možné pozorovat ve snížení podílu obyvatel ve věkové skupině 35 – 44 let a ve skupině 0 – 9 let. Naopak dojde ke zvýšení podílu obyvatelstva starších 60 let, jak je možné pozorovat na obrázku 34.

Podíl obyvatelstva do 15 let věku na všech obyvatelích Pardubického kraje se bude mezi roky 2016 a 2041 s největší pravděpodobností snižovat. U mužů se tento podíl sníží od roku 2016, kdy podíl dětí do 15 let věku v populaci těsně přesahuje 16 %, o přibližně 2 % do roku 2041. Podobné snížení podílu lze očekávat i u žen, které však již v roce 2016 měly tento podíl nižší, přibližně 14,8 %. Růst naopak nejspíše bude podíl osob starších 65 let na populaci Pardubického kraje. Zvyšovat se pravděpodobně bude na úkor složky dětské i složky produktivní, která je definována jako věková skupina 15–64 let. Podíl mužů ve věku 65 a více let se zvýší z 15,8 % v roce 2016 na 24,3 % v roce 2041. V případě žen se podle výsledků prognózy očekává zvýšení podílu seniorů z 21,1 % v roce 2016 na téměř 30 % v roce 2041. Podíl osob ve věku 15–64 let se u mužské populace sníží mezi roky 2016 a 2041 z podílu 68,2 % na 61,6 %. Podíl žen ve věku 15–64 let na všech ženách v Pardubickém kraji bude zřejmě v celém prognózovaném období nižší než je tomu u mužské populace a mezi roky 2016 a 2041 dojde ke snížení tohoto podílu z 63,9 % na 57,1 %. Změnu jednotlivých věkových skupin ve vymezeném období lze pozorovat v příloze 22.

Index stáří, který je definován jako podíl osob ve věku 65 a více let ku podílu osob ve věku 0–15 let, se podle výsledků prognózy zvýší mezi roky 2016 a 2041 z hodnoty kolem 120 na hodnoty kolem 200 a index ekonomického zatížení, který je definován jako podíl osob ve věku do 15 let a nad 65 let ku podílu osob ve věku 15–64 let, se ve stejném období zvýší z hodnoty 51,5 na hodnotu 68,3. Pro upřesnění jsou v příloze 23 ukázány indexy závislosti dětí a seniorů, kdy dochází v porovnání pouze jedné složky ke ekonomicky aktivnímu obyvatelstvu. Lze vidět, že zatímco index závislosti seniorů stoupá, tak hodnota pro index závislosti dětí klesá. To je způsobeno klesajícím počtem živě narozených dětí.

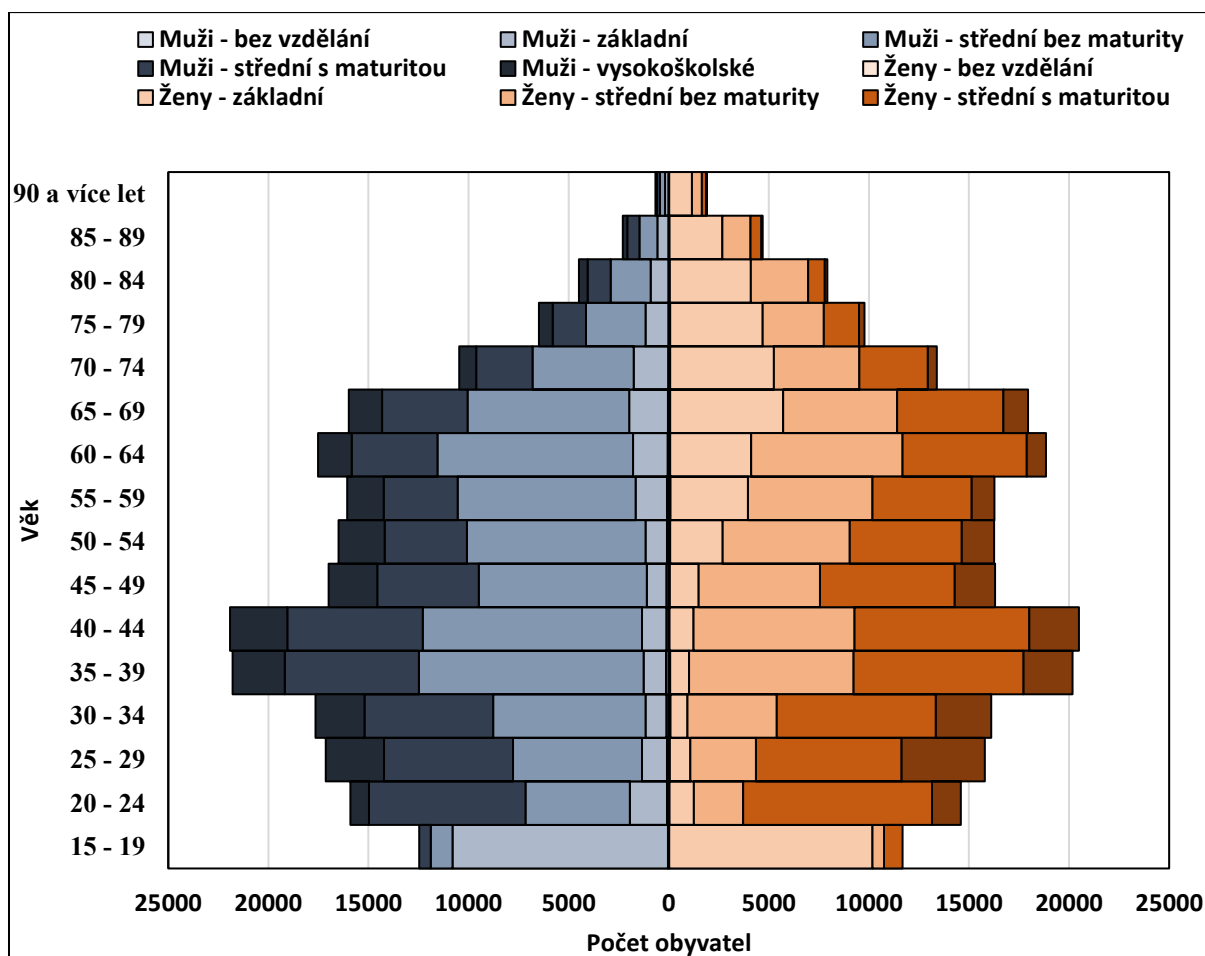
Obrázek 34 – Očekávaná věková struktura Pardubického kraje, 2016-2041

Zdroj: ČSÚ_Kraj 2016, ČSÚp (2013), vlastní výpočty

Struktura obyvatelstva podle vzdělání se podle výsledků prognózy bude vyznačovat především početním růstem vzdělanějších osob. Počet vysokoškolsky vzdělaných osob se pravděpodobně mezi roky 2016 a 2041 téměř zdvojnásobí. V roce 2016 podle výsledků prognózy bude žít v Pardubickém kraji asi 45 tisíc vysokoškolsky vzdělaných osob. V roce 2041 by to již mělo být více než 80 tisíc osob. Zvýší se také počet osob s úplným středoškolským vzděláním z přibližně 140 tisíc obyvatel na více než 160 tisíc. Ostatní vzdělanostní skupiny již budou početně klesat. V případě vyučených dojde k poklesu ze 168 tisíc na 132 tisíc osob. Počet lidí s úplným středoškolským vzděláním tak převýší počet vyučených. Počet osob se základním vzděláním poklesne pak z téměř 80 tisíc na přibližně 50 tisíc osob. Především v nižších věkových kategoriích je již v současnosti osob se základním vzděláním nízký a ke snížení tohoto počtu tak přispěje i postupné vymizení starších generací. Toto snížení je převážně důsledkem zvýšení úrovně dosaženého vzdělání žen. V roce 2016 žije podle výsledků prognózy v Pardubickém kraji 50 tisíc žen se základním vzděláním a tento počet se do roku 2041 sníží na téměř polovinu. Počet osob bez vzdělání je v celém prognózovaném období velmi nízký (Obrázky 35 a 36).

Obrázek 35- Struktura obyvatel podle pohlaví, věku a nejvyššího dosaženého vzdělání, Pardubický kraj, 2016

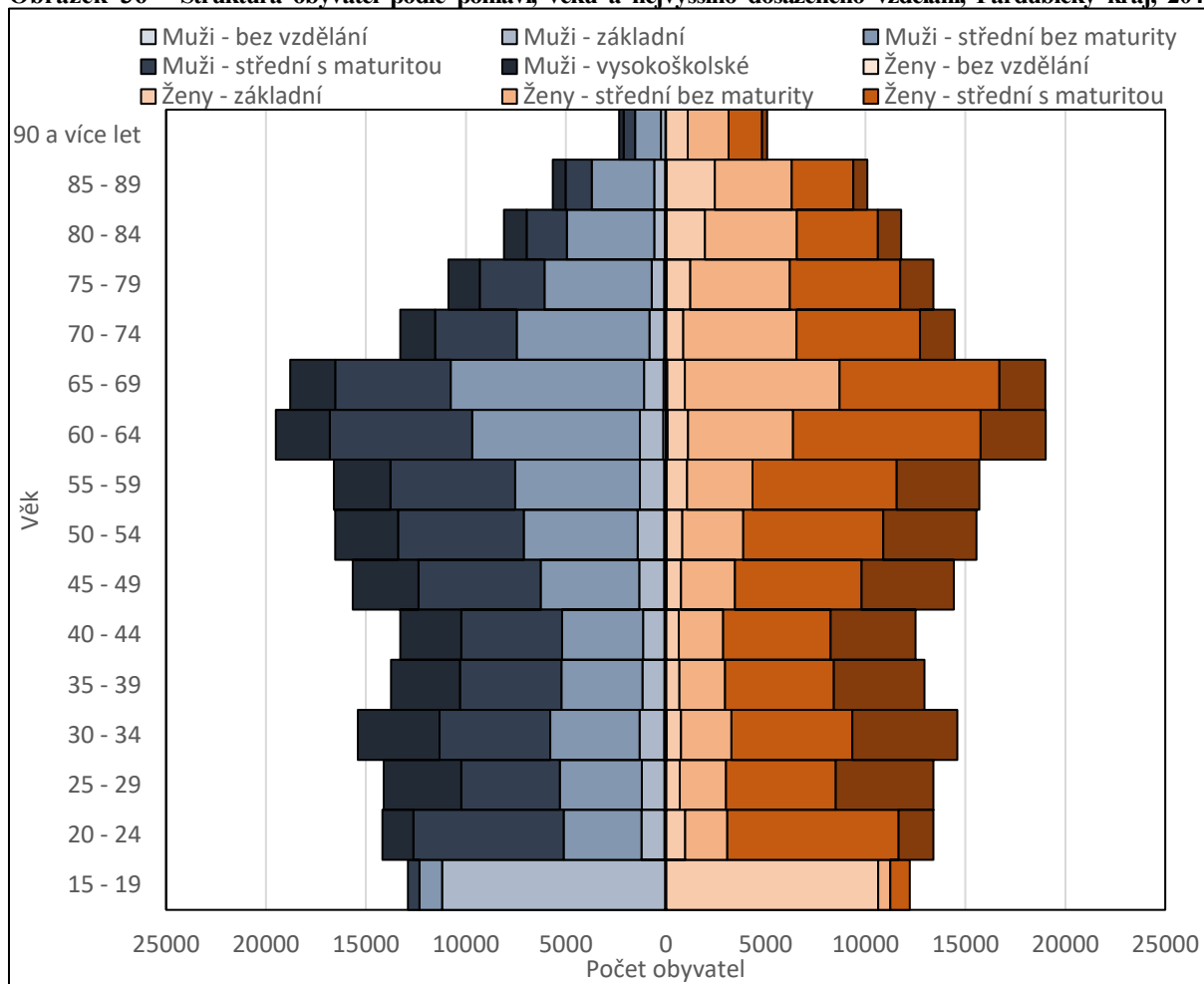

Zdroj: ČSÚs (2011), ČSÚ_Kraj (2016), vlastní výpočty

Počet domácností v Pardubickém kraji se mezi roky 2016 a 2041 podle výsledků této prognózy mírně zvýší ze 191 tisíc domácností v roce 2016 na 199 tisíc domácností v roce 2041 (Obr. 37 a Obr. 38). Výrazně se zvýší počet domácností jednotlivců mužů i žen, a to především v důsledku zvýšení naděje dožití. Počet domácností jednotlivců žen ve vyšším věku bude pravděpodobně výrazně převyšovat počet domácností jednotlivců mužů. V nejvyšších věkových skupinách se také zvýší počet úplných rodin bez závislých dětí. Naopak se mezi roky 2016 a 2041 sníží počet úplných rodinných domácností a to především ve věku do 45 let, což je dáno odkladem rození dětí do vyššího věku a změnou věkové struktury obyvatelstva mezi danými roky, především snížení počtu obyvatel v dotčených věkových skupinách. Stejně tak lze pravděpodobně očekávat snížení počtu neúplných rodinných domácností ve věkových skupinách do přibližně 45 let ze stejných důvodů.

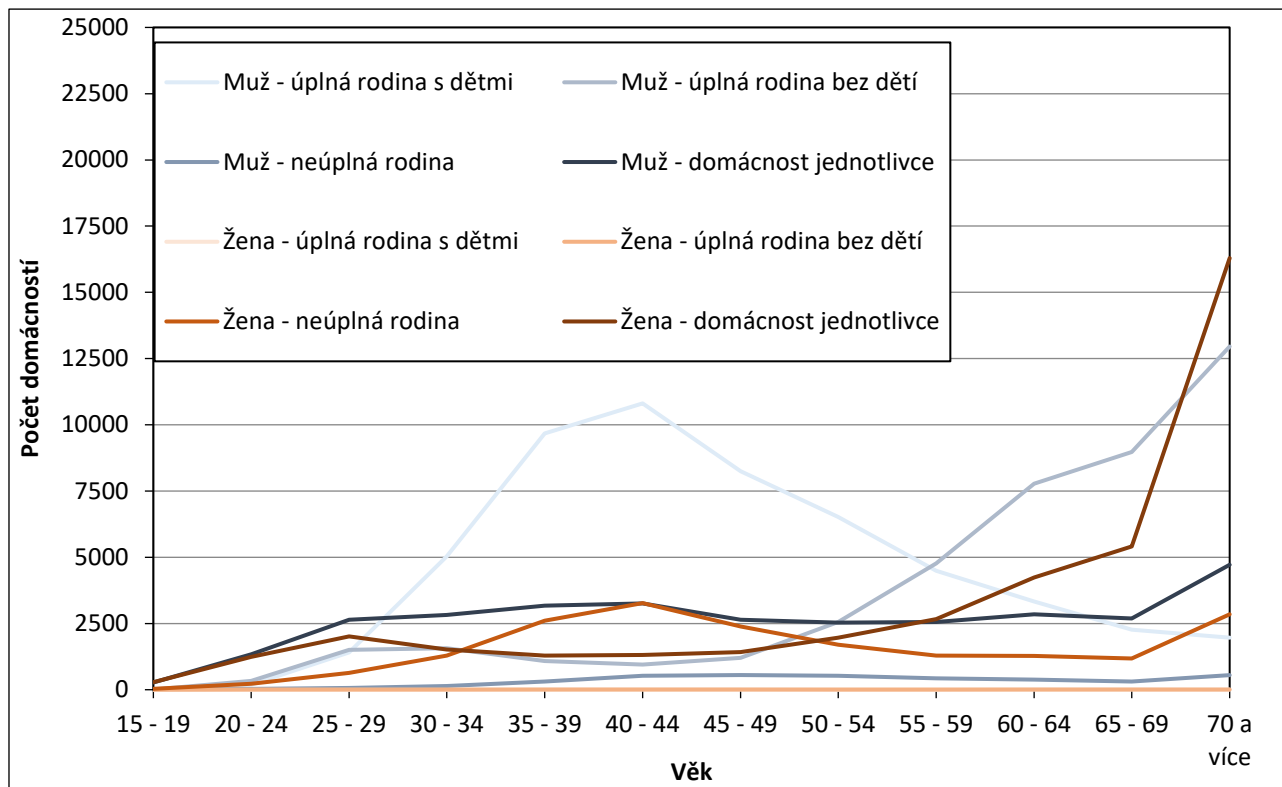
Obyvatelstvo Pardubického kraje čeká podle výsledků této prognózy mírné snížení počtu obyvatel. S největší pravděpodobností zde bude docházet k procesu demografického stárnutí a počet obyvatel se sníží především kvůli úbytku počtu obyvatel mladšího věku. Naopak počet seniorů se v Pardubickém kraji nejspíše zvýší. Dále se očekává trend růstu vzdělanosti obyvatelstva, především růst podílu vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva. Počet domácností se pravděpodobně zvýší především díky nárůstu počtu domácností jednotlivců.

Obrázek 36 - Struktura obyvatel podle pohlaví, věku a nejvyššího dosaženého vzdělání, Pardubický kraj, 2041

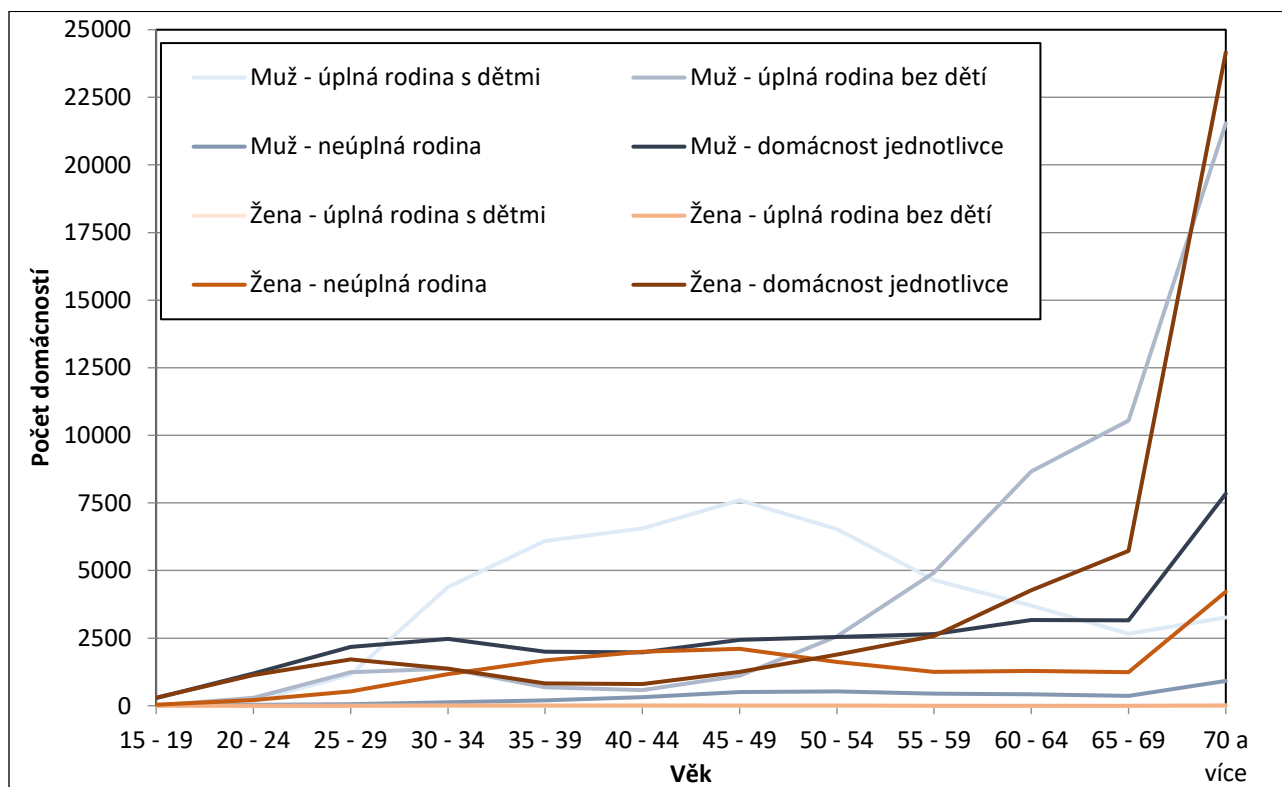
Zdroj: ČSÚs (2011), ČSÚ_Kraj (2016), vlastní výpočty

Obrázek 37 – Struktura domácností podle velikosti a hlavy domácnosti v Pardubickém kraji – 2016

Zdroj: ČSÚs (2011), ČSÚ_Kraj (2016), vlastní výpočty

Obrázek 38 – Struktura domácností podle velikosti a hlavy domácnosti v Pardubickém kraji - 2041

Zdroj: ČSÚs (2011), ČSÚ_Kraj (2016), vlastní výpočty

Kapitola 6

Závěr

S pracemi analyzující populační vývoj na nižších samostatných úrovních se lze v odborných publikacích, nebo v akademickém prostředí setkat poměrně hojně (např.: Raymannová 2012, Křenková 2015). Pardubický kraj nemá uspokojivou analýzu populačního vývoje za období po roce 2000. Tato práce se snaží rozšířit povědomí o této problematice, kdy se zaměřuje na cíl, přinést ucelenější analýzu za nižší samosprávné celky (Okresy, ORP) Pardubického kraje.

Analýzu nelze zjednodušit na porovnání demografických ukazatelů zvolených ve třetí kapitole, ale bylo rovněž přistoupeno k porovnání jednotlivých ORP pomocí shlukové analýzy. Pardubický kraj je jako celek do značné míry podobný zbytku ČR a z hlediska demografických charakteristik se liší minimálně. Hlavní rozdíly lze vysledovat v ekonomické oblasti, nicméně v porovnání je nutné uvést, že Pardubický kraj nemůže konkurovat počtem obyvatel, domácím i zahraničním kapitálem Praze, nebo Brnu (případně celému Jihomoravskému kraji);(Křenková 2015).

Zhodnocení výsledků jednotlivých okresů (případně ORP) není jednoznačné. U ukazatelů naděje dožití při narození, průměrný věk podle pohlaví, index ekonomického zatížení, index stáří nebo sňatkový věk podle pohlaví je možné vidět jednoznačný nárůst hodnot ve všech částech kraje. Tento trend je podobný jako celorepublikový průměr. Obecná míra sňatečnosti sice v první půlce sledovaného období vykazovala sestupný trend, nicméně od roku 2013 je možné pozorovat mírný nárůst, což se neztotožňuje s názory Haškové a Rabušice (2008), kteří tvrdili, že nevyhnutelně dojde ke snížení počtu sňatků, kdy manželství bude považováno za překonané a bude spíše docházet k dalšímu poklesu. U ukazatele umělé potratovosti došlo k významným změnám pouze o okresu Chrudim (snížení ze 17 na 10 % mezi roky 2013 a 2015). V případě rozvodovosti lze k roku 2015 pozorovat pouze mírný pokles u okresu Pardubice a Ústí nad Orlicí (v průměru o pul promile). U Svitav a Chrudimi došlo naopak k mírnému nárůstu (o 0,3 promile v průměru). Podíl rozvodů s nezletilými dětmi se během sledovaného období příliš nezměnil (mírný pokles z 65 % na 63 %). Vývoj úhrnné plodnosti je značně územně diferenciován, nicméně obecně došlo v Pardubickém kraji k nárůstu úhrnné plodnosti na 1,48 v roce 2015 z 1,45 v roce 2006. Mezi okresem Ústí nad Orlicí a Chrudimí je rozdíl 0,4. V roce 2006 vrcholil trend vyšší úhrnné plodnosti, který se udál vlivem změny v koncepci rodinné politiky a rovněž odložením prvního dítěte do vyššího věku u generace žen, které se narozdily v druhé polovině 70 let (Nosálová 2014). S tím koresponduje i podíl časně plodnosti, kde došlo k poklesu ve všech okresech o 2-4 procentní body. Nejmenší podíl žen, které měly první dítě do 24 let je v okrese Pardubice a nejvyšší v okrese Ústí nad

Orlicí. Zvyšování průměrného věku při narození dítěte je v ČR patrný od 90. let (Rychtaříková, Vaňo 2008).

Z hlediska populačních přírůstků, nebo úbytků došlo během sledovaného období k poklesu. Klíčový je v tomto případě rok 2008, kdy ČR zastihla ekonomická krize a vlivem této události došlo k poklesu migračního salda do ČR a také do Pardubického kraje. Kladné migrační saldo si udržel pouze okres Pardubice (především díky přítomnosti krajského města a dostatku ekonomických příležitostí). Hrubá míra přirozeného přírůstku je značně rozkolísaná a pohybuje se během sledovaného období mezi 2 a -2, přičemž nejnižších hodnot dosahuje okres Chrudim v roce 2013 a nejvyšších hodnot zbylé tři okresy mezi roky 2007 a 2009.

Shluková analýza měla za cíl analyzovat územní rozdílnost mezi jednotlivými okresy. Mezi rokem 2006 a 2015 lze vysledovat několik zásadních rozdílů. V roce 2006 jsou jednotlivé ORP více heterogenní (vytvořilo se 5 skupin), na rozdíl od roku 2015 (kde se vytvořily 3 skupiny). V roce 2015 nepřesáhla žádná hodnota z-skóru hodnotu 1 a pouze v případě skupiny Menší přesáhla u jedné proměnné hodnotu -1, zatímco v roce 2006 splňuje tuto podmínku pouze skupina Okresní. Extrémním případem je samostatná skupina Králíky, kdy naděje dožití mužů se odchyluje do záporných hodnot (-3). Zhodnocení jednotlivých skupin bylo provedeno pomocí mediánu, který koresponduje s výsledky z-skóru.

V otázce prognózy Pardubického kraje se počet obyvatel kraje příliš nezmění, spíše mírně klesne. Dojde k nárůstu naděje dožití při narození a nárůstu indexu stáří (součást demografického stárnutí). Mezi hlavní změny pohlavně – věkové struktury mezi rokem 2016 a 2041 patří posun dnešní silné věkové skupiny 35-45 do věku 60 – 74. Zároveň je možné pozorovat zmenšující se skupinu do 15 let, což je přímý důsledek nízké plodnosti, který bude vést ke zmenšování počtu obyvatel, pokud nedojde ke společensko-ekonomickým změnám zahrnující lepší sladění pracovního a rodinného života, finanční pobídky, nebo jiné nástroje současné rodinné politiky (Sobotka 2003, Rychtaříková, Vaňo 2008). Zároveň je možné pozorovat vyšší podíl žen v nejstarším věku, což je v souladu s vyššími hodnotami naděje dožití při narození žen.

Z hlediska prognózy vzdělanostní struktury dojde ke zvýšení podílu osob s vysokoškolským vzděláním, především ve věku 30-50 let, zatímco podíl osob bez vzdělání, nebo se základním vzděláním se bude snižovat. Tento trend není v Pardubickém kraji ojedinělý, jelikož vychází ze strategie EU, která počítá se zvýšením podílu vysokoškoláků v celé EU. Pokles podílu osob bez maturity a se základním vzděláním signalizuje trend, kdy dochází k proměně potřeb pracovního trhu, kdy stoupá poptávka po kvalifikovaných zaměstnancích, především z důvodu konkurenceschopnosti Evropy. Vysoká škola, případně maturita se tedy stává nezbytnou součástí života a tento trend se bude v souladu se strategií EU nejspíše sílit (EK 2017)

Z prognózy počtu domácností je možné vyvodit dva nejvýznamější závěry. Vlivem zvyšující se naděje dožití při narození dojde do roku 2041 se zvýšením počtu domácností jednotlivců, především ve starším věku (vyšší počet žen). Druhým důležitým závěrem je zvýšení průměrného věku, kdy je muž hlavou úplné rodiny do věkové skupiny 45-49 let. Toto je zapříčiněno pozdějším zakládáním rodiny a narozením dítěte.

Populační vývoj Pardubického kraje bude v budoucnosti procházet mnoha změnami a do značné míry záleží na politické, ekonomické i sociální situaci v celé České republice. Mezi nejvýznamnější výzvy patří demografické stárnutí, zvýšené migrační toky obyvatelstva a pokles úhrnné plodnosti. V rámci ČR bude s největší pravděpodobností Praha hlavním ekonomickým subjektem, nicméně Pardubický kraj může nabídnout výhodnou pozici v centru ČR. S rozvojem informačních technologií a digitalizace navíc klesá důležitost místa odkud člověk pracuje. Pardubický kraj nemá v porovnání s Prahou, Jihomoravským a Moravskoslezským krajem tak vysoké životní náklady (PK 2014). Pardubický kraj tak bude moci představovat zajímavou alternativu pro bydlení a život pro lidi, kteří budou potřebovat jednou až dvakrát do týdne dojíždět do práce a v ostatních dnech budou mít možnost pracovat z domova. Důležitou podmínkou pro tuto možnost je kvalitní infrastruktura pro nově přichozí obyvatele (byty, silnice, školy, rekreační zařízení, atd).

Tato práce nabízí zhodnocení populačního vývoje Pardubického kraje v během posledních 12 let. Zajímavým rozšířením této práce může být porovnání Pardubického kraje s ostatními kraji ČR. Hodnocení populačního vývoje na nižších samosprávných úrovních je rovněž významným faktorem při vytváření strategického plánu na rozvoj jednotlivých ORP, okresů a krajů a bude potřebné i nadále hodnotit populační vývoj daného místa.

Seznam použitých zdrojů a literatury

- BEDÁŇOVÁ, Iveta (2016). *Charakteristiky variability (proměnlivosti souboru)* [online]. Brno: Fakulta veterinární hygieny a ekologie [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://cit.vfu.cz/statpotr/POTR/Teorie/Predn1/variabil.htm>
- BURCIN, B., 2007. Úmrtnost. In: *Populační vývoj České republiky 2001–2006*. Praha: DemoArt, Praha pro Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy v Praze, 2007. s. 45–55.
- Burcin, B., Kučera, T. (2004): *Perspektivy populačního vývoje České republiky na období 2003–2065*. Doplňené první vydání. Demoart, Praha, 50 s.
- Burcin, B., Drbohlav, D., Kučera, T. (2007): *Koncept náhradové migrace a jeho aplikace v podmínkách České republiky*. Demografie, 49, 170–181.
- BURCIN, B., KUČERA, T. (2009): *Vývoj úmrtnosti obyvatel České republiky v evropském kontextu*. In: Fialová, L. (ed.): *Populační vývoj České republiky 2007*. Katedra demografie a geodemografie PřF UK v Praze, Praha, s. 111-125.
- BURCIN, B., KUČERA, T. (2010). *Prognóza populačního vývoje České republiky na období 2008–2070*. Praha: MPSV. Dostupný z: <http://www.mpsv.cz/cs/8838>
- Cenia (2012) *Resort životního prostředí. Ministerstvo životního prostředí* [online]. Cenia, 2012 [cit. 2016-12-27]. Dostupné z: [http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/\\$pid/CENMSFT22M28](http://www.cenia.cz/web/www/web-pub2.nsf/$pid/CENMSFT22M28)
- ČESKÁ REPUBLIKA (2016). *Zákon č. 265/1949 Sb.: Zákon o právu rodinném*. In: Praha: AION CS, 2016. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1949-265#hlava1>
- České dálnice (2016) *Dálnice D35*. In: *České dálnice* [online]. 2016 [cit. 2016-12-23]. Dostupné z: <http://www.ceskedalnice.cz/dalnice/d35/>

ČSÚ (2004) Regionální aspekty vnitřní migrace a jejich širší podmíněnost. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2004 [cit. 2016-12-23]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20564299/137007a2.pdf/c0f83dff-c1c9-4196-a603-cd172e12fa28?version=1.0>

ČSÚ (2011) Dopady světové finanční a hospodářské krize na ekonomiku ČR. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2016 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20534938/115610j.pdf/b487dd3c-0ad7-4ccd-b62d-8fc9bf917b95?version=1.0>.

ČSÚs (2011) Sčítání domů lidu a bytů (SLDB) ČR In: *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2016 [cit. 2017-04-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/sldb>

ČSÚ (2012) Demografický vývoj. *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2012 [cit. 2016-12-16]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11272/18069574/text_1.pdf/dfd9afb7-a6ec-4a8a-8391-385cab92cc10

ČSÚ (2013) EKONOMICKÝ VÝVOJ. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2016 [cit. 2016-12-23]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20543145/33013014a3.pdf/f2954d59-810f-44e9-81cf-5dcccba2d07f?version=1.0>

ČSÚp (2013) Projekce obyvatelstva v krajích ČR - do roku 2050. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2014 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-v-krajich-cr-do-roku-2050-ua08v25hx9>

ČSÚp2 (2013) Projekce obyvatelstva České republiky do roku 2100. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2013 [cit. 2017-03-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-ceske-republiky-do-roku-2100-n-fu4s64b8h4>

ČSÚ (2014) Klasifikace územních statistických jednotek (CZ-NUTS) - 2004. *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2014 [cit. 2016-12-16]. Dostupné z:

https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_uzemnich_statistickych_jednotek_-cz_nuts-_2004.

ČSÚa (2015) Charakteristika Pardubického kraje. *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2015 [cit. 2016-12-16]. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/20548727/33009215chcz.pdf/041d8f14-63a9-4985-b96e-91a9b7212696?version=1.1>

ČSÚd (2015) Statistická ročenka Pardubického kraje. *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2015 [cit. 2016-12-16]. Dostupné z: <https://czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-pardubickeho-kraje-2015>.

ČSÚ_P (2015): Demografická příručka – 2015 *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2015 [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2015>

ČSÚ_ÚT (2015): Úmrtnostní tabulky za okresy a naděje dožití ve správních obvodech ORP. *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2015 [cit. 2017-04-12]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/umrtnostni_tabulky

ČSÚc (2016) Cizinci v Pardubickém kraji. *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2016 [cit. 2016-12-16]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xe/cizinci-v-pardubickem-kraji-v-roce-2015>.

ČSÚ_kraj (2016) Demografická ročenka krajů - 2006 až 2015. *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2016 [cit. 2017-01-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-rocenka-kraju-2006-az-2015>

ČSÚ_ORP (2016) Demografická ročenka správních obvodů obcí s rozšířenou působností - 2006 až 2015. *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2016 [cit. 2016-12-16]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/so-orp-pardubicky-kraj-wq3nqk4inu>.

ČSÚp (2016) Postavení ČR v mezinárodním srovnání potratovosti. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2016 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20540373/6.pdf/b04ca762-eb0b-4896-b2e2-9bdc55cf2532?version=1.0>

ČSÚ_PP (2016) Porodnost a plodnost - 2011 – 2015. In: *Český statistický úřad* [online]. Praha: ČSÚ, 2016 [cit. 2017-04-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/porodnost-a-plodnost-2011-2015>

Dataplán (2016) Strategie cestovního ruchu Pardubického kraje: 2016-2020. In: *Data Plán: Systém řízení k udržitelnému rozvoji* [online]. Národní síť zdravých míst ČR, 2016 [cit. 2016-12-23].

Dostupné z:

https://www.dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/strategie_cestovniho_ruchu_pk.pdf

Demografie info (2009)[online]. 2009 [cit. 2016-12-20]. Migrace. Dostupné z http://www.demografie.info/?cz_migrace.

DRBOHLAV, Dušan (2011). IMIGRACE A INTEGRACE CIZINCŮ V ČESKU: NĚKOLIK ZASTAVENÍ NA CESTĚ ZEMĚ V JEJÍ MIGRAČNÍ PROMĚNĚ Z DAVIDA NA TĚMĚŘ GOLIÁŠE. *Geografie* [online]. 2011, **116**(4), 401-421 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <http://geography.cz/sbornik/wp-content/uploads/2012/01/g11-4-2drbohlav.pdf>

DRBOHLAV, Dušan a Zdeněk UHEREK. Reflexe migračních teorií. In: *Přírodovědecká fakulta* [online]. Praha: Karolinum, Praha [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <https://web.natur.cuni.cz/ksgrsek/illegal/clanky/Uherek-Teorie.pdf>

EHLEIS (2015). *Health and life tables* [online]. EHLEIS, 2015 [cit. 2017-04-12]. Dostupné z: <http://www.eurohex.eu/IS/web/app.php/Ehleis>

EK(2017) Zvyšování úrovně dosaženého vzdělání a počtu absolventů. In: *Education and training* [online]. Evropa: European Commission, 2017 [cit. 2017-04-03]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/education/policy/higher-education/attainment_cs

Euroskop (2016): *Věcně o Evropě* [online]. Praha: Vláda ČR, 2016 [cit. 2016-12-16]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8642/sekce/spravni-cleneni-system-nuts/>.

FIALOVÁ, L. Sňatečnost (2008). *Populační vývoj České republiky 2007*. Praha: DemoArt, 2008, s. 25 – 31. ISBN 978-8086561-46-2.

FIEND, Andy (2000). Cluster Analysis. In: *Statistics Hell* [online]. [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.statisticshell.com/docs/cluster.pdf>

Glopolis (2012) Na pokraji kolapsu: Finanční krize: Příčiny, důsledky a možnosti jednání. In: *Glopolis* [online]. Pražský institut pro globální ekonomiku - Glopolis, 2012 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <http://glopolis.org/cs/clanky/na-pokraji-kolapsu-financni-krize-priciny-dusledky-moznosti-jednani>

GORE, Paul (2000). Cluster Analysis. In: *Higher School of Economics* [online]. Moskva, 2016 [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <https://www.hse.ru/data/2012/01/04/1262163878/Gore%20Paul%20A.%20%282000%29%20Cluster%20Analysis.pdf>

Hampshire (2009) Migration and the Global Financial Crisis: A Virtual Symposium (2009). *The age of migration* [online]. Hampshire: Macmillan Publishers, 2009 [cit. 2016-12-23]. Dostupné z: <http://www.age-of-migration.com/uk/financialcrisis/updates/1a.pdf>

HAŠKOVÁ, H.; RABUŠIC, L (2008). *K nízké sňatečnosti v České republice. Sociální studia*. 2008, roč. 5, č. 2, s. 9 – 33. ISSN 1214-813X.

HILL, Kenneth (1990). *The Decline of Childhood Mortality* [online]. Johns Hopkins University, 1-27 [cit. 2016-12-23]. Dostupné z: https://jscholarship.library.jhu.edu/bitstream/handle/1774.2/936/WP90-07_Childhood_Mortality.pdf?sequence=1.

Hrdina (2015) *Manželství v současném českém i kanonickém právu* [online]. Praha: Právnická fakulta Univerzity Karlovy, 2015 [cit. 2016-12-27]. Dostupné z: <http://spcp.prf.cuni.cz/15-20/16-hrdin.htm>

KALIBOVÁ, K. (1997). *Úvod do demografie*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0222-9.

KALIBOVÁ, K (2007). Rozvodovost. *Populační vývoj České republiky 2001 - 2006*. 1 vyd. Praha: DemoArt, 2007, 114 s. ISBN 978-808-6561-776.

KHS (2015) Střední délka života. In: *Krajská hygienická stanice* [online]. Ostrava, 2007 [cit. 2016-12-23]. Dostupné z: http://www.khsova.cz/01_aktuality/files/stredni_delka_zivota_2015_09_25.pdf

Kocourková (2009) Světový populační vývoj. *Přírodovědecká fakulta* [online]. Praha: AOW, 2016 [cit. 2016-12-23]. Dostupné z: http://web.natur.cuni.cz/~koc/spv/sylabus_spv.html

KOCOURKOVÁ, Jiřina (2008): Potratovost. In: *Populační vývoj České republiky 2007*. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy, Praha, s. 51 –55.

KOCOURKOVÁ, Jiřina (2010): Plánové rodičovství a reprodukční ztráty. In: BURCIN, B., FIALOVÁ, L., RYCHTAŘÍKOVÁ J. a kol.: *Demografická situace České republiky. Proměny a kontexty 1993 – 2008*, Praha, s.157 –168.

KŘENKOVÁ, Lenka (2015). *Populační vývoj správních obvodů hlavního města Prahy mezi roky 2001 a 2013*. Diplomová. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra demografie a geodemografie. Vedoucí práce RNDr. Luděk Šídlo, PH.D.

KUČERA, M. 1994. *Populace České republiky 1918-1991*. Česká demografická společnost, 1994. 198 s. ISBN 80-901674-7-0.

KUČERA, T. (1998) Regionální populační prognózy: teorie a praxe prognózování vývoje lidských zdrojů v území. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra demografie a geodemografie. Vedoucí práce: RNDr. Zdeněk Hoffmann, CSc., Prof. ing. Zdeněk Pavlík, DrSc

KUČERA, M.; FIALOVÁ, L (1996), *Demografické chování obyvatelstva České republiky během přeměny společnosti po roce 1989*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 1996. Working papers. ISBN 80-859500-7-3.

Kurzy (2016) § 24 paragraf 24. In: *Kurzy měn, komodity, akcie, online zprávy* [online]. AlliaWeb, 2016 [cit. 2016-12-23]. Dostupné z: <http://zakony.kurzy.cz/94-1963-zakon-o-rodine/paragraf-24/>

LANGRAMROVÁ, Jana (2007). Demografie. In: *Univerzita třetího věku* [online]. Praha: VŠE, 2016 [cit. 2016-12-26]. Dostupné z: <http://u3v.vse.cz/wp-content/uploads/2009/03/U017.pdf>

LANGHAMROVÁ, Jana (2013). VÝVOJ KOJENECKÉ ÚMRTNOSTI V ČESKÉ REPUBLICE V LETECH 1950-2011. In: *Katedra demografie: Fakulta informatiky a statistiky na VŠE* [online]. Praha: VŠE, 2016 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <http://kdem.vse.cz/resources/relik13/sbornik/download/pdf/137-Langhamrova-Jana-paper.pdf>

LAT (2012). The active aging challenges: for longer working lives in Latvia. In: *The Ministry of Welfare: of Republic of Latvia* [online]. Riga: The World Bank, 2012 [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: http://www.lm.gov.lv/upload/aktualitates2/wb_lv_active_aging_report_0110151.pdf

MESLÉ, France (2002). *Mortality in Eastern Europe and the former Soviet Union.: long term trend and recent upturns* [online]. Paris: INED, 2002, 3-18 [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: http://www.demogr.mpg.de/papers/workshops/020619_paper27.pdf

MU (2016) UKAZATELE MIGRACE. *Informační systém Masarykovy University* [online]. Masarykova Univerzita [cit. 2016-12-23]. Dostupné z: Regionální aspekty vnitřní migrace a jejich širší podmíněnost. In: Český statistický úřad [online]. Praha: ČSÚ, 2004 [cit. 2016-12-23]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20564299/137007a2.pdf/c0f83dff-c1c9-4196-a603-cd172e12fa28?version=1.0>

MPSV (2016). *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. Praha: Úřad Práce ČR, 2016 [cit. 2016-12-27]. Dostupné z: <https://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/uzem>

MV(1999) Sbírnka zákonů a Sbírnka mezinárodních smluv. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: MVČR, 2016 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=1999&typeLaw=zakon&What=Rok>

MVČR (2014) Manželství. *Ministerstvo Vnitra České republiky* [online]. Praha: MVČR, 2016 [cit. 2016-12-23]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obcan-na-urade-manzelstvi-uzavreni-manzelstvi.aspx>

NOSÁLOVÁ, Nikola (2014). *Vývoj plodnosti v České republice od 2. světové války*. Bakalářská. Vysoká škola ekonomická, Fakulta informatiky a statistiky, Kvantitativní metody v ekonomii. Vedoucí práce Ing. Ondřej Šimpach.

OMRAN, Abdel (1971). The Epidemiologic Transition:: A Theory of the Epidemiology of Population Change. *Milbank quarterly* [online]. 1971, **83**(4), 731-755 [cit. 2017-03-22]. DOI: 10.1111/j.1468-0009.2005.00398.x. Dostupné z: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC2690264/>

OMRAN, Abdel (1998). The Epidemiologic Transition Theory Revisited Thirty Years Later. *World Health Statistics Quarterly*. 1998, 51, s. 99-119. Dostupné na žádost z POPLINE Document Delivery Services.

ORP (2016) Regionální geografie České republiky. *Katedra geografie* [online]. Olomouc: Přírodovědecká fakulta, 2016 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: http://geography.upol.cz/soubory/lide/szczyrba/GCR2/GCR2_prednaska_02.pdf

Pardubický kraj (2006). In: *Referáty-Seminárky* [online]. 2008 [cit. 2016-12-23]. Dostupné z: <http://referaty-seminarky.cz/pardubicky-kraj-1/>.

Policie (2015) Informace pro pobyt cizinců: Hlášení pobytu cizinců. *Policie ČR: Služba veřejnosti a prestižní povolání* [online]. Policie ČR, 2015 [cit. 2016-12-23]. Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/hlaseni-pobytu-cizincu.aspx>

PAVLÍK, Z.; KALIBOVÁ, K. *Mnohojazyčný demografický slovník :Český svazek*. Druhé vydání. Praha : Česká demografická společnost ve spol. se Sociologickým ústavem AV ČR, 2005. 184 s.

PAVLÍK, Z.; RYCHTAŘÍKOVÁ, J.; ŠUBRTOVÁ, A. 1986. *Základy demografie*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1986. 736 s. ISBN 21-075-86.

PK (2014) Program rozvoje Pardubického kraje. In: *Pardubický kraj* [online]. Pardubice: Pardubický kraj, 2014 [cit. 2017-01-04]. Dostupné z: <https://www.pardubickykraj.cz/viewDocument.asp?document=35833>

POPOVSKÁ, Marie (2009). Pracovní migrace v České republice po vstupu do Evropské unie. *Současná Evropa* [online]. Praha: VŠE, 2009, (2), 3-17 [cit. 2016-12-16]. Dostupné z: <https://www.vse.cz/polek/download.php?jnl=se&pdf=53.pdf>.

PS (2016) Ústavní zákon o vytvoření vyšších územních samosprávných celků. *Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky* [online]. Praha: Parlament České republiky, 2016 [cit. 2016-12-16]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/1997/347.html>.

RYCHTAŘÍKOVÁ, Jitka (2004). The case of the Czech Republic. Determinants of the Recent Favourable Turnover in Mortality. *Demographic research Special Collection 2*, [online]. 2004, 5(2), 105-138. DOI: 10.4054/DemRes.2004.S2.2. Dostupné z: <http://www.demographic-research.org/special/2/5/s2-5.pdf>

Rozvojovka (2016) Migrace a rozvoj. *Rozvojovka* [online]. Rozvojovka, 2016 [cit. 2016-12-23]. Dostupné z: http://www.rozvojovka.cz/download/docs/13_migrace-a-rozvoj.pdf

RYCHTAŘÍKOVÁ, J. (1995) Sňatečnost svobodných v České republice dříve a dnes. *Demografie*. 1995, roč. 37, č. 3, s. 157 - 172. ISSN 0011-8265.

RYCHTAŘÍKOVÁ, J. (1984) Tabulky sňatečnosti a metody jejich konstrukce. *Demografie*. 1984, roč. 26, č. 2, s. 110 - 122. ISSN 0011-8265.

RYCHTAŘÍKOVÁ, J.; TUTTEROVÁ, J. (1989) Vývojové trendy rozvodovosti po roce 1950 v ČSR a SSR v kontextu legislativních změn. *Demografie: revue pro výzkum populačního vývoje*. 1989, roč. 31, č. 3, s. 200–219. ISBN 0011-8265

RYCHTAŘÍKOVÁ, J., VAŇO, B. (2008). *Plodnost v České republice a ve Slovenské republice: staré a nové odlišnosti*. Sborník příspěvků XXXVIII. konference České demografické společnosti „Padesát let časopisu Demografie“, 2008, s. 90-102.

Strukturální fondy (2012) Analýza socioekonomického rozvoje Pardubického kraje se specifikací potřeb po roce 2013 z hlediska kohezní politiky EU. In: *Strukturální a investiční fondy* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2012 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: https://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/fcd30f78-a51a-4137-8f80-6faf1a9645ca/Analyza-SE-rozvoje-Pardubicky_logg.pdf?ext=.pdf

SOBOTKA, T. 2003. *Změny v časování mateřství a pokles plodnosti v České republice v 90. letech*. Demografie. 2003, roč. 45, č. 2. s. 77-87. ISSN 0011-8265.

SVOBODA Ladislav (2004) *Kniha III - okres Pardubice*. SVOBODA, Ladislav. *Péče o památkový fond v Pardubickém kraji*. s. 3-183.

ŠEBEK, František (2010) *Historie Pardubic* [online]. Pardubice: K2P, 2010 [cit. 2016-12-22].

Dostupné z: <http://www.pardubice.cz/historie-pardubic>

ŠPROCHA, B., VAŇO, B., BLEHA, B. 2014. Bratislava: Prognóza vývoja rodín a domácností na Slovensku do roku 2030, 2014, 150 s. [cit. 2016-02-05]. Dostupný také z http://www.infostat.sk/vdc/pdf/Prognóza_rodin.pdf . ISBN 9211513650.

UN. 2002. *Abortion Policies: A Global Review*. New York: United Nations – Department of Economic and Social Affairs, 2002. 633 s. Vol. 1–3.[cit. 2016-12-22]. Dostupný také z <http://www.un.org/esa/population/publications/abortion> . ISBN 9211513650.

Ústav zdravotnických informací a statistiky. 2009. *Zdravotnická statistika: Potraty 2008* [online]. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky, 2009 [cit. 2016-12-31].

Dostupný také z:

http://www.uzis.cz/download.php?ctg=10&search_name=potraty®ion=100&kind=1&mnu_id=5300

ÚZIS (2012) *Potraty ČR 2012* . In: *Ústav Zdravotnických infromací a statistiky* [online]. Praha: SZÚ, 2016 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z: <http://www.uzis.cz/system/files/potraty2012.pdf>.

VALADE, Marc (2016). *Immigrant Attractiveness of Non - Metropolitan Cities in Canada: Is Being 'Welcoming' enough?* [online]. Ryerson University, 2016, 1-22 [cit. 2016-12-22]. Dostupné z:

<https://cpsa-acsp.ca/documents/conference/2016/Valade.pdf>

Přílohy

Příloha 1 – Průměrný věk mužů v ORP Pardubického kraje v letech 2006 - 2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Česká Třebová	38,4	38,7	39,0	39,2	39,5	39,8	40,1	40,4	40,6	40,8
Hlinsko	38,3	38,4	38,8	39,1	39,3	39,7	39,9	40,2	40,4	c
Holice	37,9	37,9	38,0	38,2	38,4	38,8	38,9	39,3	39,4	39,7
Chrudim	38,5	38,7	38,9	39,1	39,3	39,6	39,8	40,1	40,3	40,5
Králíky	37,3	37,6	38,0	38,5	38,8	39,2	39,5	39,9	40,3	40,7
Lanškroun	37,4	37,5	37,7	37,9	38,1	38,6	38,9	39,2	39,5	39,8
Litomyšl	37,9	38,1	38,3	38,6	38,8	39,1	39,5	39,8	40,1	40,3
Moravská Třebová	37,8	38,1	38,5	38,8	39,1	39,4	39,7	40,0	40,4	40,8
Pardubice	39,5	39,5	39,5	39,7	39,9	40,1	40,2	40,4	40,5	40,6
Polička	37,8	38,1	38,3	38,5	38,8	39,1	39,4	39,7	39,8	40,0
Přelouč	39,5	39,8	39,8	40,1	40,3	40,4	40,5	40,8	41,0	41,2
Svitavy	38,0	38,3	38,5	38,7	39,0	39,3	39,6	39,9	40,2	40,5
Ústí nad Orlicí	38,5	38,8	39,0	39,2	39,5	39,6	39,9	40,0	40,2	40,4
Vysoké Mýto	38,1	38,3	38,5	38,7	38,9	39,2	39,5	39,7	40,0	40,2
Žamberk	37,2	37,4	37,8	38,0	38,2	38,6	38,8	39,2	39,5	39,8

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016), c značí, že daný jev nebyl měřen

Příloha 2 - Průměrný věk ženy v ORP Pardubického kraje v letech 2006 - 2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Česká Třebová	41,7	42,0	42,3	42,6	42,8	43,0	43,2	43,4	43,6	43,8
Hlinsko	41,8	42,0	42,4	42,6	43,0	43,1	43,4	43,7	44,0	44,2
Holice	41,4	41,4	41,2	41,3	41,5	41,7	42,0	42,2	42,4	42,7
Chrudim	41,5	41,7	41,9	42,1	42,3	42,5	42,7	43,0	43,2	43,4
Králíky	39,9	40,2	40,7	41,0	41,3	41,8	42,0	42,7	43,3	43,4
Lanškroun	40,1	40,1	40,4	40,6	40,9	41,2	41,5	41,6	41,9	42,2
Litomyšl	40,4	40,7	40,8	41,1	41,4	41,5	41,7	42,0	42,2	42,6
Moravská Třebová	41,1	41,3	41,7	41,9	42,2	42,5	42,7	43,1	43,5	43,8
Pardubice	42,7	42,8	42,8	42,9	43,0	43,3	43,4	43,5	43,6	43,7
Polička	41,1	41,2	41,5	41,8	42,0	42,1	42,4	42,7	43,0	43,1
Přelouč	42,5	42,7	42,8	43,0	43,3	43,4	43,4	43,6	43,8	43,8
Svitavy	41,2	41,3	41,4	41,7	41,9	42,0	42,3	42,5	42,8	43,0
Ústí nad Orlicí	41,3	41,5	41,6	41,8	42,1	42,2	42,5	42,9	43,2	43,5
Vysoké Mýto	41,2	41,3	41,5	41,7	41,9	42,3	42,6	42,8	43,0	43,2
Žamberk	39,9	40,0	40,3	40,7	40,9	41,2	41,4	41,7	41,9	42,2

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Příloha 3 – Naděje dožití při narození v ORP Pardubického kraje v období 2006-2015 – muži, pětileté klouzavé průměry

	2006-2010	2007-2011	2008-2012	2009-2013	2010-2014	2011-2015
Česká Třebová	73,6	73,7	73,9	73,3	74,5	74,3
Hlinsko	72,9	73,6	74,2	73,9	73,9	74,5
Holice	75,2	75,5	76,3	76,5	76,1	75,8
Chrudim	73,8	74,0	74,1	74,3	74,7	75,1
Králíky	69,6	70,1	71,4	72,2	72,7	74,2
Lanškroun	74,9	74,6	75,0	74,5	74,9	75,3
Litomyšl	74,9	75,2	76,1	76,5	76,8	77,4
Moravská Třebová	73,3	73,4	73,2	73,3	73,8	74,1
Pardubice	75,6	75,9	75,8	76,1	76,4	76,5
Polička	74,3	74,1	74,0	75,2	74,5	75,3
Přelouč	73,9	74,0	74,5	74,2	74,4	74,6
Svitavy	73,1	72,9	73,0	73,7	74,0	73,8
Ústí nad Orlicí	75,0	75,4	75,6	75,9	76,0	75,4
Vysoké Mýto	74,4	74,8	75,2	75,3	76,1	76,3
Žamberk	74,7	75,2	75,7	76,0	77,4	78,0

Zdroj: ČSÚ_ÚT (2015)**Příloha 4 - Naděje dožití při narození v ORP Pardubického kraje v období 2006-2015 – ženy, pětileté klouzavé průměry**

	2006-2010	2007-2011	2008-2012	2009-2013	2010-2014	2011-2015
Česká Třebová	80,0	79,9	79,6	79,7	79,7	80,4
Hlinsko	80,9	80,3	79,9	80,3	80,3	80,3
Holice	79,5	80,7	80,4	81,0	81,7	82,5
Chrudim	79,6	79,9	80,3	80,5	80,5	81,0
Králíky	79,4	78,2	78,3	78,6	78,6	78,8
Lanškroun	79,2	80,0	81,2	81,1	81,6	82,1
Litomyšl	81,3	81,3	81,3	81,1	81,1	80,9
Moravská Třebová	79,0	79,1	79,1	79,9	80,4	80,6
Pardubice	80,5	80,9	81,0	81,2	81,3	81,7
Polička	80,7	80,2	80,8	81,1	81,4	81,6
Přelouč	80,9	80,5	80,4	80,6	80,6	81,2
Svitavy	78,2	78,6	78,9	79,5	79,9	81,3
Ústí nad Orlicí	79,7	80,2	81,2	81,8	82,3	82,8
Vysoké Mýto	79,7	80,4	80,7	80,6	81,0	81,1
Žamberk	81,0	81,5	81,2	81,3	81,2	82,2

Zdroj: ČSÚ_ÚT (2015)

Příloha 5 – Index stáří v jednotlivých ORP Pardubického kraje v letech 2006 – 2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Česká Třebová	95,5	102,0	106,3	109,6	112,3	115,6	119,8	123,8	126,2	c
Hlinsko	102,4	104,8	109,4	113,5	116,8	121,1	123,2	126,3	130,3	c
Holice	91,5	92,1	91,2	91,1	91,7	94,6	96,6	100,4	103,5	108,1
Chrudim	98,2	100,9	103,7	106,7	107,0	110,1	112,6	116,4	118,9	121,1
Králíky	80,0	84,9	91,8	98,7	100,7	106,1	110,3	120,0	127,7	130,4
Lanškroun	80,4	81,4	83,9	86,5	87,8	92,5	97,7	100,3	104,1	c
Litomyšl	87,0	90,5	92,8	96,4	98,4	101,3	104,7	109,0	112,3	115,4
Moravská Třebová	90,3	92,7	97,7	101,2	103,3	108,1	114,7	120,6	124,9	131,3
Pardubice	118,0	119,6	121,6	122,2	121,1	122,7	124,2	124,4	123,8	123,7
Polička	90,6	93,3	98,1	102,0	103,6	104,6	107,6	113,8	116,5	116,8
Přelouč	111,2	115,2	118,7	121,1	121,5	122,2	123,3	124,5	125,9	127,4
Svitavy	87,5	89,3	92,8	96,1	97,7	101,3	105,5	109,5	113,2	117,5
Ústí nad Orlicí	95,9	98,1	100,7	101,0	104,6	107,2	112,6	116,8	119,8	123,1
Vysoké Mýto	92,3	94,1	96,6	97,9	99,4	102,7	106,1	108,7	112,8	115,5
Žamberk	81,4	84,4	89,1	93,9	94,0	97,2	100,5	103,5	105,1	108,3

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Příloha 6 - Index ekonomické závislosti v jednotlivých ORP Pardubického kraje v letech 2006 – 2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Česká Třebová	41,55	41,69	42,47	43,61	43,98	46,10	48,01	49,42	51,32	52,62
Hlinsko	44,53	44,37	44,57	45,20	45,67	47,13	48,54	49,54	50,68	51,59
Holice	41,58	42,06	42,01	43,29	44,25	46,14	47,82	49,15	50,68	51,66
Chrudim	42,45	42,12	42,52	43,27	43,74	45,32	46,60	47,98	49,30	50,85
Králíky	41,33	40,74	41,09	41,52	43,20	44,47	46,43	48,26	49,55	51,66
Lanškroun	40,45	39,54	40,25	41,46	42,29	44,02	45,94	47,41	48,89	50,27
Litomyšl	43,62	43,58	43,24	43,58	43,99	45,74	47,03	47,77	49,13	50,72
Moravská Třebová	41,44	41,30	41,16	41,70	42,57	43,75	45,23	46,59	48,11	49,32
Pardubice	42,10	41,96	42,05	43,08	44,03	46,52	48,07	49,33	50,64	52,03
Polička	44,34	43,46	43,52	44,16	44,60	45,83	47,06	48,57	49,38	51,10
Přelouč	40,92	41,11	40,90	41,37	42,11	43,57	44,93	46,64	47,89	49,31
Svitavy	39,59	40,30	40,81	41,53	42,88	45,10	46,95	48,44	50,35	51,65
Ústí nad Orlicí	42,94	42,50	42,91	43,65	44,29	46,76	48,18	49,75	51,20	c
Vysoké Mýto	44,29	43,61	43,97	44,64	45,44	47,05	48,53	49,66	50,89	52,57
Žamberk	41,25	40,78	40,60	41,40	42,45	43,48	44,84	46,35	48,05	49,66

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Příloha 7 – Míra kojenecké úmrtnosti v jednotlivých ORP Pardubického kraje v období 2006 - 2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Česká Třebová	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	5,99	5,26	0,00	0,00
Hlinsko	0,00	0,00	4,57	9,90	4,69	4,76	4,90	5,65	4,81	0,00
Holice	0,00	0,00	0,00	0,00	4,93	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Chrudim	3,68	4,36	5,43	2,29	0,00	4,78	4,61	2,45	2,27	1,18
Králíky	0,00	0,00	10,20	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	12,50	0,00
Lanškroun	8,03	6,90	0,00	0,00	0,00	4,12	8,58	4,46	0,00	0,00
Litomyšl	0,00	0,00	0,00	7,02	0,00	3,88	0,00	0,00	3,76	0,00
Moravská Třebová	0,00	3,38	3,94	0,00	10,31	4,00	4,05	4,18	0,00	0,00
Pardubice	2,45	0,72	2,81	2,10	3,50	3,04	1,45	1,55	2,93	2,17
Polička	0,00	0,00	4,41	0,00	4,46	9,13	5,00	0,00	0,00	0,00
Přelouč	4,67	7,97	0,00	4,03	0,00	3,76	0,00	0,00	0,00	3,68
Svitavy	6,04	0,00	11,05	2,76	0,00	2,94	6,19	3,47	8,88	6,87
Ústí nad Orlicí	0,00	3,60	6,45	0,00	0,00	0,00	3,51	4,13	0,00	10,99
Vysoké Mýto	8,65	8,22	5,06	2,70	0,00	0,00	2,92	0,00	0,00	0,00
Žamberk	3,17	2,92	6,31	10,20	2,68	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016), vlastní výpočty

Příloha 8 - Úhrnná plodnost v jednotlivých ORP Pardubického kraje v období 2006 – 2015 za pětileté klouzavé průměry

	2006-2010	2007-2011	2008-2012	2009-2013	2010-2014	2011-2015
Česká Třebová	1,46	1,50	1,50	1,51	1,53	1,55
Hlinsko	1,41	1,43	1,44	1,40	1,43	1,44
Holice	1,53	1,49	1,46	1,44	1,44	1,37
Chrudim	1,46	1,48	1,48	1,47	1,49	1,50
Králíky	1,45	1,43	1,46	1,44	1,45	1,49
Lanškroun	1,47	1,48	1,43	1,43	1,42	1,41
Litomyšl	1,43	1,44	1,46	1,43	1,43	1,47
Moravská Třebová	1,42	1,42	1,40	1,42	1,40	1,39
Pardubice	1,45	1,47	1,48	1,47	1,48	1,50
Polička	1,44	1,49	1,49	1,47	1,51	1,54
Přelouč	1,40	1,46	1,48	1,48	1,47	1,54
Svitavy	1,51	1,54	1,52	1,49	1,51	1,48
Ústí nad Orlicí	1,52	1,49	1,53	1,48	1,46	1,51
Vysoké Mýto	1,52	1,56	1,58	1,59	1,61	1,59
Žamberk	1,47	1,45	1,45	1,45	1,54	1,53

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016), vlastní výpočty

Příloha 9 – Podíl žen do 24 let na celkové plodnosti v období 2006 – 2015 (klouzavé pětileté průměry)

	2006-2010	2007-2011	2008-2012	2009-2013	2010-2014	2011-2015
Česká Třebová	22,79	22,36	22,92	23,84	24,54	26,06
Hlinsko	20,79	21,63	20,40	20,12	19,57	18,82
Holice	16,54	15,40	14,68	15,66	14,74	14,05
Chrudim	21,47	21,12	20,36	20,15	19,68	19,80
Králíky	31,59	27,68	26,55	23,07	22,26	23,94
Lanškroun	20,06	19,19	18,24	17,72	17,99	19,00
Litomyšl	15,63	14,89	14,60	13,74	14,30	12,73
Moravská Třebová	28,23	27,06	27,11	27,20	26,10	25,43
Pardubice	17,19	17,33	17,83	17,50	17,60	17,31
Polička	16,83	15,61	14,55	14,86	14,20	14,66
Přelouč	24,43	22,94	23,28	24,33	23,00	23,58
Svitavy	26,32	25,25	24,60	25,16	24,19	24,44
Ústí nad Orlicí	19,09	18,52	17,84	16,74	17,28	16,55
Vysoké Mýto	20,21	19,10	18,24	18,12	16,65	16,36
Žamberk	16,55	15,73	15,75	15,37	15,77	16,22

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016), vlastní výpočty

Příloha 10 – Průměrný věk matky při narození dítěte v jednotlivých ORP Pardubického kraje v období 2006 - 2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Česká Třebová	28,8	29,5	29,6	29,2	29,6	29,4	29,7	30,5	29,9	29,1
Hlinsko	28,4	28,9	29,0	29,4	28,9	28,8	30,0	29,8	30,0	29,4
Holice	29,0	29,7	30,7	30,1	30,6	30,8	31,0	31,1	31,5	31,8
Chrudim	28,9	28,9	29,4	29,4	29,8	29,6	29,9	30,1	30,0	30,1
Králíky	27,7	28,5	28,0	28,4	28,6	29,1	29,3	29,5	28,5	28,6
Lanškroun	28,7	29,4	29,7	29,9	30,2	30,2	30,3	30,3	30,6	30,3
Litomyšl	29,4	29,8	29,8	30,3	30,4	30,9	30,3	31,1	30,4	31,7
Moravská Třebová	27,7	28,8	28,7	29,2	28,7	29,1	29,1	29,6	30,0	29,6
Pardubice	29,7	30,0	30,1	30,3	30,6	30,5	30,4	30,8	30,7	31,0
Polička	28,6	29,6	29,6	30,1	30,4	30,8	30,8	29,7	30,3	31,3
Přelouč	27,9	28,8	29,1	29,0	29,5	29,5	29,6	29,5	30,2	30,1
Svitavy	28,0	29,0	29,2	29,3	29,4	29,4	29,8	29,7	30,1	29,4
Ústí nad Orlicí	29,3	29,3	29,5	30,0	30,0	30,2	30,4	30,2	30,4	30,8
Vysoké Mýto	29,3	29,5	29,7	29,9	30,6	30,7	30,7	30,3	30,7	30,5
Žamberk	29,1	29,4	30,2	30,1	30,3	30,1	30,6	30,2	30,5	30,2

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Příloha 11 – Průměrný věk při sňatku ženicha v jednotlivých ORP Pardubického kraje v období 2006 - 2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Česká Třebová	33,0	33,8	33,6	33,4	34,9	35,5	34,7	35,2	35,3	36,5
Hlinsko	29,6	31,8	31,5	32,3	32,0	33,3	32,3	33,0	33,6	33,5
Holice	33,2	32,8	34,1	31,4	34,1	35,3	33,6	34,7	34,0	35,8
Chrudim	31,7	32,7	33,2	32,6	33,5	33,9	33,7	34,3	34,1	33,9
Králíky	33,7	33,1	36,0	31,9	32,3	37,4	32,9	33,7	36,3	34,3
Lanškroun	31,6	32,4	31,8	34,1	33,9	33,9	32,7	36,2	33,7	34,2
Litomyšl	32,6	32,2	31,6	32,6	32,4	33,7	33,4	34,3	33,3	34,4
Moravská Třebová	33,2	34,0	33,9	35,2	33,7	35,3	36,8	34,7	34,7	34,2
Pardubice	33,0	33,8	33,8	34,9	34,8	35,3	34,9	35,6	35,1	35,8
Polička	30,5	30,6	31,6	31,3	32,2	34,0	33,1	34,2	33,3	33,5
Přelouč	31,0	32,8	32,6	33,9	33,0	35,4	33,3	33,3	34,8	34,1
Svitavy	32,3	33,5	33,1	33,2	33,8	33,5	34,5	33,6	35,8	37,0
Ústí nad Orlicí	32,1	31,9	33,2	32,7	33,5	33,8	33,5	34,8	33,3	33,0
Vysoké Mýto	32,0	32,6	33,0	33,6	33,6	35,3	34,3	35,2	33,7	35,2
Žamberk	31,0	31,2	33,2	33,3	31,4	34,8	33,4	33,8	33,0	33,2

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Příloha 12 – Průměrný věk při sňatku nevěsty v jednotlivých ORP Pardubického kraje v období 2006 - 2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Česká Třebová	30,3	31,3	31,2	30,2	32,1	33,8	31,7	31,6	31,8	33,5
Hlinsko	26,8	28,6	28,0	29,3	28,7	29,8	29,4	30,7	30,4	30,3
Holice	30,7	30,2	30,9	28,6	29,9	32,8	30,4	32,8	30,9	33,2
Chrudim	29,0	29,8	30,3	29,5	30,6	31,0	31,0	31,3	31,7	31,2
Králíky	30,3	30,3	33,8	29,7	29,3	33,1	31,4	29,6	33,2	31,5
Lanškroun	29,1	29,5	29,2	30,9	31,5	31,2	30,1	33,0	31,1	30,8
Litomyšl	28,9	29,4	28,9	29,6	29,6	30,4	30,8	32,2	30,4	32,1
Moravská Třebová	29,8	30,9	30,6	31,6	30,6	31,8	33,1	31,0	32,2	31,9
Pardubice	29,9	31,0	30,9	31,9	31,6	32,1	31,9	32,5	31,9	32,6
Polička	27,9	29,0	28,8	29,8	30,0	30,8	31,0	29,4	30,6	30,7
Přelouč	28,1	30,1	29,8	30,2	29,3	32,7	29,9	30,5	32,0	31,0
Svitavy	30,6	31,0	30,2	29,8	31,3	30,7	31,2	30,8	32,1	34,4
Ústí nad Orlicí	30,3	29,3	30,6	29,8	30,2	30,1	30,3	31,9	31,7	30,9
Vysoké Mýto	29,6	29,3	30,0	30,6	30,6	31,6	31,9	32,2	31,0	32,4
Žamberk	28,4	28,4	30,4	31,4	28,6	31,4	30,6	31,0	29,9	30,8

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Příloha 13 – Obecná míra rozvodovosti v jednotlivých ORP Pardubického kraje v období 2006 - 2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Česká Třebová	2,80	3,86	2,68	2,75	3,01	2,77	2,79	2,81	2,63	2,12
Hlinsko	2,31	2,95	2,29	2,56	2,34	3,23	2,31	2,66	3,20	2,94
Holice	3,08	2,68	3,40	3,33	3,04	2,63	2,97	2,20	3,15	3,01
Chrudim	2,83	3,23	3,17	2,82	2,55	2,87	3,19	2,78	3,24	3,05
Králíky	4,28	3,22	1,80	2,58	3,12	3,69	3,17	1,99	1,60	1,75
Lanškroun	2,86	3,51	2,34	3,88	3,36	2,38	2,68	3,09	2,88	1,75
Litomyšl	2,05	2,22	2,50	2,56	3,13	2,48	2,74	2,48	2,22	2,63
Moravská Třebová	2,90	3,63	3,36	2,63	3,03	3,06	2,41	2,99	2,47	2,75
Pardubice	3,68	3,62	3,14	3,14	2,80	3,11	2,95	3,21	3,47	3,07
Polička	1,84	2,68	2,74	2,90	1,99	2,76	2,34	2,10	2,59	2,60
Přelouč	3,32	3,68	4,75	3,26	2,97	2,77	3,10	2,92	3,54	3,20
Svitavy	3,65	3,75	2,96	3,33	3,52	3,57	3,28	3,03	3,37	3,15
Ústí nad Orlicí	2,88	2,70	1,81	3,01	3,28	3,05	2,57	3,20	2,77	3,32
Vysoké Mýto	3,25	2,12	2,32	3,49	3,13	2,04	3,46	2,81	2,74	2,34
Žamberk	2,85	2,77	2,82	3,83	3,19	2,10	2,58	2,64	2,57	1,76

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Příloha 14 – Podíl rozvedených s nezletilými dětmi v jednotlivých ORP Pardubického kraje v období 2006 – 2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Česká Třebová	68,89	59,68	48,84	61,36	60,42	63,64	65,91	75,00	56,10	60,61
Hlinsko	73,81	70,37	66,67	68,09	60,47	66,10	76,19	68,75	58,62	67,92
Holice	69,77	71,05	53,06	64,58	70,45	63,16	62,79	46,88	58,70	61,36
Chrudim	68,53	66,52	59,82	55,50	60,56	61,58	66,67	60,71	60,53	61,21
Králíky	69,70	64,00	64,29	75,00	66,67	50,00	70,83	60,00	75,00	46,15
Lanškroun	62,26	71,64	64,44	65,33	61,54	71,74	53,85	58,33	60,71	58,82
Litomyšl	68,89	79,59	66,07	56,90	66,20	62,50	69,35	62,50	64,00	55,93
Moravská Třebová	53,73	79,76	67,95	68,85	61,43	60,00	61,82	57,35	57,14	58,06
Pardubice	61,50	59,33	61,00	55,26	56,54	52,68	58,18	64,74	52,27	56,80
Polička	70,00	72,73	73,33	75,00	63,64	69,57	61,54	48,57	58,14	53,49
Přelouč	64,71	65,79	65,00	75,36	68,25	54,24	56,06	66,13	60,00	66,18
Svitavy	67,35	70,30	62,50	64,44	62,11	58,33	59,09	61,73	63,33	65,48
Ústí nad Orlicí	66,15	68,85	60,98	60,29	62,16	66,67	51,72	52,78	58,06	66,22
Vysoké Mýto	56,82	79,31	59,38	63,54	56,98	64,29	58,95	67,53	69,33	67,19
Žamberk	68,12	77,94	65,71	66,32	69,62	55,77	54,69	60,00	57,14	67,44

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Příloha 15 – Index umělé potratovosti v jednotlivých ORP Pardubického kraje v období 2006 - 2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Česká Třebová	21,6	23,5	20,2	13,0	19,3	13,6	22,2	21,6	11,9	14,4
Hlinsko	13,5	15,8	15,9	12,4	21,5	13,3	16,7	22,5	12,9	8,6
Holice	10,3	14,6	15,3	7,8	12,3	15,2	10,7	11,6	11,1	14,4
Chrudim	16,9	14,7	14,3	16,1	12,8	16,1	11,9	15,4	10,3	14,1
Králíky	14,4	17,5	5,1	21,1	12,1	17,4	13,7	19,8	12,5	15,6
Lanškroun	17,6	14,1	19,6	21,0	17,1	15,9	18,9	15,9	20,9	16,4
Litomyšl	17,6	13,8	12,9	17,4	16,8	13,5	14,1	14,3	10,5	10,9
Moravská Třebová	20,1	18,9	26,7	16,6	16,2	21,5	15,8	25,0	22,3	23,9
Pardubice	14,1	11,2	13,8	10,8	10,7	11,8	12,5	11,0	10,6	10,0
Polička	22,6	11,8	11,9	20,4	15,5	12,8	11,9	14,7	12,1	13,7
Přelouč	13,6	12,7	14,0	15,2	15,4	13,5	9,2	12,6	14,2	13,6
Svitavy	19,0	18,6	21,5	20,7	18,3	21,8	24,3	26,7	21,5	28,0
Ústí nad Orlicí	16,2	19,1	18,7	15,0	19,1	21,6	19,6	20,2	16,6	16,8
Vysoké Mýto	20,4	18,6	18,3	19,8	14,3	19,6	21,7	17,3	17,1	15,0
Žamberk	13,6	13,7	16,0	13,5	13,6	17,1	11,2	17,1	14,0	16,3

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Příloha 16 – Hrubá míra migračního salda v jednotlivých ORP Pardubického kraje v období 2006 - 2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Česká Třebová	-5,81	-2,97	-2,24	-5,06	-4,29	-2,26	-2,75	-3,90	-1,03	-1,97
Hlinsko	-0,14	2,65	-0,65	0,56	0,65	-3,55	-2,11	-0,71	2,45	-2,79
Holice	15,50	13,12	17,76	1,58	2,04	3,48	2,02	4,26	3,50	3,26
Chrudim	3,13	4,14	5,01	0,64	0,89	0,37	0,00	-0,24	0,02	-0,52
Králíky	-2,93	-0,98	-0,76	-9,09	-0,88	-3,78	-2,02	-4,27	-4,31	-7,31
Lanškroun	5,89	22,48	5,24	0,79	0,35	0,43	1,56	2,34	-0,47	0,73
Litomyšl	2,14	0,73	6,59	7,42	-0,30	1,94	-0,04	-4,11	-2,32	-2,18
Moravská Třebová	-2,53	-0,40	-2,79	-1,95	-1,07	-2,49	-2,32	-3,27	-0,72	-3,59
Pardubice	7,32	12,16	13,37	4,31	4,76	2,01	2,53	2,28	3,52	3,07
Polička	2,74	0,41	-3,65	5,71	-1,02	1,63	0,36	-0,92	-1,48	-0,15
Přelouč	6,80	4,84	17,50	3,99	5,15	1,62	3,24	1,82	2,59	4,87
Svitavy	0,51	0,00	2,01	-2,64	-1,45	-1,26	-0,79	-0,57	-0,88	-2,09
Ústí nad Orlicí	-2,89	-0,86	-0,41	-1,80	-1,84	-1,12	-3,64	-2,67	-2,34	-3,38
Vysoké Mýto	1,93	6,00	2,58	-1,69	-2,55	2,18	-1,59	0,00	-3,04	-0,68
Žamberk	1,91	8,12	3,35	-4,68	-3,45	-1,88	-2,69	-5,21	-5,41	-4,67

Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Příloha 17 – Hrubá míra přirozeného přírůstku v jednotlivých ORP Pardubického kraje v období 2006 - 2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Česká Třebová	0,1	-0,7	0,5	1,3	-1,0	-1,9	-2,4	-1,8	0,1	-1,6
Hlinsko	-0,0	-0,7	-0,6	-0,5	-1,0	-1,0	-1,8	-3,7	-0,1	-1,7
Holice	0,5	2,1	0,6	3,4	3,1	1,7	-0,2	0,5	1,3	-2,5
Chrudim	-0,5	0,0	1,3	0,4	-1,3	-0,4	-1,0	-0,6	0,6	-0,8
Králíky	1,2	-1,6	-1,1	-1,3	-1,3	-5,7	-0,3	-1,3	-2,0	-2,4
Lanškroun	2,4	3,2	3,6	3,3	2,9	1,0	2,1	-0,3	1,4	0,8
Litomyšl	-0,8	2,2	2,2	2,3	0,2	-1,0	2,2	-0,1	0,3	0,8
Moravská Třebová	-0,1	0,7	-0,8	-0,4	0,4	-2,1	-3,0	-1,9	-1,1	-2,7
Pardubice	-0,1	1,9	1,6	1,9	1,4	0,4	0,6	-0,3	0,9	0,4
Polička	-0,2	0,9	1,7	0,5	1,4	0,6	-1,3	-0,6	-0,9	-0,2
Přelouč	-2,3	-0,5	-0,2	-0,3	-1,3	-1,3	-0,9	-1,9	-1,1	0,5
Svitavy	-0,0	1,9	0,6	1,3	1,9	-0,5	-0,4	-1,6	1,6	-0,9
Ústí nad Orlicí	2,1	-0,4	1,2	1,6	-0,2	-	0,8	-1,2	-0,5	-0,2
Vysoké Mýto	0,7	1,2	2,5	1,0	2,7	1,8	0,9	0,7	-0,2	0,1
Žamberk	2,2	3,6	2,9	1,8	3,6	1,9	2,0	2,3	4,1	2,2

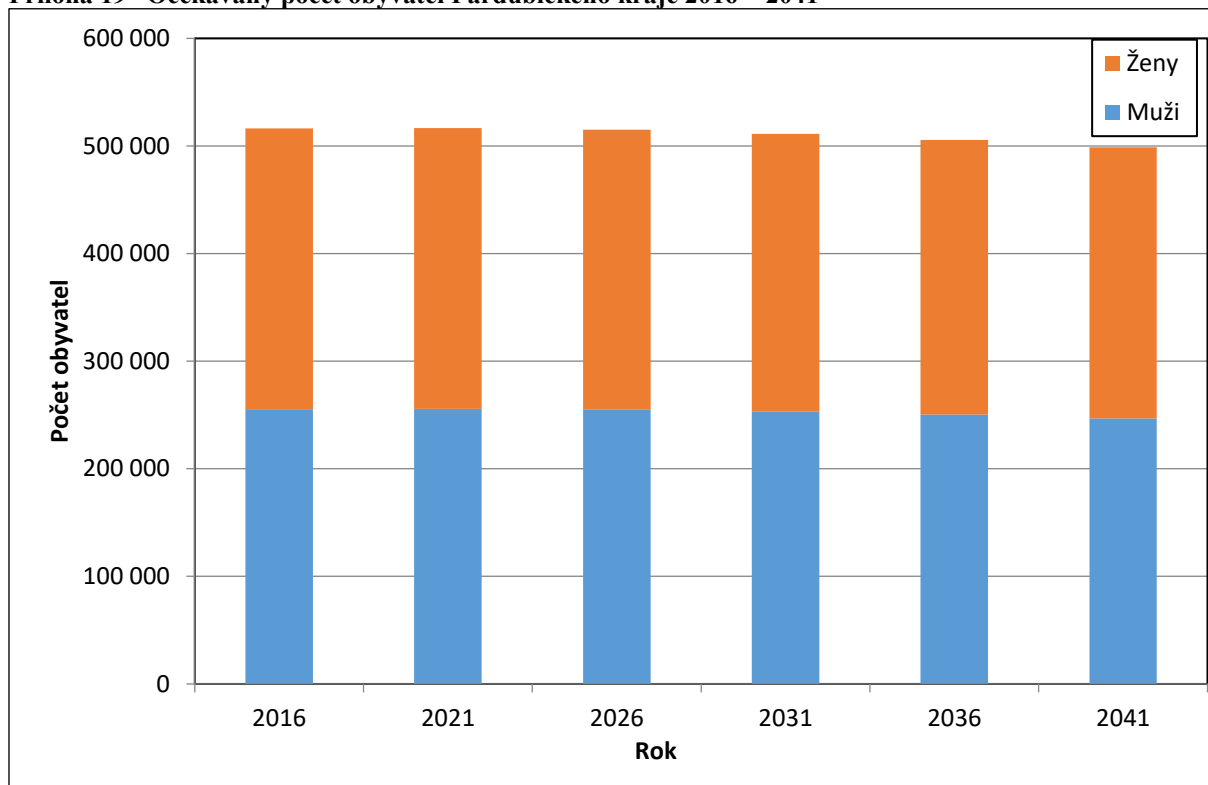
Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Příloha 18 - Hrubá míra celkového přírůstku v jednotlivých ORP Pardubického kraje v období 2006 - 2015

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Česká Třebová	-5,7	-3,7	-1,8	-3,7	-5,3	-4,1	-5,2	-5,7	-1,0	-3,6
Hlinsko	-0,2	2,0	-1,3	0,1	-0,3	-4,6	-3,9	-4,4	2,4	-4,4
Holice	16,0	15,2	18,4	5,0	5,2	5,2	1,9	4,7	4,8	0,7
Chrudim	2,6	4,2	6,3	1,0	-0,4	-0,1	-1,0	-0,8	0,7	-1,3
Králíky	-1,7	-2,6	-1,9	-10,4	-2,2	-9,4	-2,4	-5,6	-6,3	-9,7
Lanškroun	8,3	25,7	8,9	4,1	3,2	1,5	3,6	2,0	0,9	1,6
Litomyšl	1,4	2,9	8,8	9,7	-0,1	0,9	2,2	-4,2	-2,1	-1,4
Moravská Třebová	-2,6	0,3	-3,6	-2,3	-0,7	-4,6	-5,3	-5,2	-1,8	-6,3
Pardubice	7,2	14,1	15,0	6,3	6,2	2,4	3,1	2,0	4,4	3,5
Polička	2,6	1,3	-2,0	6,2	0,4	2,2	-0,9	-1,5	-2,4	-0,4
Přelouč	4,5	4,3	17,3	3,7	3,9	0,3	2,4	-0,1	1,5	5,4
Svitavy	0,5	1,9	2,6	-1,4	0,5	-1,8	-1,2	-2,2	0,7	-3,0
Ústí nad Orlicí	-0,8	-1,3	0,8	-0,1	-2,0	-1,1	-2,8	-3,9	-2,8	-3,6
Vysoké Mýto	2,7	7,2	5,1	-0,6	0,2	4,0	-0,7	0,7	-3,3	-0,6
Žamberk	4,1	11,7	6,3	-2,8	0,2	0,0	-0,7	-2,9	-1,3	-2,5

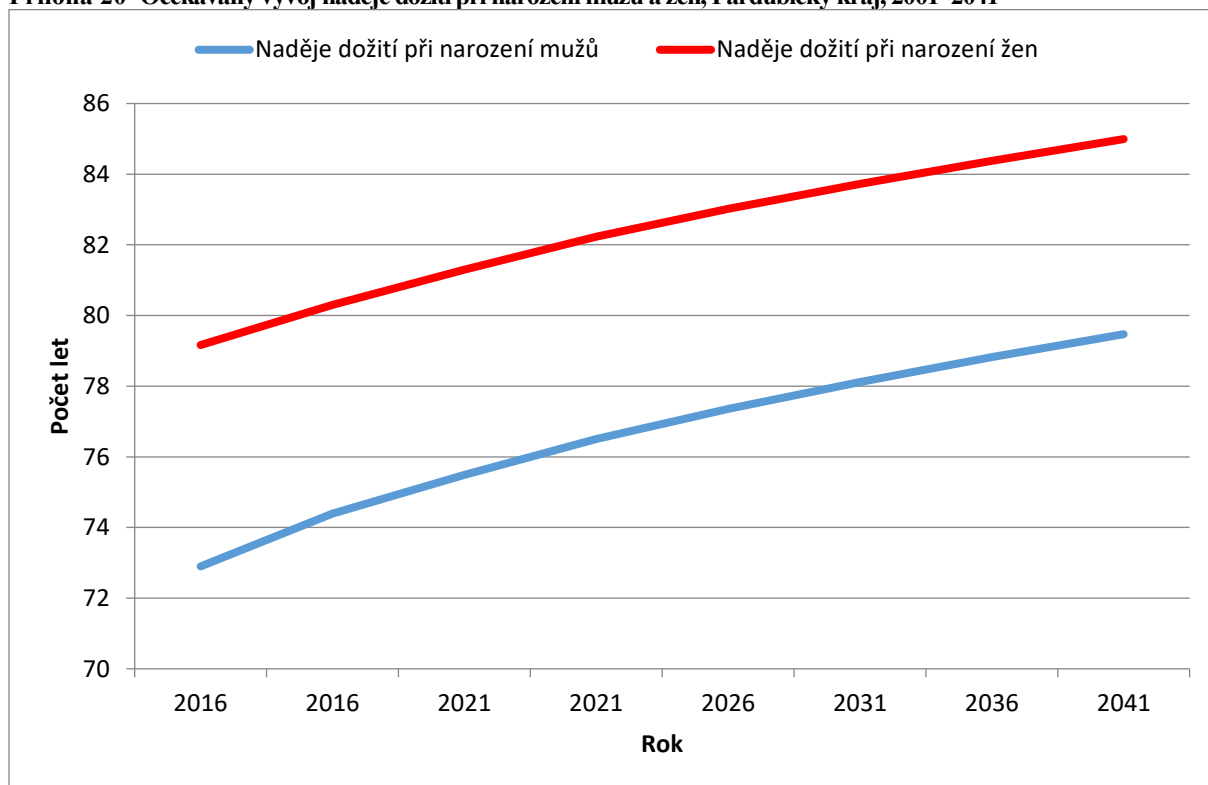
Zdroj: ČSÚ_ORP (2016)

Příloha 19– Očekávaný počet obyvatel Pardubického kraje 2016 – 2041

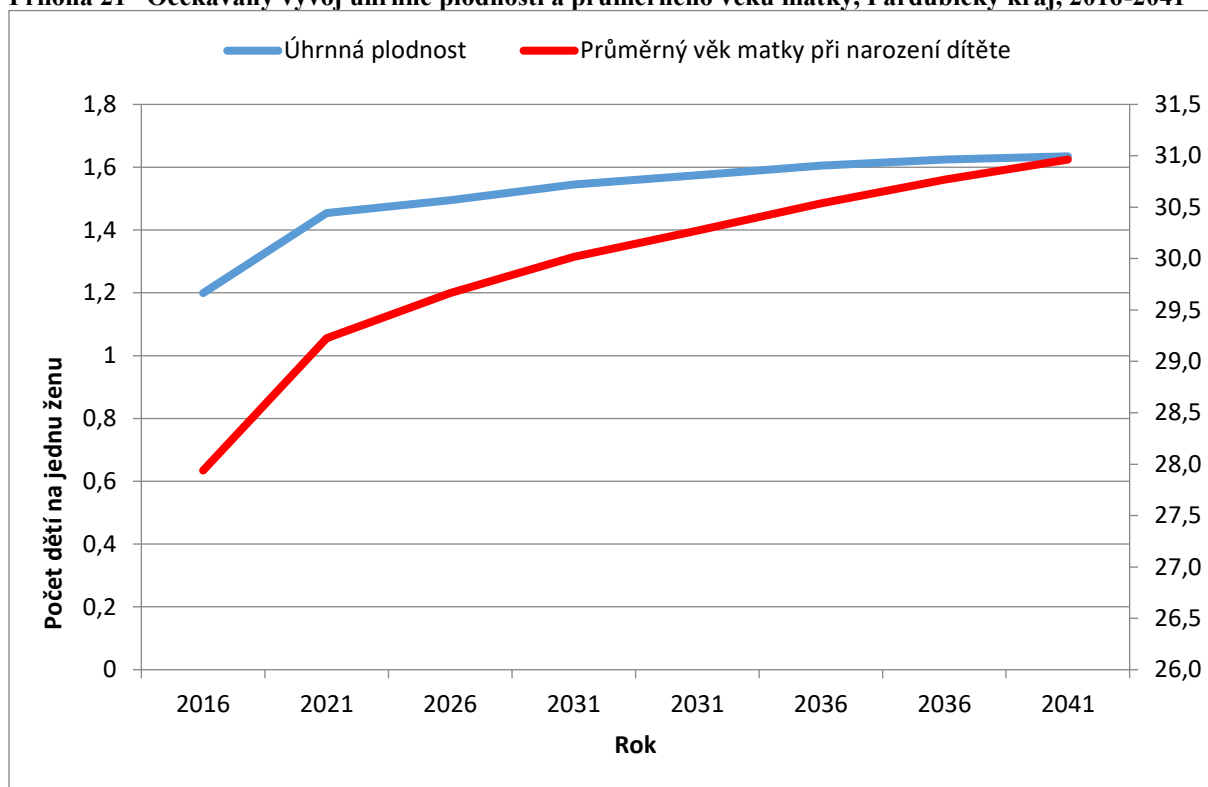
Zdroj: ČSÚp (2013), ČSÚs (2011), vlastní výpočty

Příloha 20- Očekávaný vývoj naděje dožití při narození mužů a žen, Pardubický kraj, 2001–2041

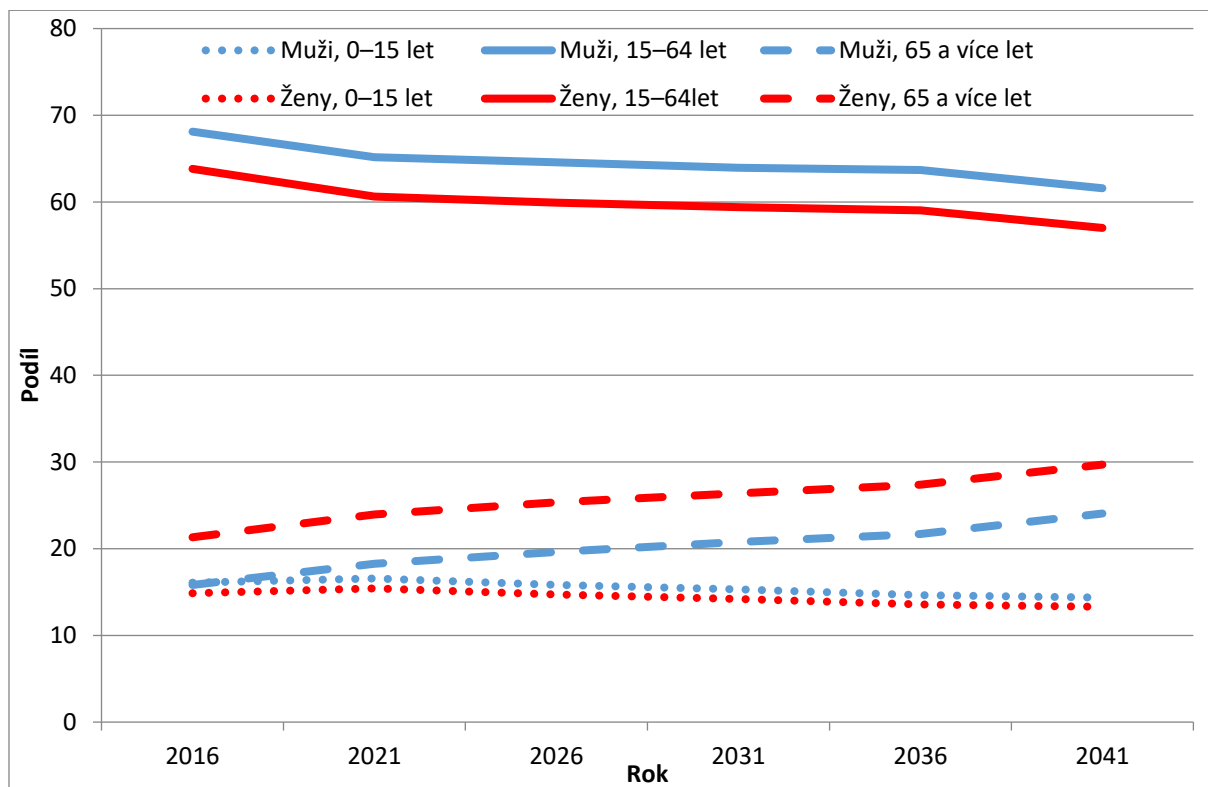
Zdroj: ČSÚp (2013), ČSÚs (2011), vlastní výpočty

Příloha 21– Očekávaný vývoj úhrnné plodnosti a průměrného věku matky, Pardubický kraj, 2016-2041

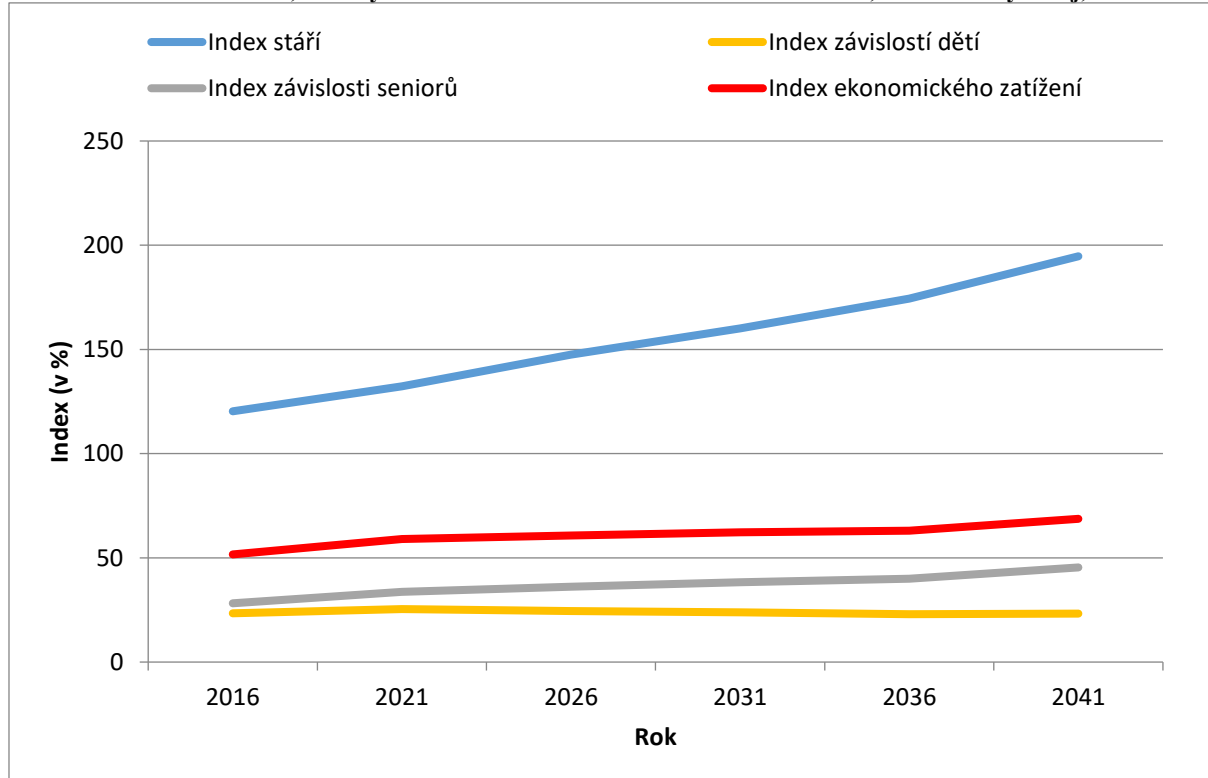
Zdroj: ČSÚp (2013), ČSÚs (2011), vlastní výpočty

Příloha 22– Podíly základních věkových skupin na obyvatelstvu Pardubického kraje, 2016-2041

Zdroj: ČSÚp (2013), ČSÚs (2011), vlastní výpočty

Příloha 23 - Index stáří, indexy závislosti a index ekonomického zatížení, Pardubický kraj, 2016–2041

Zdroj: ČSÚp (2013), ČSÚs (2011), vlastní výpočty

Příloha 24 – Naděje dožití při narození a počet obyvatel podle pohlaví mezi roky 2016 a 2041

	2016	2021	2026	2031	2036	2041
Muži, 0–15 let	16,07	16,56	15,82	15,31	14,63	14,36
Muži, 15–64 let	68,11	65,17	64,56	63,93	63,68	61,58
Muži, 65 a více let	15,82	18,27	19,62	20,76	21,69	24,06
	2016	2021	2026	2031	2036	2041
Ženy, 0–15 let	14,86	15,42	14,72	14,20	13,56	13,30
Ženy, 15–64let	63,82	60,62	59,93	59,40	59,05	57,00
Ženy, 65 a více let	21,32	23,96	25,35	26,40	27,40	29,70
Podíly celkem	2016	2021	2026	2031	2036	2041
0–15	15,46	15,99	15,26	14,75	14,09	13,82
15–64	65,94	62,87	62,22	61,65	61,34	59,27
65 a více let	18,60	21,14	22,51	23,61	24,57	26,91
Index	2016	2021	2026	2031	2036	2041
Stáří	120,31	132,25	147,50	160,06	174,42	194,68
Závislostí dětí	23,44	25,43	24,53	23,92	22,97	23,32
Závislosti seniorů	28,21	33,63	36,18	38,29	40,06	45,40
Ekonomického zatížení	51,65	59,05	60,71	62,22	63,03	68,72
	e0 - muži	e0 - ženy				
2001	72,90	79,16				
2006	74,39	80,30				
2016	75,49	81,30				
2021	76,50	82,23				
2026	77,36	83,02				
2031	78,12	83,72				
2036	78,82	84,38				
2041	79,47	84,99				
Počet obyvatel	Muži	Ženy				
2016	255317	260958				
2021	255669	261032				
2026	254854	260176				
2031	253123	258175				
2036	250205	255503				
2041	246729	252151				

Zdroj: ČSÚp (2013), ČSÚs (2011), vlastní výpočty

Příloha 25 – Podíl obyvatelstva podle pohlaví a indexy stáří, závislosti a ekonomického zatížení mezi rokem 2016 a 2041

	2016	2021	2026	2031	2036	2041
Muži, 0–15 let	16,07	16,56	15,82	15,31	14,63	14,36
Muži, 15–64 let	68,11	65,17	64,56	63,93	63,68	61,58
Muži, 65 a více let	15,82	18,27	19,62	20,76	21,69	24,06
	2016	2021	2026	2031	2036	2041
Ženy, 0–15 let	14,86	15,42	14,72	14,20	13,56	13,30
Ženy, 15–64let	63,82	60,62	59,93	59,40	59,05	57,00
Ženy, 65 a více let	21,32	23,96	25,35	26,40	27,40	29,70
Podíly celkem	2016	2021	2026	2031	2036	2041
0–15	15,46	15,99	15,26	14,75	14,09	13,82
15–64	65,94	62,87	62,22	61,65	61,34	59,27
65 a více let	18,60	21,14	22,51	23,61	24,57	26,91
Index	2016	2021	2026	2031	2036	2041
Stáří	120,31	132,25	147,50	160,06	174,42	194,68
Závislosti dětí	23,44	25,43	24,53	23,92	22,97	23,32
Závislosti seniorů	28,21	33,63	36,18	38,29	40,06	45,40
Ekonomického zatížení	51,65	59,05	60,71	62,22	63,03	68,72

Zdroj: ČSÚp (2013), ČSÚs (2011), vlastní výpočty

Příloha 26 – Pohlavně věková struktura Pardubického kraje v roce 2016 a 2041

	Muži, 2016	Ženy, 2016	Muži, 2041	Ženy, 2041
0–4	13650	13131	11435	10846
5–9	14846	14082	11727	11118
10–14	12532	11572	12268	11561
15–19	12459	11685	12904	12207
20–24	15896	14594	14183	13403
25–29	17138	15795	14114	13398
30–34	17637	16117	15408	14599
35–39	21789	20169	13738	12946
40–44	21909	20490	13284	12502
45–49	16989	16309	15659	14410
50–54	16494	16250	16537	15554
55–59	16066	16273	16602	15693
60–64	17522	18854	19515	19024
65–69	15986	17948	18784	19001
70–74	10466	13390	13282	14460
75–79	6487	9783	10865	13401
80–84	4492	7924	8092	11791
85–89	2297	4689	5649	10090
90–94	596	1640	2335	5079
95 a více let	68	261	348	1068

Zdroj: ČSÚp (2013), ČSÚs (2011), vlastní výpočty

Příloha 27 – Pohlavně věková struktura osob podle vzdělání v roce 2016 a 2041

	2016					2041				
	Muži - bez	Muži - ZŠ	Muži - SŠ bez maturity	Muži - SŠ s maturitou	Muži - VŠ	Muži - bez	Muži - ZŠ	Muži - SŠ bez maturity	Muži - SŠ s maturitou	Muži - VŠ
15-19	31	10776	1089	564	0	32	11160	1128	584	0
20-24	90	1847	5225	7821	913	71	1135	3900	7517	1560
25-29	84	1249	6440	6448	2917	71	1129	4093	4940	3881
30-34	116	1047	7600	6432	2443	77	1233	4468	5547	4083
35-39	137	1123	11221	6707	2601	69	1099	4053	5083	3434
40-44	125	1214	10948	6762	2860	66	1063	4052	5048	3055
45-49	114	979	8392	5076	2427	78	1253	4933	6107	3288
50-54	91	1073	8910	4120	2301	83	1323	5705	6284	3142
55-59	81	1565	8904	3694	1822	82	1210	6238	6246	2825
60-64	54	1726	9775	4275	1691	129	1158	8409	7117	2703
65-69	38	1930	8087	4260	1670	118	968	9674	5782	2242
70-74	22	1726	5051	2818	850	76	736	6637	4099	1734
75-79	10	1156	2974	1658	690	73	626	5367	3247	1552
80-84	11	884	2006	1158	433	45	526	4371	2022	1129
85-89	8	561	900	605	223	28	550	3130	1299	641
90+	4	179	261	156	63	7	230	1302	570	225
	Ženy - bez	Ženy - ZŠ	Ženy - SŠ bez maturity	Ženy - SŠ s maturitou	Ženy - VŠ	Ženy - bez	Ženy - ZŠ	Ženy - SŠ bez maturity	Ženy - SŠ s maturitou	Ženy - VŠ
15-19	24	10158	570	933	0	25	10613	595	974	0
20-24	44	1205	2466	9446	1434	40	938	2104	8578	1742
25-29	57	1016	3292	7267	4163	40	670	2304	5493	4890
30-34	84	861	4449	7952	2771	44	730	2511	6059	5256
35-39	79	944	8206	8499	2440	39	647	2291	5437	4531
40-44	48	1190	8044	8741	2468	38	625	2213	5376	4251
45-49	56	1441	6054	6734	2026	43	721	2695	6340	4611
50-54	72	2626	6342	5598	1611	47	778	3064	6999	4666
55-59	82	3874	6228	4959	1131	56	1010	3271	7220	4136
60-64	77	4035	7575	6194	974	99	1016	5252	9386	3271
65-69	67	5643	5704	5307	1226	74	890	7731	8007	2299
70-74	68	5188	4268	3416	449	34	840	5676	6169	1742
75-79	66	4633	3044	1767	273	46	1184	4974	5533	1665
80-84	58	4044	2861	839	122	52	1905	4602	4062	1169
85-89	39	2647	1408	537	58	51	2402	3862	3074	701
90+	21	1138	493	230	18	21	1087	2041	1669	262

Zdroj: ČSÚp (2013), ČSÚs (2011), vlastní výpočty

Příloha 28 - Pohlavně věková struktura podle typu hospodařící domácnosti v Pardubickém kraji v roce 2016 a 2041

	2016				2041			
	Muž - úplná rodina s dětmi	Muž - úplná rodina bez dětí	Muž - neúplná rodina	Muž - domácnost jednotlivce	Muž - úplná rodina s dětmi	Muž - úplná rodina bez dětí	Muž - neúplná rodina	Muž - domácnost jednotlivce
15-19	8	8	18	274	9	9	18	284
20-24	183	332	32	1333	164	296	28	1189
25-29	1409	1502	72	2638	1160	1237	60	2172
30-34	5029	1564	141	2826	4393	1366	123	2469
35-39	9672	1088	308	3174	6098	686	194	2002
40-44	10809	954	525	3258	6553	578	318	1975
45-49	8245	1198	554	2645	7599	1104	511	2438
50-54	6520	2554	532	2532	6537	2561	534	2538
55-59	4496	4768	432	2560	4646	4927	447	2645
60-64	3325	7774	383	2842	3703	8659	427	3165
65-69	2267	8977	315	2688	2663	10549	370	3159
70+	1965	12956	552	4717	3267	21538	918	7841
	2016				2041			
	Žena - úplná rodina s dětmi	Žena - úplná rodina bez dětí	Žena - neúplná rodina	Žena - domácnost jednotlivce	Žena - úplná rodina s dětmi	Žena - úplná rodina bez dětí	Žena - neúplná rodina	Žena - domácnost jednotlivce
15-19	0	0	35	284	0	0	36	297
20-24	0	1	231	1236	0	1	212	1135
25-29	0	3	631	2018	0	2	535	1712
30-34	1	5	1291	1514	1	4	1170	1371
35-39	3	5	2607	1284	2	3	1674	824
40-44	3	5	3270	1311	2	3	1995	800
45-49	2	4	2384	1422	2	4	2106	1256
50-54	1	4	1693	1971	1	4	1621	1886
55-59	1	3	1293	2669	1	2	1247	2574
60-64	2	1	1272	4238	2	1	1284	4276
65-69	1	2	1175	5409	1	2	1244	5726
70+	6	6	2842	16292	9	9	4215	24161

Zdroj: ČSÚp (2013), ČSÚs (2011), vlastní výpočty